

Ενότητες

Εισαγωγή.....	4
Το θέμα με τις αγίδες ελέγχου στα Δικαστήρια.....	5
Η επαγγελματική πορεία του Προέδρου.....	6
Η καταγωγή του ΠτΑΔ από την Μαρωνίτικη κοινότητα.....	8
Μία συνοπτική παρουσίαση της ιστορίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου.....	9
Οι τεράστιες εξουσίες του Ανωτάτου Δικαστηρίου.....	11
Το στοιχείο της δημοκρατικής νομιμοποίησης στο διορισμό των Εφετών.....	13
Δεν είχαμε κρούσματα διαφθοράς στα Δικαστήρια.....	14
Η σύγκρουση με τον πρώην Γενικό Εισαγγελέα.....	15
Το ζήτημα της αντικειμενικής αμεροληψίας και η εξέταση αιτημάτων εξαίρεσης.....	16
Ποιος ο αριθμός των Δικαστών σήμερα.....	17
Η διαδικασία διορισμού Δικαστών.....	18
Το στοιχείο της εμπειρίας στο διορισμό Δικαστών.....	19
Παλαιότερα υπήρχαν και αστοχίες.....	20
Δεν είναι όλοι οι διορισμοί χωρίς προβλήματα.....	20
Η δυσκολία ξεκινά από το διορισμό του Δικαστή και μετά.....	22
Υπάρχουν καταγγελίες εναντίον Δικαστών;.....	23
Πως διοικείται η Δικαιοσύνη.....	25
Το προσωπικό των Δικαστηρίων υπάγεται στη Δημόσια Υπηρεσία.....	26
Ποιος είχε την ευθύνη για εκσυγχρονισμό της Δικαιοσύνης;.....	27
Η δουλειά που γίνεται για εκσυγχρονισμό είναι συνεχής. Το νέο κτίριο του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας.....	28
Σύσταση Δικαστικής Υπηρεσίας. Η άποψη του Ανωτάτου Δικαστηρίου.....	30
Δικαστική μεταρρύθμιση και διαχωρισμός Ανωτάτου Δικαστηρίου.....	31
Το νέο σχήμα των Δικαστηρίων με την μεταρρύθμιση.....	33

Ο Γενικός Εισαγγελέας και οι Δικηγόροι ως παρατηρητές στα Γνωμοδοτικά Συμβούλια.....	37
Ο διορισμός δικηγόρων ως Εφετών.....	38
Η μεγάλη τομή είναι η σύσταση του Εφετείου.....	39
Η συνεισφορά των κ. Ερωτοκρίτου και κ. Ναθαναήλ.....	40
Παράταση στην έναρξη λειτουργίας των δύο Δικαστηρίων.....	41
Το πρόβλημα της στελέχωσης των Δικαστηρίων.....	42
Δεν θα υπάρξει η εμπειρία που χρειάζεται για αυτού του είδους τις θέσεις (για το Εφετείο).....	43
Θα υπάρξουν δυσκολίες και χρειάζεται πολλή προσοχή.....	44
Το πρόβλημα με τις καθυστερημένες υποθέσεις στα Επαρχιακά Δικαστήρια.....	45
Πρέπει να αλλάξουμε νοοτροπίες.....	45
Η αλλαγή του προγράμματος εκδίκασης τον Σεπτέμβριο του 2022.....	46
Η κατανομή των ετών των υποθέσεων.....	48
Τρέφω πολύ σεβασμό στους Δικηγόρους. Σκοπός δεν είναι να πιεστούν οι Δικηγόροι.....	49
Το backlog με συμβατικά μέσα δεν λύνεται.....	50
Αριθμός καθυστερημένων υποθέσεων τον Οκτώβριο 2022.....	50
Ο ρόλος των δικαστών στο να ενθαρρύνουν συμβιβασμό.....	52
Το θέμα των προαγωγών των Δικαστών.....	53
Επηρεάζεται το Ανώτατο Δικαστήριο από εξωθεσμικά κριτήρια κατά το διορισμό Δικαστών;.....	55
Διορισμός παιδιών Δικαστών ως Δικαστές.....	56
Υπάρχουν από κόμματα παρεμβάσεις στους Δικαστές;.....	57
Έχουν οι δικαστές επίγνωση του τί γίνεται στη κοινωνία;.....	58
Η κοινωνική ζωή των δικαστών.....	58
Υπάρχουν όρια στη κοινωνική ζωή των Δικαστών.....	60
Συμμετοχή δικαστών σε εκδηλώσεις/ συνέδρια/ εκπομπές.....	60
Σχέσεις Δικαστών με Δικηγόρους.....	62
Συμπεριφορά Δικαστών προς Δικηγόρους.....	63

Η σχέση του Προέδρου με το ποδόσφαιρο.....	64
Η απόφαση του ΕΔΑΔ για την υπόθεση Λουκαΐδη (αρ. προσφυγής 60277/19).....	66
Πως αντιμετωπίζονται από το Ανώτατο Δικαστήριο οι αποφάσεις του ΕΔΑΔ	67
Ο θεσμός των βοηθών των Δικαστών.....	68
Πόσες ώρες εργάζονται οι Εφέτες ;	69
Η διεργασία στο μυαλό του Δικαστή για την έκδοση απόφασης.	69
Πως λειτουργούν οι συνθέσεις των Δικαστηρίων	70
Ο ρόλος του Δικηγόρου στα μάτια του Δικαστηρίου	72
Οι γραπτές και οι προφορικές αγορεύσεις.....	72
Τα βιβλία του Μακάριου Δρουσιώτη	74
Μία δικαστική υπόθεση που θυμάται ο Πρόεδρος όταν ήταν Δικηγόρος.....	75
Είναι ένα ταξίδι ζωής 02:17:00.....	76
Που επέλεξε ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου να υπηρετήσει μετά τη μεταρρύθμιση.....	77

Εισαγωγή

Χριστόφορος Χριστοφή: Καλησπέρα σε όλους. Σήμερα είναι Τετάρτη 19 του Οκτώβρη. του 2022. Η ώρα είναι 6:04 και θα έλεγα ότι σήμερα είναι η κορυφαία στιγμή του «LegalMatters», του καναλιού των δικηγόρων, διότι φιλοξενώ τον Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, τον κύριο Αντώνη Λιάτσο. Κύριε Πρόεδρε, καλωσορίσατε. Ευχαριστώ θερμά για την αποδοχή της πρόσκλησης.

Αντώνης Λιάτσος: Γεια σας κ. Χριστοφή, χαίρομαι που είμαι μαζί σας με τους τηλεθεατές/ακροατές της εκπομπής σας και θα είμαι ευτυχής αν μπορέσω να λύσω κάποιες από τις απορίες και να δώσω το στίγμα των μεταρρυθμίσεων που πλέον βρίσκονται σε εξέλιξη.

Χριστόφορος Χριστοφή: Κύριε Πρόεδρε, είναι η πρώτη φορά που Πρόεδρος Ανωτάτου Δικαστηρίου δίνει συνέντευξη, νομίζω – εννοώ αυτού του τύπου. Τις περισσότερες φορές ήταν με εφημερίδες. Να πούμε και στους φίλους ότι μου είπατε ότι δεν έχει περιορισμό στις ερωτήσεις ούτε στην ατζέντα ούτε οτιδήποτε άλλο και δεν κάνουμε και τίποτα στημένο εδώ. Οπότε, υπ' αυτή την έννοια, αυτή σας η ενέργεια φέρνει τη Δικαιοσύνη στη νέα εποχή ανεξάρτητα από τις αλλαγές που τροχοδρομούνται. Πρέπει να σας πω ότι δοκίμασα πάρα πολλές φορές με τους προκατόχους σας για να κάνουμε αυτή την κουβέντα και η απάντηση πάντα ήταν αρνητική για διάφορους λόγους τους οποίους καταλαβαίνω. Εσείς πόσο σημαντική θεωρείτε την τέτοιου στιλ επικοινωνία με τον κόσμο; Κύριε Πρόεδρε, διότι δεν είναι μόνο με τους δικηγόρους είναι και με την κοινωνία.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, όχι και το έχω δηλώσει κατ' επανάληψη, ότι η δικαιοσύνη εκπορεύεται από τον κόσμο, από την κοινωνία και ως κτήμα της κοινωνίας θα πρέπει να είναι κατανοητή. Και είναι σημαντικό η κοινωνία να γνωρίζει πώς λειτουργεί η δικαιοσύνη, κυρίως στις πολύ κρίσιμες μέρες γνωρίζοντας τις βαθιές τομές που γίνονται μέσω των μεταρρυθμιστικών νόμων, οι λεπτομέρειες των οποίων θα πρέπει να γίνουν κτήμα [του κόσμου].

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Γι' αυτόν τον λόγο που το Ανώτατο Δικαστήριο προχώρησε σε αυτήν την κίνηση, γιατί θεωρούμε ότι είναι καιρός να μεταφέρουμε προς τον κόσμο. Αυτές είναι οι

αλλαγές της Δικαιοσύνης και, όπως είπα, ο κόσμος να αισθάνεται ότι η Δικαιοσύνη είναι μέρος της κοινωνίας και όχι απόμακρη ή κάτι ακατανόητο για τον απλό πολίτη.

Το θέμα με τις αψίδες ελέγχου στα Δικαστήρια.

Χριστόφορος Χριστοφή: Σήμερα είχαμε μια-δυο εξελίξεις, που θα σας ζητήσω στη συνέχεια να τις σχολιάσετε. Η μία είναι η ανακοίνωση του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου για το θέμα των αψίδων. Η άλλη είναι η έκδοση της απόφασης του ΕΔΑΔ στη υπόθεση Λουκή Λουκαΐδη. Πριν όμως πάμε σ' αυτά, κύριε Πρόεδρε,

Αντώνης Λιάτσος: Να σας διακόψω ένα λεπτό κ. Χριστοφή

Χριστόφορος Χριστοφή: Βεβαίως.

Αντώνης Λιάτσος: Να σταθώ πρώτα στο πρώτο γιατί δεν θέλω να σπαταλήσουμε τον χρόνο ο οποίος είναι πολύτιμος και έχω τόσα πολλά ν' ακούσω και να διαβιβάσω στους ακροατές σας, που να ξεκαθαρίσω το ζήτημα από την αρχή. Το Ανώτατο Δικαστήριο δεν έχει εμμονές. Το Ανώτατο Δικαστήριο προσαρμόζεται, βλέπει τα δεδομένα, βλέπει αν υπάρχουν νέα στοιχεία, και ανάλογα πράττει. Σε ό,τι αφορά το ζήτημα των αψίδων, πρέπει να σας πω ότι το έχει εξετάσει ήδη το Ανώτατο Δικαστήριο. Και είμαι σε θέση να σας πω τώρα ότι θα ληφθούν νέα μέτρα, θα δοθούν νέες οδηγίες, τις οποίες βεβαίως θα πρέπει, θεωρώ ως θέμα αρχής να τις διαβιβάσω πρώτα στον κόσμο του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου. Αλλά μπορώ να πω όμως προς όλους ότι αυτό το ζήτημα θα λυθεί. Και ας το αφήσουμε μέχρι εδώ.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Άρα αφήνετε ένα ίχνος ελπίδας.

Αντώνης Λιάτσος: Πολλή ελπίδα.

Χριστόφορος Χριστοφή: «Πολλή ελπίδα». Λοιπόν, άρα, εντάξει. Οπότε...

Αντώνης Λιάτσος: Να μη σπαταλήσουμε τον χρόνο πάνω σ' αυτό το ζήτημα. Όπως ξέρετε, ενδιαφέρει τους δικηγόρους – και κατανοώ τους λόγους που τους ενδιαφέρει, βεβαίως.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εντάξει. Διότι είχα βάλει πολλές ερωτήσεις και ήμουν έτοιμος να θέσω θέματα υγείας, θέματα με [ακτίνες] κλπ. Οπότε οκ.

Αντώνης Λιάτσος: Κατανοητό.

Χριστόφορος Χριστοφή: Να πούμε στους συναδέλφους ότι ο Πρόεδρος έχει πει τώρα ότι θα επικοινωνήσει με τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο και ότι ευελπιστεί ότι το ζήτημα αυτό με τις απίδες θα επιλυθεί. Εντάξει. Άρα να αφήσουμε την απόφαση Λουκαΐδη για πιο μετά. Να πούμε, κύριε Πρόεδρε, πριν μπούμε στην ουσία, να πούμε λίγα λόγια για τον Αντώνη Λιάτσο; Γεννηθήκατε το 1960 και γίνατε δικαστής σε ηλικία 31 ετών;

Η επαγγελματική πορεία του Προέδρου

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, είναι γεγονός ότι ήμουν από τους νεότερους. Αυτό βεβαίως την εποχή εκείνη...

Χριστόφορος Χριστοφή: Το '91.

Αντώνης Λιάτσος: Το '91, ακριβώς 31 χρόνια από τον Οκτώβρη του '91. Είχα τη μεγάλη τύχη να υπηρετήσω σε όλα τα δικαστήρια της Κύπρου, με πολύ αξιόλογους συναδέλφους δικαστές. Και αυτό μου έδωσε αυτό το πλεονέκτημα να μπορώ να έχω αντίληψη των δεδομένων πολλών δικαιοδοσιών.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δικηγόρος πόσα χρόνια εργαστήκατε;

Αντώνης Λιάτσος: Εργάστηκα οχτώ χρόνια στο γραφείο του Κυριάκου Μιχαηλίδη ως δικηγόρος. Και διορίστηκα, όπως είπατε, τον Οκτώβριο του 1991 ως προσωρινός δικαστής...

Χριστόφορος Χριστοφή: Α, Οκτώβρης πάλι.

Αντώνης Λιάτσος: Αυτό ακριβώς, 31 χρόνια.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ο τυχερός σας μήνας;

Αντώνης Λιάτσος: Ελπίζω να είναι τυχερός μήνας για τη Δικαιοσύνη.

Χριστόφορος Χριστοφή: Τι μήνα γεννηθήκατε;

Αντώνης Λιάτσος: Τον Φεβρουάριο του 1960.

Χριστόφορος Χριστοφή: Και άρα το ζώδιό σας είναι Υδροχόος;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, Υδροχόος.

Χριστόφορος Χριστοφή: Άρα διοριστήκατε δικαστής τον Οκτώβριο του '91. Ήταν τότε που γινόταν το λεγόμενο hand picking για δικαστές που...

Αντώνης Λιάτσος: Ακριβώς, ήταν διαφορετικός ο τρόπος διορισμού. Θα έχω την ευκαιρία να πω και πώς γίνεται σήμερα ο διορισμός των δικαστών.

Χριστόφορος Χριστοφή: Όμως εσάς τότε ήρθε κάποιος δικαστής και σας σύστησαν; Πώς έγινε;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι. Τότε συνηθίζαμε να σε προσεγγίζει κάποιος δικαστής του Ανώτατου Δικαστηρίου και να σε παροτρύνει να υποβάλεις γραπτώς αίτημα. Αυτό και έγινε. Δεν υπήρχε τότε διαδικασία εξετάσεων προς το Ανώτατο Δικαστήριο. Το Ανώτατο Δικαστήριο διόριζε όποιον θεωρούσε ότι θα ήταν κατάλληλος ως δικαστή.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Εσείς είχατε μια πορεία ως litigation lawyer που λέμε, στα δικαστήρια;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, είχα τη χαρά να... καμιά φορά είναι... Είναι και ζήτημα καλής τύχης. Ή να είσαι σε ένα γραφείο στο οποίο είχα, θεωρώ, πολύ καλή εκπαίδευση. Και με αυτόν τον τρόπο ίσως να έγινα λίγο πιο γνωστός προς τους δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Ήταν μια διαφορετική εποχή βεβαίως. Οι κενές θέσεις των δικαστών ήταν πολύ περιορισμένες. Προέκυπτε μία θέση τον χρόνο ή κάποια κάθε ένα-δύο-τρία χρόνια κλπ. Καμιά σχέση με τα δεδομένα που ζούμε σήμερα.

Χριστόφορος Χριστοφή: ...με τα δεδομένα που ζούμε σήμερα, που δεν τους βρίσκουμε.

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, τώρα υπάρχουν άλλα προβλήματα, άλλες διαδικασίες, θα τα συζητήσουμε σε έκταση στη συνέχεια. Και μετά τον διορισμό μου, μετά από κάποια χρόνια προήχθηκα σε ανώτατο Επαρχιακό δικαστή....

Χριστόφορος Χριστοφή: Μετά από εννέα χρόνια.

Αντώνης Λιάτσος: Περίπου, γύρω στο 2004 σε Πρόεδρο Επαρχιακού Δικαστηρίου. Και το 2013, όπως είπατε, διορίστηκα δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Μέσα από αυτήν την πορεία, είχα αυτή την ευκαιρία να περάσω από όλες τις διαδικασίες, όπως σας είπα, και αυτό με βοήθησε και με βοηθά μέχρι σήμερα στα καθήκοντά μου ως Πρόεδρος του Ανωτάτου

Δικαστηρίου, διότι αισθάνομαι ότι έχω καλή αντίληψη πώς εργάζονται τα Δικαστήρια γενικότερα.

Η καταγωγή του ΠτΑΔ από την Μαρωνίτικη κοινότητα

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, έχετε τεράστια εμπειρία εκ των πραγμάτων. Κατά τον διορισμό σας ως Εφέτης, κύριε Πρόεδρε, τον Σεπτέμβριο του '13, στην ομιλία σας, στην αντιφώνησή σας προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, κάνατε και μια αναφορά για την εξαιρετική τιμή που αισθάνεστε σαν μέλος της μαρτυρικής Θρησκευτικής Ομάδας των Μαρωνιτών. Θέλω να μας πείτε λίγο. Κατάγεστε από την Μαρωνίτικη κοινότητα, έτσι;

Αντώνης Λιάτσος: Κατά το Σύνταγμα, από την Θρησκευτική Ομάδα των Μαρωνιτών. Ναι, αυτές είναι οι καταβολές μου. Βεβαίως δεν αισθάνομαι τίποτε άλλο παρά Κύπριος. Και αισθάνομαι ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό το ότι προέρχομαι από μια μειονότητα, και αυτό γιατί αυτό με βοηθά να έχω, θεωρώ, μια καλύτερη αντίληψη και ευαισθησία σε ό,τι αφορά ζητήματα ανθρώπινων δικαιωμάτων, περιορισμού ελευθεριών. Είναι σημαντικό να βλέπεις τα πράγματα κάτω από μια άλλη γωνία. Και όταν προέρχεσαι από κάποια μειονότητα, αντιλαμβάνεσαι στην πάροδο του χρόνου ότι αυτό έχει τη σημασία του.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έχεις άλλες παραστάσεις.

Αντώνης Λιάτσος: Έχεις άλλες παραστάσεις, αντιλαμβάνεσαι διαφορετικά το δίκαιο. Και επίσης πρέπει να πω και το γεγονός ότι, όπως χιλιάδες άλλοι συμπατριώτες μας, έζησα κι εγώ αυτή τη φρίκη του πολέμου, της προσφυγιάς – τη μεγάλη αδικία της προσφυγιάς.

Χριστόφορος Χριστοφή: Η καταγωγή σας από πού είναι, κύριε Πρόεδρε;

Αντώνης Λιάτσος: Από την Επαρχία Κερύνειας.

Χριστόφορος Χριστοφή: Άρα είστε πρόσφυγας.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι. Πρέπει να πω για να πληροφορήσω τους ακροατές μας, ότι όλα τα Μαρωνίτικα χωριά, τα οποία είναι τέσσερα χωριά, έχουν καταληφθεί, είναι στην Επαρχία Κερύνειας. Αυτό είναι ένα τεράστιο ζήτημα βεβαίως και ήταν ένα τεράστιο πρόβλημα για την κοινότητα η οποία δυστυχώς αφανίζεται χρόνο με τον χρόνο. Χρειάζεται πολλή προσπάθεια για να κρατηθεί. Είναι πολύ σημαντικό για κάθε χώρα και ιδίως για την Κυπριακή Δημοκρατία, να ενισχύει αυτόν τον αγώνα των μικρών κοινοτήτων για να κρατηθούν. Και γνωρίζοντάς,

πρέπει να πω ότι η Κυπριακή Δημοκρατία ήταν πάντα αρωγός και δεν αισθάνθηκε η κοινότητα ποτέ ότι εγκαταλείφθηκε από τις κυβερνήσεις τις εκάστοτε της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αυτά για σκοπούς ιστορικούς και εν πάση περιπτώσει και ό,τι σημασία έχει .

Χριστόφορος Χριστοφή: Να πάμε τώρα στο θέμα μας, κύριε Πρόεδρε. Έχει κι άλλα που θα μπορούσα να σας ρωτήσω, αλλά νομίζω ο κόσμος περιμένει ν' ακούσει τα της Δικαιοσύνης. Θέλετε να μας κάνετε για κάποιον που δεν ξέρει, για το Ανώτατο Δικαστήριο, να πούμε τις καταβολές του, τι είναι, πώς λειτουργεί κλπ.

Αντώνης Λιάτσος: Βεβαίως.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εν είδει εισαγωγής, και να θεωρήσουμε ότι δεν είναι μόνο οι δικηγόροι που μας παρακολουθούν. Μας παρακολουθούν κι άλλοι που δεν είναι νομικοί, οπότε είναι καλό να κάνουμε αυτή την αναφορά.

Μία συνοπτική παρουσίαση της ιστορίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Αντώνης Λιάτσος: Βεβαίως, κύριε Χριστοφή. Είχα την ευκαιρία να ετοιμάσω ένα μικρό κείμενο σε απλή γλώσσα, προκειμένου να δώσω το στίγμα της ιστορικής πορείας του Ανωτάτου Δικαστηρίου, από το 1960 μέχρι σήμερα. Επιτρέψτε μου να το αναφέρω προκειμένου να βοηθήσω και στη συζήτηση και ακόμη, αν θέλετε, για σκοπούς ιστορικούς και για να μεταφέρω κάποιες γνώσεις στους νεότερους από τους συναδέλφους, οι οποίοι πιθανόν να μην είχαν την ευκαιρία να μελετήσουν την ιστορία του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Όπως γνωρίζετε, η συνταγματική διάρθρωση της Κυπριακής Δημοκρατίας, η οποία εδράζεται στην ύπαρξη δύο κοινοτήτων, χαρακτηρίζεται από τον διαχωρισμό των εξουσιών: εκτελεστικής, νομοθετικής και δικαστικής. Η δικαστική εξουσία έχει ως φορείς, όπως προβλεπόταν από το Σύνταγμα, το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και το Ανώτατο Δικαστήριο και τα σε αυτό ταγμένα κατώτερα Δικαστήρια. Το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο είχε αποκλειστική δικαιοδοσία σε συνταγματικά θέματα και θέματα Διοικητικού Δικαίου. Αποτελείτο από έναν ουδέτερο δικαστή ως Πρόεδρο και έναν Έλληνα και έναν Τούρκο δικαστές. Ως Πρόεδρος επελέγη ο Γερμανός καθηγητής Φόρτσχοφ το 1960. Το Ανώτατο Δικαστήριο, το High Court, στο οποίο ήταν ενταγμένα όλα τα Πρωτόδικα Δικαστήρια, είχε δικαιοδοσία να κρίνει κάθε έφεση εναντίον απόφασης οποιουδήποτε δικαστηρίου εκτός του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου. Απαρτιζόταν από έναν ουδέτερο δικαστή ως Πρόεδρο, δύο Έλληνες και έναν Τούρκο δικαστές. Πρώτος Πρόεδρος ήταν ο Ιρλανδός Ο' Μπράιαν και δεύτερος ο Καναδός Wilson. Οι ταραχές του '63-'64, οι λεγόμενες διακοινοτικές ταραχές, η τουρκο-ανταρσία κλπ,

οδήγησαν στην αποχώρηση των ξένων Προέδρων των δύο Δικαστηρίων και στη θέσπιση του «Περί Απονομής της Δικαιοσύνης (Ποικίλαι Διατάξεις)» Νόμου 33/64. Ένα σημαντικό νομοθέτημα στο οποίο θα επανέλθουμε μετά, με βάση το οποίο τα δύο Ανώτατα Δικαστήρια ενοποιήθηκαν στο σημερινό Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου, το οποίο έχει όλες τις εξουσίες και δικαιοδοσίες που αυτά είχαν προηγουμένως. Ας σημειωθεί ότι ως πρώτος Πρόεδρος του ενιαίου Ανωτάτου Δικαστηρίου υπηρέτησε ο Τουρκοκύπριος δικαστής Μεχμέτ Ζεκιά. Στην υπόθεση Μουσταφά Ιμπραχίμ, ίσως την πιο σημαντική απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, κρίθηκε ότι το Ανώτατο Δικαστήριο είναι Συνταγματικό, σύμφωνα με το «δόγμα της ανάγκης», όπως και ο Νόμος 33/64. Ακολούθησε το 1966 η αποχώρηση των Τούρκων δικαστών, και Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου διορίστηκε ο δικαστής Βασιλειάδης. Με την πάροδο των χρόνων, ο αριθμός των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου αυξήθηκε, και σήμερα υπηρετούν 13 δικαστές, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου. Το Ανώτατο Δικαστήριο ενεργεί πλέον ως Εφετείο σε τριμερή σύνθεση ή όπου εγείρονται ζητήματα μεγάλης νομικής σημασίας ή ιδιαίζουσας φύσης ή συγκρουόμενων αποφάσεων προς ευθυγράμμιση της νομολογίας μπορεί να διευρυνθεί είτε σε επταμελή σύνθεση είτε σε πλήρη Ολομέλεια. Ασκεί επίσης τη δικαιοδοσία του προαναφερθέντος Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου. Στα πλαίσια αυτά αποφασίζει μεταξύ άλλων επί θεμάτων αναφορών του Προέδρου Συνταγματικότητας των νόμων, με βάση το άρθρο 140, περιπτώσεις σύγκρουσης εξουσιών στη βάση του άρθρου 139 κλπ. Περαιτέρω, ενεργεί ως Εκλογοδικείο και ως Δευτεροβάθμιο Οικογενειακό Δικαστήριο. Σε πρώτο βαθμό εκδικάζει τα προνομιακά εντάλματα, στη βάση του άρθρου 155 του Συντάγματος, καθώς επίσης και τις υποθέσεις Ναυτοδικείου. Τα μέλη του Ανωτάτου Δικαστηρίου συναποτελούν το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, το οποίο κατά το άρθρο 157 του Συντάγματος έχει αποκλειστική αρμοδιότητα σε ό,τι αφορά τον διορισμό, την προαγωγή, μετάθεση, απόλυση ή πειθαρχικό έλεγχο των δικαστών. Πέραν των πιο πάνω, το Ανώτατο Δικαστήριο είναι υπεύθυνο για την αποτελεσματική λειτουργία των δικαστηρίων, και περιβάλλεται με την εξουσία δυνάμει του άρθρου 163 του Συντάγματος, έκδοσης διαδικαστικών Κανονισμών που διέπουν την ενώπιόν του και την ενώπιον των άλλων Δικαστηρίων διαδικασία. Όπως γνωρίζετε, ο Πρόεδρος και οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου διορίζονται, σύμφωνα με το Σύνταγμα, από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος στην πράξη ζητά προηγουμένως τις εισηγήσεις των Δικαστηρίων, τις οποίες κατά κανόνα ακολουθεί. Σήμερα μέσω της 17^{ης} Τροποποίησης του Συντάγματος και του Τροποποιητικού του Νόμου, νόμος 145/2022 – είναι ο μεταρρυθμιστικός νόμος, θα μιλήσουμε αργότερα– το Ανώτατο Δικαστήριο προβλέπεται να διαχωριστεί σε Ανώτατο Συνταγματικό

Δικαστήριο και Ανώτατο Δικαστήριο. Εγκαθιδρύεται επίσης ως δευτεροβάθμιο δικαστικό όργανο, Εφετείο αποτελούμενο από 16 δικαστές. Σημαντικές επίσης τομές αφορούν στη σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου και στη σύσταση του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου. Για τις νέες αυτές ρυθμίσεις και για τα όσα σημαντικά καλύπτουν οι μεταρρυθμιστικοί νόμοι, θα έχουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε βεβαίως στη συνέχεια. Μέσα από τη θεώρηση της νομολογίας του Ανώτατου Δικαστηρίου, ιδίως στα πλαίσια της συνταγματικής του δικαιοδοσίας, αποτυπώνεται η πολυτάραχη ιστορία της πατρίδας μας από το 1960 μέχρι και σήμερα. Μια ιστορική διαδρομή 60 και πλέον ετών, από την Ανεξαρτησία ως και την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή οικογένεια, με όλες τις προεκτάσεις της να διαφαίνονται σε σειρά αποφάσεων του Δικαστηρίου. Επιτρέψατέ μου, λοιπόν, κύριε Χριστοφή, αγαπητοί ακροατές, να αφιερώσω τον διαδικτυακό μας αυτόν διάλογο στην πνευματική μου οικογένεια, το δικαστικό σώμα της Κύπρου, ως μια ελάχιστη αναγνώριση της τεράστιας προσφοράς του και των υπηρεσιών που διαχρονικά πρόσφερε. Η συμβολή του υπήρξε καθοριστική στη διαμόρφωση του δικαίου, στην υποστήλωση της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά και στη διασφάλιση των συνταγματικών ελευθεριών του κάθε συμπολίτη μας. Αυτά ως μια εισαγωγή σε ό,τι αφορά το Ανώτατο Δικαστήριο και ως τροφή για σκέψη και για συζήτηση.

Οι τεράστιες εξουσίες του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε,. Είναι προφανές από αυτά που αναφέρατε, αλλά το γνωρίζουμε και εμείς οι δικηγόροι, ότι το Ανώτατο Δικαστήριο συγκεντρώνει στα χέρια του τεράστιες εξουσίες, δεν είναι; Σας φοβίζει αυτό το πράγμα;

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας πω.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ξέρετε ότι σας λέμε «ημίθεους».

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, αυτό θα έλεγα ακριβώς τώρα, ότι έχουμε το προσωνύμιο «ημίθεο».

Χριστόφορος Χριστοφή: Αν και σας λένε «ο θεός» τώρα κάποιοι δικαστές που μου έστειλαν μήνυμα.

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας πω. Είναι γεγονός.

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι προβληματικό αυτό, δεν είναι;

Αντώνης Λιάτσος: Είναι γεγονός. Εγώ ποτέ δεν κρύφτηκα πίσω από το δάχτυλό μου. Η μεγάλη εξουσία πολλές φορές είναι επικίνδυνη. Είναι γεγονός ότι το Δικαστήριο όπως είναι σήμερα, έχει τεράστια εξουσία. Είναι γι' αυτόν τον λόγο, μεταξύ άλλων, που οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου είχαν ήδη την πρωτοβουλία να ασπαστούν τη θέση για διαχωρισμό του Ανώτατου Δικαστηρίου σε Ανώτατο Δικαστήριο και Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο. Αυτό κατέστη αναγκαίο και μέσα από τη πορεία των χρόνων. Διότι στα πλαίσια πλέον της ένταξής μας στην Ευρώπη αλλά και του «ελέγχου» (σε εισαγωγικά) που έχουμε από διάφορα όργανα ευρωπαϊκά, όπως την GRECO, Επιτροπή Βενετίας κλπ, ήταν πλέον απαραίτητο να υπάρχει ο έλεγχος, ο αλληλοέλεγχος των δικαστών. Αλληλοέλεγχος σε διάφορα επίπεδα, δηλαδή καταρχάς, αλληλοέλεγχος μεταξύ των δικαστών. Δηλαδή μέχρι σήμερα γνωρίζετε ότι με βάση το άρθρο 158 του Συντάγματος, σε περιπτώσεις ανάρμοστης συμπεριφοράς, το Συμβούλιο –άλλο Συμβούλιο, αυτό είναι διαφορετικό από τα Δικαστικά Συμβούλια– το Συμβούλιο το οποίο αποτελείται από τους δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου μπορούσε να «δικάσει» (σε εισαγωγικά) άλλον δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Χριστόφορος Χριστοφή: Το οποίο δεν έγινε ποτέ έτσι.

Αντώνης Λιάτσος: Το οποίο δεν έγινε ποτέ, όχι. Βεβαίως, κατά το Σύνταγμα, υπήρχαν δύο Συμβούλια. Υπήρχε το Συμβούλιο του Συνταγματικού Δικαστηρίου και το Συμβούλιο του Ανωτάτου. Το ένα Συμβούλιο δίκασε τους δικαστές του άλλου Δικαστηρίου. Είναι αυτό το οποίο τώρα εγκαθιδρύεται πάλι, με βάση τα μεταρρυθμιστικά νομοσχέδια. Για να επανέλθω λοιπόν, αυτή η τεράστια εξουσία οδηγούσε σε καταστάσεις οι οποίες, ας μου επιτραπεί, δεν τιμούσαν το Ανώτατο Δικαστήριο. Δεν υπήρχε ο έλεγχος των αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου. Ως δικαστική πράξη αποφασίστηκε κατ' επανάληψη ότι δεν μπορεί να ακουστεί σε προσφυγή. Συνεπώς παρέμεναν χωρίς έλεγχο. Αυτό τώρα με τη μεταρρύθμιση, με τον μεταρρυθμιστικό νόμο, επιλύεται. Υπάρχει πλέον η θεραπεία. Οι αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου εξετάζονται, αναθεωρούνται από το Αναθεωρητικό Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, που αποτελείται από τους δικαστές του Συνταγματικού – δηλαδή που θα αποτελείται από τους δικαστές του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Όσον αφορά συνεπώς τη θέση σας για μεγάλες εξουσίες στη συγκέντρωση των εξουσιών, θα έλεγα ότι τώρα αυτό πλέον επιλύεται. Από την άλλη, πρέπει να πω ότι η μεγάλη συγκέντρωση εξουσιών έχει σοβαρό πρόβλημα όπου υπάρχει πρόβλημα στον έλεγχο της εξουσίας από τα άτομα που τη διαχειρίζονται. Είμαι περήφανος λέγοντας ότι εσωτερικά λειτουργώντας, γνωρίζοντας 10 χρόνια τη συμβαίνει στο Ανώτατο Δικαστήριο υπάρχει και η σοφία και ο αυτοέλεγχος των

δικαστών να κινούνται σε πλαίσια καθ' όλα αποδεκτά. Αλλά αυτό όμως δεν μπορεί να επαφίεται στους δικαστές που κάθε φορά....

Χριστόφορος Χριστοφή: από ποιους όμως, κύριε Πρόεδρε; Από τους ίδιους.

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάζτε. Θέλω να πιστεύω ότι είμαι αντικειμενικός και θέλω να πιστεύω ότι αισθάνομαι αν υπάρχει πρόβλημα ή αισθάνομαι αν υπάρχει κάποια λειτουργία η οποία δεν τιμά το Ανώτατο Δικαστήριο, και θα έχουμε την ευκαιρία στη συνέχεια να καταρρίψουμε αρκετούς μύθους. Γιατί ξέρω ότι υπάρχουν κάποιες απόψεις ή θέσεις ή αντιλήψεις οι οποίες δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Αυτό όμως θα το αφήσω στους...

Το στοιχείο της δημοκρατικής νομιμοποίησης στο διορισμό των Εφετών.

Χριστόφορος Χριστοφή: Όμως, να σας βάλω την εξής σκέψη να μου πείτε τη σκέψη σας, το εξής επιχείρημα: Δεν είναι αλήθεια ότι στους διορισμούς Εφετών ελλείπει το στοιχείο της δημοκρατικής νομιμοποίησης; Με την εξής έννοια: Υποτίθεται ότι το Σύνταγμα λέει ότι τους Εφέτες τους διορίζει ο Πρόεδρος. Ο Πρόεδρος εκλέγεται από τον λαό. Άρα έμμεσα υπάρχει μια δημοκρατική νομιμοποίηση, αυτό που λέμε ένα accountability προς τον λαό. Διότι όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον λαό, δεν είναι έτσι; Εδώ όμως στην πράξη ο Πρόεδρος διορίζει τον εκάστοτε αρχαιότερο Πρόεδρο του Επαρχιακού Δικαστηρίου ως Εφέτη, ο οποίος έχει οριστεί δικαστής από το Ανώτατο Δικαστήριο. Άρα είναι ένα κλειστό σώμα στην ουσία, ένα club. Άπαξ και διορίστηκες δικαστής, είναι καθορισμένη η πορεία σου. Είναι θέμα χρόνου να φτάσεις σ' ένα σημείο όπου θα διοριστείς Εφέτης, είτε είσαι καλός είτε δεν είσαι καλός. Και μια φορά που ο μακαρίτης ο Κληρίδης προσπάθησε –θυμάστε την υπόθεση Γαβριηλίδη – να κάνει κάτι διαφορετικό, υπήρξε αντίδραση. Αυτό το θέμα πώς το βλέπετε; Έχω δίκιο εγώ ή τα βλέπω λανθασμένα τα πράγματα πάνω σ' αυτό το σημείο;

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας πω. Καταρχάς, όπως σωστά είπατε, η νομιμοποίηση υπάρχει. Διορίζεται κατά το Σύνταγμα, ο δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, σωστό. Αλλά ο Πρόεδρος δεν ασκεί την διακριτική ευχέρεια, κύριε Πρόεδρε, στην ουσία, δεν είναι έτσι;

Αντώνης Λιάτσος: Δεν είναι δεσμευμένος.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δεν είναι, ναι. Θεωρητικά δεν είναι.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, δεν είναι δεσμευμένος. Ο Πρόεδρος μπορεί ν' ακολουθεί τη γνώμη του Ανώτατου Δικαστηρίου αλλά δεν είναι δεσμευμένος.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Από την άλλη, δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι –εγώ τουλάχιστον μπορώ να το πω– ότι όσοι διορίστηκαν δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου έχουν τιμήσει τη θέση τους. Και δεν είναι τυχαίο που η Δικαιοσύνη μέχρι και σήμερα χαίρει αυτής της εκτίμησης.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Λοιπόν, συνεπώς δεν βρίσκω βάση στη θέση ότι «καλώς-κακώς διορίζεται».

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Ας μην ξεχνάμε ότι έχει περάσει μια δοκιμασία ο δικαστής πριν να διοριστεί δικαστής του Ανώτατου Δικαστηρίου. Έχει περάσει μια διαδικασία γύρω στα 25 χρόνια ως δικαστής Πρωτόδικου Δικαστηρίου. Μέσα από πολλές δικαιοδοσίες, έχει δοκιμαστεί και στην πράξη ως δικαστής αλλά...

Χριστόφορος Χριστοφή: Και έχει αποκτήσει εμπειρία.

Δεν είχαμε κρούσματα διαφθοράς στα Δικαστήρια.

Αντώνης Λιάτσος: Όσον αφορά και την εμπειρία του αλλά και το ήθος του. Και θα πρέπει να αναγνωρίσετε –πιστεύω όλοι το αναγνωρίζουν– ότι μέχρι σήμερα, και γι' αυτό είμαστε ιδιαίτερα περήφανοι, δεν έχει κανένας να αποδώσει μομφή στα δικαστήρια για διαφθορά...

Χριστόφορος Χριστοφή: Δεν είχαμε προβλήματα διαφθοράς. Σωστό, έχετε δίκιο.

Αντώνης Λιάτσος: ...ή για ανέντιμη συμπεριφορά. Λάθη γίνονται, αυτό είναι ανθρώπινο. Αλλωστε γι' αυτό υπάρχουν και άλλοι βαθμοί δικαιοδοσίας. Αλλά για μας είναι ιδιαίτερα σημαντική η συμπεριφορά των δικαστών και το ήθος των δικαστών.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μα γι' αυτό λέμε, κύριε Πρόεδρε, εξάλλου, ότι η Δικαιοσύνη είναι το καταφύγιο του πολίτη και είμαστε περήφανοι ως λειτουργοί, διότι στους κόλπους τους δικούς μας –όχι των δικηγόρων– των δικαστών, διότι με τους δικηγόρους είναι άλλη ιστορία– δεν είχαμε... τουλάχιστον δεν περιήλθε στη δική μου αντίληψη αλλά είναι και γενική αντίληψη ότι δεν είχαμε ζητήματα ούτε διαφθοράς ούτε οτιδήποτε άλλο. Τώρα, λάθη ναι, όπως έχετε πει...

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάξτε, κύριε Χριστοφή, λάθη γίνονται παντού.

Χριστόφορος Χριστοφή: Και θα γίνονται πάντα.

Αντώνης Λιάτσος: Αλλά να σας πω, τη διαφθορά όμως δεν μπορεί να την καλύψει κανένας μανδύας δικαστικός. Αν υπάρχει διαφθορά, φαίνεται.

Η σύγκρουση με τον πρώην Γενικό Εισαγγελέα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, θα φανεί σε κάποια φάση, ναι. Είχαμε εκείνη τη σύγκρουση το '19 με τον πρώην Γενικό Εισαγγελέα τότε, που εκεί δεν ήταν διαφθορά το ζήτημα. Ήταν θέμα αντικειμενικής αμεροληψίας.

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, για εκείνον πολλά μπορούν να λεχθούν. Αν θέλετε να συμπληρώσουμε τρεις εκπομπές να το συζητήσουμε, ευχαρίστως. Αλλά...

Χριστόφορος Χριστοφή: Άφησε τραύματα εκείνη η ιστορία, κύριε Πρόεδρε;

Αντώνης Λιάτσος: Βεβαίως άφησε τραύματα. Άφησε τραύματα, καταρχάς η προσβολή για το δικαστικό σώμα ήταν μεγάλη. Και αντιλαμβάνεστε πόσο προσβλητικό είναι για έναν έντιμο δικαστή να διασύρεται. Θα έλεγα ότι δεν υπάρχει πιο προσβλητική συμπεριφορά από το να αναφέρεται κάποιος στον δικαστή, ουσιαστικά να τον χαρακτηρίζει ως ανέντιμο ή ως μεροληπτικό. Αυτό το πράγμα βεβαίως είναι ενοχλητικό και πρέπει να πω ότι πέρασε η εικόνα αυτή στην κοινωνία για ένα διάστημα. Νομίζω ότι μετά από την πάροδο κάποιων χρόνων έχουν ξεπεραστεί αυτά, έγινε μεγάλη προσπάθεια για να ξεπεραστούν.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ήταν αδικαιολόγητη όμως εκείνη η κριτική, κύριε Πρόεδρε; Δηλαδή αν το δούμε... γιατί μετά ακολούθησαν αλλαγές από τους δικαστές. Σαν αποτέλεσμα εκείνης της κριτικής άλλαξε ο Κώδικας Δεοντολογίας. Δηλαδή έγιναν κάποια βήματα. Πήρε τα μηνύματα το Ανώτατο Δικαστήριο. Οπότε δεν μπορούμε να πούμε ότι ήταν αβάσιμη η

κριτική που ασκήθηκε. Μπορεί να ασκήθηκε με έναν οξύ τρόπο από τον πρώην Γενικό Εισαγγελέα, ο οποίος ήταν μέλος του Ανώτατου Δικαστηρίου, οπότε δεν ήταν κάποιος ξένος. Αλλά εγώ βλέπω ως πολίτης και ως δικηγόρος ότι από τη στιγμή που το Ανώτατο ήρθε μετά και έκανε αλλαγές, σημαίνει ότι είχε και κάποια βάση στην κριτική.

Το ζήτημα της αντικειμενικής αμεροληψίας και η εξέταση αιτημάτων εξαίρεσης.

Αντώνης Λιάτσος: Βάση υπήρχε από την άποψη ότι σίγουρα δεν είναι πρόπον, ως ζήτημα αντικειμενικής αμεροληψίας, ένα δικαστής να δικάζει υπόθεση σ' ένα γραφείο που πιθανόν το παιδί μου να είναι εκεί στο γραφείο ή να έχει κάποια ιδιαίτερη σχέση κλπ. Αλλά μην ξεχνάτε, την ευαισθησία που υπήρχε από τους δικαστές να εξαιρούνται από αυτές τις υποθέσεις. Απλώς μετά έγινε ο Κώδικας ο συγκεκριμένος, και μάλιστα έχει καλύψει πέραν των προαπαιτούμενων από την υπόθεση Nicholas κλπ. Δηλαδή η θέση του Ανωτάτου Δικαστηρίου ήταν κάθετη. Και προχωρήσαμε σε μεγάλο βαθμό πέρα από την απόφαση Nicholas, με δεδομένο ότι στην Κύπρο υπάρχει και αυτή η δυσκολία λόγω του μικρού χώρου. Δηλαδή αντιλαμβάνεστε πόσο δύσκολο είναι σ' έναν μικρό χώρο να μην υπάρχει κάποια σχέση κάποιου δικαστή με κάποιον διάδικο, γραφεία δικηγόρων κλπ. Σημασία έχει τι είδους σχέση υπάρχει.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εσείς θα λέγατε από την εμπειρία σας, κύριε Πρόεδρε, υπάρχει κουλτούρα μέσα στους δικαστές μας να εξετάζουν αυτά τα αιτήματα εξαίρεσής τους αντικειμενικά και αμερόληπτα;

Αντώνης Λιάτσος: Όχι μόνο αντικειμενικά αλλά υπάρχει και υπερβάλλον ζήλος. Πολλές φορές εξαιρούνται οι δικαστές έχοντας την έγνοια μήπως παρεξηγηθούν. Και να σας πω και κάτι άλλο βεβαίως. Ότι είναι πιο πιθανό ένας δικαστής ο οποίος αισθάνεται ότι έχει κάποια σχέση με έναν από τους διαδίκους, να τον αδικήσει παρά να τον ευνοήσει.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Στην προσπάθειά του να είναι δηλαδή αντικειμενικός, να οδηγηθεί προς την άλλη κατεύθυνση. Και γι' αυτόν τον λόγο, πάρα πολλοί δικαστές από υπερβάλλοντα ζήλο εξαιρούνται για να μη δώσουν κανένα δικαίωμα σε κανέναν να πει τίποτε. Είναι γι' αυτό που

τιμώ τους δικαστές και είναι γι' αυτό που λέω ότι είναι άδικο πολλές φορές τα σχόλια που γίνονται πάνω σ' αυτή τη βάση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Είναι άδικο. Εγώ διαπιστώνω δύο κατηγορίες δικαστών. Μια κατηγορία οι υπέρμετρα ευαίσθητοι πολύ σε θέματα... Αλλά υπάρχουν και δικαστές –τόρα μιλούμε γενικά– που όταν κάνεις αίτημα εξαίρεσης, το παίρνουν ας πούμε κάπως κατάκαρδα, κάπως... Και έχουμε κι αυτά τα... Και μια που μιλάμε γι' αυτό, πόσους δικαστές έχουμε, κύριε Πρόεδρε, σήμερα;

Ποιος ο αριθμός των Δικαστών σήμερα.

Αντώνης Λιάτσος: Σήμερα στην Κύπρο έχουμε γύρω στους 130 με τις πρόσφατες προσλήψεις – όχι αυτές που θα γίνουν αλλά όσες είχαν γίνει προηγουμένως. Είναι 130 και αυτό σημαίνει, αν θέλετε να σας δώσω και κάποια στοιχεία, 130 δικαστές είναι 70 γυναίκες και 60 άντρες.

Χριστόφορος Χριστοφή: Άρα η πλειοψηφία είναι οι συνάδελφοι γυναίκες.

Αντώνης Λιάτσος: Υπάρχει μια άποψη σχέση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι και παράδειγμα για τη δικαστική εξουσία.

Αντώνης Λιάτσος: Εμείς τουλάχιστον αισθανόμαστε ότι απλώς είμαστε στο ίδιο περιβάλλον, εργαζόμαστε στο ίδιο περιβάλλον. Δεν έχει σημασία το φύλο.

Χριστόφορος Χριστοφή: Του Εφετείου η πλειοψηφία είναι γυναίκες;

Αντώνης Λιάτσος: Τώρα είναι 6 άνδρες - 5 γυναίκες αλλά αυτό μεταβάλλεται, είναι κατά καιρούς.

Χριστόφορος Χριστοφή: 6-5. Άρα όταν ήταν και η κυρία Παναγή ήταν 7-5, ήταν πλειοψηφία οι γυναίκες.

Αντώνης Λιάτσος: Τώρα είμαστε μια πλειοψηφία 6-5 άντρες αν δεν κάνω λάθος. Νομίζω.

Χριστόφορος Χριστοφή: Σε κάποια φάση ήταν οι γυναίκες, διότι έγραψα ένα άρθρο τότε. Όταν διορίστηκε νομίζω... τελευταίοι διορισμοί, ο κύριος Ιωαννίδης, ο κύριος Σάντης και η κυρία Δημητριάδου...

Αντώνης Λιάτσος: Ήταν τότε η κυρία Παναγή η Πρόεδρος κλπ, και ήταν... υπήρχε... Αλλά αυτό για εμάς δεν έχει καμιά σημασία. Πέραν του ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρχει εκπροσώπηση από τα δύο φύλα, διότι οι αντιλήψεις καμιά φορά, η σκέψη βοηθά στο να υπάρξει ένας γόνιμος διάλογος που θα οδηγήσει σε καλύτερο αποτέλεσμα, υπάρχει μια συναδελφική αγάπη. Δεν υπάρχει καμιά διαφορά, απλώς είναι συνάδελφος δικαστής, τίποτε άλλο.

Χριστόφορος Χριστοφή: Τίποτε άλλο, ναι. Κι έτσι πρέπει να είναι. Υπάρχει μια τάση όμως από γυναίκες συναδέλφους να κάνουν αιτήσεις για δικαστές τώρα, δεν ξέρω για ποιον λόγο. Εννοώ, η πλειοψηφία νομίζω... υπάρχει, έτσι, μια ροπή. Και γίνονται, πρέπει να σας πω, και εξαιρετικές δικηγόροι, δικαστές. Έχουμε και αστοχίες όμως.

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, υπάρχει μια διαδικασία σήμερα, που οδηγεί...

Η διαδικασία διορισμού Δικαστών.

Χριστόφορος Χριστοφή: Άλλαξε λίγο.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, ίσως εδώ και μερικά χρόνια υπάρχουν κριτήρια διορισμού και προαγωγής δικαστών. Τα οποία κριτήρια έχουν διαμορφωθεί μετά από σχετικές εκθέσεις εμπειρογνομόνων και τα οποία είναι ιδιαίτερα πολύπλοκα. Ξεκινούν από συστάσεις των υποψηφίων από δικαστές, από συνεντεύξεις, δύο συνεντεύξεις...

Χριστόφορος Χριστοφή: Πόση ώρα είναι οι συνεντεύξεις, κύριε Πρόεδρε;

Αντώνης Λιάτσος: Η πρώτη συνέντευξη είναι 20 λεπτά και η δεύτερη συνέντευξη των επικρατέστερων είναι μισή ώρα για τον κάθε υποψήφιο, πάνω σε συγκεκριμένα θέματα τα οποία προβλέπουν οι Κανονισμοί για τα κριτήρια.

Χριστόφορος Χριστοφή: Και είναι και γραπτές εξετάσεις ή όχι;

Αντώνης Λιάτσος: Όχι-όχι, δεν έχει γραπτές εξετάσεις. Αυτό το οποίο όμως είναι σημαντικό, είναι ότι υπάρχουν και οι συστάσεις των πρωτόδικων δικαστών σε ό,τι αφορά τους υποψήφιους, οι οποίες λαμβάνονται υπόψη, αλλά και συστάσεις των δικηγόρων για τους ίδιους τους δικηγόρους. Και αυτό έδωσε το δικαίωμα στους δικηγόρους οι ίδιοι να συστήνουν, να σχολιάζουν τους υποψήφιους...

Χριστόφορος Χριστοφή: Πώς συστήνουν οι δικηγόροι τους δικαστές;

Αντώνης Λιάτσος: Όταν υποβληθούν υποψηφιότητες, η Γραμματεία του Δικαστικού Συμβουλίου ζητά από τους Συλλόγους και από τον Παγκύπριο, να στείλει τα σχόλια και τις εισηγήσεις για τους υποψήφιους δικαστές. Και μέσω αυτών των σχολίων τίθενται και οι θέσεις. Και πρέπει να σας πω ότι όλοι οι διορισμοί, ή σχεδόν όλοι με ελάχιστες εξαιρέσεις, αφορούσαν υποψήφιους οι οποίοι είχαν την σύσταση και των δικηγόρων.

Το στοιχείο της εμπειρίας στο διορισμό Δικαστών.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Η εμπειρία πόσο καθοριστική είναι, κύριε Πρόεδρε, για να διοριστεί κάποιος δικαστής; Δηλαδή εσείς όταν είστε πάνελ εκεί κι έρχεται κάποιος ο οποίος... καταλαβαίνετε εσείς από την εμπειρία σας αν έχει κάποιος εμπειρία. Αν ήμουν εγώ, θα ήταν ο καθοριστικός παράγοντας.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι. Καθοριστικός από την άποψη ότι η εμπειρία... Όταν λέμε «εμπειρία» βεβαίως εννοούμε τη σωστή άσκηση και...

Χριστόφορος Χριστοφή: Το να κάνουν δίκες.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι-ναι, και η καθημερινή πρακτική στα δικαστήρια. Αυτό είναι καθοριστικό, από ποια άποψη: Είναι ένας κατάλληλος υποψήφιος – και φαίνεται και στη συνέντευξη. Αντικατοπτρίζεται δηλαδή στη συνέντευξη. Τώρα, δε σημαίνει ότι κάποιος ο οποίος έχει δικαστήρια συνέχεια είναι και κατάλληλος. Το ξεκαθαρίζω. Δηλαδή μπορεί κάποιος να έχει λιγότερη εμπειρία αλλά οι ικανότητές του να είναι περισσότερες. Είναι ένα πρόβλημα αυτό. Δηλαδή τα χρόνια από μόνα τους δεν σημαίνουν ότι κάποιον τον θεωρούμε κατάλληλο για διορισμό. Σίγουρα όμως είναι ένας σημαντικός παράγοντας ο οποίος φαίνεται και στη συνέντευξη. Άλλωστε είναι και η εικόνα που έχουν οι δικαστές, ξέροντας τους υποψήφιους.

Χριστόφορος Χριστοφή: Πάντως, τόσα χρόνια το σύστημα διορισμού ήταν προβληματικό. Δεν ήταν, κύριε Πρόεδρε; Δηλαδή εννοώ, πριν δέκα χρόνια που ήταν ένα interview 15-20 λεπτά, δεν υπήρχε καν δεύτερο interview.

Παλαιότερα υπήρχαν και αστοχίες.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, υπήρχε. Υπήρχε, απλώς δεν υπήρχαν κριτήρια. Υπήρχε όμως δεύτερο interview, δηλαδή οι πιο κατάλληλοι πήγαιναν σε δεύτερο interview, και αναλόγως γινόταν ο διορισμός. Αλλά ξέρετε, είπατε προηγουμένως ότι υπάρχουν και αστοχίες. Αυτό είναι αναπόφευκτο, από ποια άποψη: όταν διορίζεις κάποιον, εκείνη τη στιγμή που τον βλέπεις, τον θεωρείς κατάλληλο για διορισμό. Όταν είναι στην έδρα ή όταν λειτουργεί καθημερινά και δεν μπορεί να ανταποκριθεί, είτε διότι...εντάξει, κάποιοι άνθρωποι τελικά δεν έχουν τη δύναμη να ανταποκριθούν, διότι το να είσαι δικαστής είναι και θέμα δύναμης – δύναμης, εννοώ, που συγκροτεί τον χαρακτήρα. Για να μπορέσεις να αντέξεις την πίεση την καθημερινή της εργασίας και στο πολύ βεβαρημένο πρόγραμμα το οποίο έχουν οι δικαστές και το οποίο βλέπετε κι εσείς ως δικηγόροι καθημερινά. Είναι πολύ διαφορετικός ο ρόλος του δικαστή από τον ρόλο του δικηγόρου. Είναι διαφορετικό να αγορεύεις στο δικαστήριο και να παρουσιάζεις δέκα αυθεντίες, να παρουσιάζεις την υπόθεση όπως νομίζεις ότι είναι σωστή, και είναι διαφορετικό να εκδίδεις απόφαση. Όταν γράψει κάποιος μια απόφαση, θα καταλάβει πόσο δύσκολο είναι να γράψεις απόφαση πλέον. Γι' αυτό πολλές φορές, ενώ κάποιος κανονικά αναγνωρίζεται ως κατάλληλος για διορισμό, κι έχει τη σύσταση των δικηγόρων και οι συνάδελφοί του τον θεωρούν κατάλληλο για διορισμό, στην πορεία ναι, μπορεί να... για να μιλήσουμε με λίγο ποδοσφαιρικούς όρους, κύριε Χριστοφή επειδή ασχολείστε και εσείς με το ποδόσφαιρο, είναι όπως μια μεταγραφή. Έχει όλα τα στοιχεία να είναι μια πολύ καλή μεταγραφή αλλά στο γήπεδο να μην ανταποκριθεί.

Δεν είναι όλοι οι διορισμοί χωρίς προβλήματα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Το πρόβλημα όμως ξέρετε πιο είναι κ. Πρόεδρε...

Αντώνης Λιάτσος: Η ακριβή μεταγραφή;

Χριστόφορος Χριστοφή: Όχι. Εκεί τον αποζημιώνεις ή τον διώχνεις. Ή τον προπονητή εχθές η ΟΜΟΝΟΙΑ, δεν ξέρω αν παρακολούθησατε. Τον αποκεφάλισαν τον Λένον. Ενώ τον δικαστή θα τον έχεις 30-40 χρόνια.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι. Κατ' ανάγκη. Όχι κατ' ανάγκη. Προσέξτε, κάτι το οποίο ίσως διαφεύγει. Τα τελευταία χρόνια αν προσέξτε πόσοι δικαστές αποχώρησαν, δεν αποχώρησαν όλα τα προηγούμενα χρόνια από την Κυπριακή Δικαιοσύνη. Για διάφορους λόγους. Δηλαδή δεν έχουμε εδώ λόγους διαφθοράς, αλλά έχουν να κάνουν με την τέλεση του καθήκοντος.

Χριστόφορος Χριστοφή: «Την τέλεση του καθήκοντος».

Αντώνης Λιάτσος: Ακριβώς. Και είναι πολύ αυστηρό το Δικαστήριο στον έλεγχο των δικαστών, μέσα από διαδικασίες, μέσα από...

Χριστόφορος Χριστοφή: Απλά κύριε Πρόεδρε ένας δικαστής έχει τόσες προκλήσεις να αντιμετωπίσει. Δεν είναι μόνο να είναι καλός δικηγόρος. Έχει να διαχειριστεί τους δικηγόρους, έχει να διαχειριστεί το προσωπικό του δικαστηρίου, τον χρόνο του, να ιεραρχήσει τι είναι σημαντικό. Δηλαδή δεν είναι μόνο... Πολλές φορές λέει ο κόσμος «μα είναι καλός δικηγόρος». Δεν σημαίνει ότι ένας καλός δικηγόρος θα είναι και καλός δικαστής.

Αντώνης Λιάτσος: Συμφωνώ απολύτως.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μπορεί να είναι ένας μέτριος δικηγόρος και εξαιρετικός δικαστής.

Αντώνης Λιάτσος: Συμφωνώ απολύτως. Αυτό που είπα προηγουμένως.

Αντώνης Λιάτσος: Η αστοχία πού είναι: Η αστοχία δεν έχει να κάνει –συγγνώμη που σας διακόπτω αλλά , η αστοχία δεν έχει να κάνει με την επιλογή ως επιλογή τη συγκεκριμένη στιγμή. Έχει να κάνει με μια συνέχεια και για τους λόγους. Αυτό ακριβώς είναι. Και έχει ένας δικαστής, πέραν από όλα έχει να διαχειριστεί πρώτα απ' όλα τον δικό του χαρακτήρα. Και έχει να διαχειριστεί την εξουσία που έχει στα χέρια του.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Έχει να διαχειριστεί αυτή την καθημερινή πίεση και να προσπαθήσει καθημερινά να είναι καλύτερος. Αυτό είναι η μεγάλη πρόκληση για τον δικαστή. Η πρόκληση ακριβώς είναι καθημερινά να βελτιώνεται. Και αυτό δεν είναι εύκολο γιατί χρειάζεται καθημερινή μελέτη και καθημερινή εσωτερική ανασκόπηση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Και είναι εύκολο «να την ψωνίσεις», που λέμε, κύριε Πρόεδρε.

Αντώνης Λιάτσος: Ακριβώς.

Χριστόφορος Χριστοφή: Και το είδαμε αυτό σε δικηγόρους που έγιναν δικαστές, που από τη μία μέρα στην άλλη... Ένα θέμα που μπαίνει είναι μήπως το Ανώτατο πρέπει να σκεφτεί και να λαμβάνει και συμβουλές ή να κάνει τεστ Ψυχολογίας κλπ πριν να διορίζεται κάποιος. Διότι βάζουνε κάποιον εκεί, αν έχει άλλα θέματα στον χαρακτήρα του. Μετά δεν είναι εύκολο να τον παύσεις, μέχρι να το καταλάβεις περνούν χρόνια. Δηλαδή σκεφτόμουν προχθές, ας πούμε ότι διοριστεί κάποιος δικαστής και ας πούμε ότι δεν είναι τελικά καλός νομικός. Μέχρι να το καταλάβει το Εφετείο, να περάσουν και πέντε-έξι χρόνια γιατί πρέπει να εκδώσει αποφάσεις, να γίνουν εφέσεις, να πάνε επάνω, να βγουν αποτελέσματα. Άρα υπάρχει ένα ζήτημα. Συμβαίνει αυτό το πράγμα;

Αντώνης Λιάτσος: Όχι-όχι. Δεν ξέρω αν είναι θέμα ψυχομετρικών εξετάσεων ή... δεν ξέρω.

Χριστόφορος Χριστοφή: Στην Αγγλία γίνονται, ας πούμε.

Η δυσκολία ξεκινά από το διορισμό του Δικαστή και μετά.

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, δεν ξέρω αν αυτό είναι εγγύηση. Αυτό το οποίο ξέρω όμως σίγουρα είναι ότι ζούμε σε έναν μικρό τόπο. Υπάρχουν τόσες διαδικασίες πριν να φτάσει κάποιος να διοριστεί δικαστής –μέσα από συστάσεις και από δικηγόρους και από δικαστές κλπ– που θα έλεγα ότι είναι πολύ δύσκολο κάποιος μετά από πολλά χρόνια στο λειτούργημα του δικηγόρου να μη γίνει αντιληπτός αν έχει κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα ο άνθρωπος. Εγώ θεωρώ ότι είναι δύσκολο... Η δυσκολία, κύριε Χριστοφή, ξεκινά από τους διορισμούς και μετά. Είναι από τον διορισμό και μετά που πρέπει να υπάρχει η κατάλληλη διαχείριση, έλεγχος και ο χειρισμός των δικαστών για να μπορέσεις ν' αντιληφθείς αν κάποιος δικαστής πλέον ξεφεύγει ή παρεκτρέπεται ή έχει κάποιες

Χριστόφορος Χριστοφή: Ή αν έχει αδυναμίες νομικές, κύριε Πρόεδρε, πώς διορθώνεται αυτό το πράγμα;

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάζετε, ξέρετε πολύ καλά ότι...

Χριστόφορος Χριστοφή: Γιατί στο μεταξύ, σε αντίθεση με τον ποδοσφαιριστή, ο δικαστής αποδίδει δικαιοσύνη. Μπορεί να δικάζει υποθέσεις, μπορεί να φυλακίζει. Δηλαδή, δεν υπάρχει «undo» στον δικαστή.

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάζτε τώρα, εάν τα λάθη είναι τα λάθη τα συνηθισμένα που έχουμε όλοι μας ως δικαστές, αυτό το πράγμα βεβαίως διορθώνεται κατ' έφεση κλπ. Εάν κάποιος είναι εντελώς ανίκανος, στην πορεία φαίνεται. Και το σύστημα τον αποβάλλει. Υπήρχαν συγκεκριμένα παραδείγματα, δεν θέλω να επεκταθώ επί του προκειμένου. Σίγουρα δεν είναι εύκολες...

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι δύσκολο τα ζητήματα και δεν έχω τις απαντήσεις. Απλά βάζω τα ερωτήματα για να δω πώς σκέφτεστε εσείς και αν είναι κάτι που σας προβληματίζει ως...

Αντώνης Λιάτσος: Εμείς ως Ανώτατο Δικαστήριο προσπαθούμε να έχουμε, όσο μπορούμε, έναν καλύτερο έλεγχο των δικαστηρίων και μία καλύτερη εποπτεία. Όχι όσον αφορά το δικαστικό έργο –είναι ανεξάρτητοι οι δικαστές, βεβαίως– αλλά όσον αφορά τα διοικητικά, όσον αφορά τη λειτουργία των δικαστηρίων, που είναι υποχρέωσή μας. Μέσα από αυτή την εποπτεία προσπαθούμε να διαγνώσουμε αν υπάρχουν ιδιαίτερα προβλήματα. Και προς αυτό, πάντα ζητούμε τη θέση των Συλλόγων, κατά καιρούς μάλιστα τους Προέδρους των Δικηγορικών Συλλόγων και του Παγκύπριου τούς έχουμε αναφέρει αν υπάρχουν ιδιαίτερα προβλήματα, αλλά βάσιμα όμως, όχι παράπονα τα οποία εκθέτουν τους δικαστές χωρίς λόγο, να τα εξετάζει ο Σύλλογος και αν όντως εντοπίζει ότι είναι βάσιμο το πρόβλημα, να κάνει σχετικό παράπονο στο Ανώτατο Δικαστήριο. Είναι και υποχρέωση των δικηγόρων.

Υπάρχουν καταγγελίες εναντίον Δικαστών;

Χριστόφορος Χριστοφή: Δηλαδή έχουμε καταγγελίες εναντίον δικαστών, ας πούμε;

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, έχουμε, αλλά να σας πω. Στην πολύ-πολύ μεγάλη τους πλειοψηφία είναι εντελώς αβάσιμες.

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι αβάσιμες;

Αντώνης Λιάτσος: Συνήθως είναι από διάδικους οι οποίοι αισθάνονται έντονα για την υπόθεσή τους...

Χριστόφορος Χριστοφή: Από δικηγόρους; Δικηγόροι δεν καταγγέλλουν δικαστές;

Αντώνης Λιάτσος: Σπάνια.

Χριστόφορος Χριστοφή: Και αν είναι, είναι θέματα συμπεριφοράς;

Αντώνης Λιάτσος: Σπάνια, και εμείς, σας είπα, προτρέπουμε όπου υπάρχει σοβαρό πρόβλημα... Κάποτε μας είπαν ότι «ξέρετε, οι δικηγόροι δεν μπορούν ν' απευθυνθούν διότι θα στιγματιστούν ή κάποιος θα τους...». Εντάξει, πέραν του ότι εγώ δεν αντιλαμβάνομαι αυτό το πράγμα, δηλαδή ένας ο οποίος αισθάνεται ότι αδικείται, θα πρέπει να αντιδράσει, αλλά τον καταλαβαίνω ως επαγγελματία. Τον καταλαβαίνω. Για να λύσουμε αυτό το πρόβλημα, είχαμε πει στους δικηγόρους, στους Προέδρους των Συλλόγων –εγώ ήμουν παρών σε δυο-τρεις φορές τουλάχιστον– ότι όπου εντοπίζουν ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα, να προτρέπουν τους δικηγόρους ν' απευθύνονται προς τον Παγκύπριο ή προς τους τοπικούς Συλλόγους, οι οποίοι ανώνυμα πλέον, ο Σύλλογος, και θα έχει θα απευθύνονται προς το Ανώτατο Δικαστήριο εκθέτοντας το πρόβλημα. Αυτό θέλω να γίνεται.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έτυχε να γίνει αυτό;

Αντώνης Λιάτσος: Όχι. Δυστυχώς.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δεν έτυχε να γίνει.

Αντώνης Λιάτσος: Και κοιτάζτε, δεν είναι θέμα το Ανώτατο Δικαστήριο να δέχεται ψιθύρους. Δηλαδή αν υπάρχει καταγγελία, να τίθεται καταγγελία ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Οι ψιθύροι βλάπτουν και το σώμα των δικαστών αλλά και την ίδια τη δικαιοσύνη. Αν υπάρχει κάτι βάσιμο, να γίνεται με σωστό τρόπο.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, και σίγουρα εδώ δεν στοχοποιούμε τους δικαστές μας, για όνομα του Θεού. Αλλά λέμε ότι πρέπει να υπάρχουν κάποιες διαδικασίες, κάποιες διασφαλίσεις, ούτως ώστε και οι δικηγόροι και οι ίδιοι οι δικαστές –γιατί μπορεί δικαστής να θέλει να καταγγείλει δικηγόρο. Ή δικαστής να θέλει να καταγγείλει άλλον δικαστή. Δηλαδή πρέπει να υπάρχει μια διαδικασία που να...

Αντώνης Λιάτσος: Ναι-ναι. Μα σας το είπα, κύριε Χριστοφή, γιατί εγώ αναμένω αν υπάρχει κάποιο σοβαρό πρόβλημα, είναι και υποχρέωση των δικηγόρων να απευθύνονται στο Ανώτατο Δικαστήριο. Το Ανώτατο Δικαστήριο δεν είναι διατεθειμένο να καλύψει οποιονδήποτε. Το Ανώτατο Δικαστήριο, εφόσον υπάρχει πρόβλημα και εντοπίσει πρόβλημα, ενεργεί. Και το απέδειξε όλα αυτά τα χρόνια. Δεν θέλω να πω παραδείγματα, το απέδειξε όμως.

Πως διοικείται η Δικαιοσύνη.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι-ναι. Είχαμε περιπτώσεις. Τώρα, το Ανώτατο Δικαστήριο, κύριε Πρόεδρε, πώς διευθύνει τη Δικαιοσύνη; Κάθεται σαν Ολομέλεια πάντα και οι 13 δικαστές, και μπαίνουν όλα τα ζητήματα; Ή έχει μια μικρή εκτελεστική ομάδα; Πείτε μας λίγο πώς λειτουργείτε.

Αντώνης Λιάτσος: Καταρχάς, συγκεκριμένοι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου είναι υπεύθυνοι για κάθε Επαρχία. Δηλαδή υπάρχουν ένας-δύο δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για κάθε Επαρχία. Κάποιοι είναι για τη Λευκωσία, άλλοι για τη Λεμεσό, άλλοι για την Πάφο και τη Λάρνακα, την Αμμόχωστο κλπ. Μέσω αυτών των δικαστών γνωστοποιούνται τα προβλήματα της κάθε Επαρχίας προς την Ολομέλεια, προς το σώμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Εφόσον διαπιστωθούν προβλήματα, ο Πρόεδρος κάνει συνεδρίες, θέτονται τα προβλήματα, εξετάζονται και λαμβάνονται οι ανάλογες αποφάσεις. Επίσης ο έλεγχος γίνεται μέσω των στατιστικών που υπάρχουν και αφορούν υποθέσεις, εκδικάσεις, καθυστερήσεις, όλα αυτά, καθυστερήσεις στην έκδοση αποφάσεων. Με αυτόν τον τρόπο υπάρχει αυτός ο έλεγχος. Και ένα πολύ σημαντικό στοιχείο, ένα κομμάτι του ελέγχου είναι οι Διοικητικοί Πρόεδροι των κάθε Δικαστηρίων. Οι Διοικητικοί Πρόεδροι οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τη λειτουργία των δικαστηρίων τους, έχουν άμεση πρόσβαση προς τους υπεύθυνους δικαστές ή προς τον Πρόεδρο του δικαστηρίου, και θέτουν τα προβλήματα που εντοπίζουν, με βάθος στα δικαστήριά τους.

Χριστόφορος Χριστοφή: Τώρα, αν ένας Διοικητικός Πρόεδρος θέσει ένα θέμα στον Εφέτη τον αντίστοιχο, θα λάβει απόφαση εκεί τι να κάνει ή θα πάει το θέμα στην Ολομέλεια για να αποφασίσει η Ολομέλεια;

Αντώνης Λιάτσος: Εξαρτάται.

Χριστόφορος Χριστοφή: Γιατί μου φαίνεται ότι επειδή είναι 13 δικαστές, μεγάλο σώμα, είναι δυσκολοκίνητο. Δεν είναι;

Αντώνης Λιάτσος: Εξαρτάται. Πολλά προβλήματα είναι προβλήματα καθημερινότητας. Είναι προβλήματα τα οποία μπορούν να τα χειριστούν οι υπεύθυνοι δικαστές. Εάν χρειάζεται, μπορεί να πάρουν απλώς τη σύμφωνη γνώμη του Προέδρου για σκοπούς τάξης, αλλά ως εκεί. Κάποια άλλα τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία πηγαίνουν στην Ολομέλεια. Η Ολομέλεια μια φορά τη βδομάδα συνεδριάζει και εάν υπάρχουν τρέχοντα θέματα, τα εξετάζει. Υπάρχει πολλή δουλειά

διοικητική στο δικαστήριο, αλλά υπάρχουν οι δομές οι οποίες βοηθούν στο να αντεπεξέλθει σε αυτή την εργασία.

Χριστόφορος Χριστοφή: Οι δομές εννοείτε σε επίπεδο Ανωτάτου Δικαστηρίου;

Αντώνης Λιάτσος: Και βοήθειας που δέχεται το Ανώτατο Δικαστήριο από τους Πρωτοκολλητές, από υπεύθυνα άτομα τα οποία για τους συγκεκριμένους τομείς λειτουργίας των δικαστηρίων. Με αυτόν τον τρόπο θεωρώ ότι υπάρχει μια άμεση επαφή, σχέση, αντίληψη των όσων συμβαίνουν στα δικαστήρια.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εσείς είστε ικανοποιημένος, κύριε Πρόεδρε, από την διοίκηση των δικαστηρίων τα χρόνια που είστε δικαστής;

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας πω. Δεν είμαι ικανοποιημένος, υπό την εξής έννοια: καταρχάς, είναι δύσκολο να είσαι βέβαιος ότι σε κάθε περίπτωση ο κάθε Διοικητικός Πρόεδρος ή ακόμη και ο κάθε Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου –για να το βάλουμε και σε αυτό το επίπεδο– πέραν της άρτιας κατάρτισης της νομικής που μπορεί να έχει και της δικαστικής του ικανότητας, ότι είναι κατάλληλο πρόσωπο για διοίκηση. Αυτό είναι ένα πρόβλημα, ένα ζήτημα. Και βεβαίως δεν μπορείς να ξέρεις αν είναι κατάλληλο πρόσωπο να διοικήσει, αν δεν κάνει διοίκηση. Δεν υπάρχει προηγούμενο στάδιο για να ελέγξεις. Αυτό είναι ένα ζήτημα. Ένα άλλο θέμα το οποίο υπάρχει –πάντα υπήρχε– είναι ότι υπάρχει υποστελέχωση στα δικαστήρια.

Χριστόφορος Χριστοφή: Από διοικητικό προσωπικό εννοείτε;

Αντώνης Λιάτσος: Από προσωπικό γενικότερα. Αυτό δημιουργεί προβλήματα διότι τα πολλά προβλήματα δεν αφήνουν χρόνο πολλές φορές στους Διοικητικούς Προέδρους να ελέγξουν το πρόγραμμα των δικαστών, να χειριστούν πιο δικαστικά θέματα κλπ. Σ' αυτό το πράγμα θα έλθουμε διότι αφορά και τη μεταρρύθμιση το θέμα της στελέχωσης των δικαστηρίων, και το οποίο δεν επιλύεται από τα δικαστήρια· είναι θέμα καθαρά εκτελεστικής εξουσίας.

Το προσωπικό των Δικαστηρίων υπάγεται στη Δημόσια Υπηρεσία.

Χριστόφορος Χριστοφή: Το Ανώτατο Δικαστήριο έχει εξουσία πάνω στους υπαλλήλους των δικαστηρίων ή υπάγονται στη δημόσια υπηρεσία;

Αντώνης Λιάτσος: Αυτό είναι ένα θέμα. Οι διορισμοί, οι προαγωγές κλπ γίνονται από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας.

Χριστόφορος Χριστοφή: Άρα οι Πρωτοκολλητές θα προαχθούν από την ΕΔΥ;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δεν είναι από το Ανώτατο.

Αντώνης Λιάτσος: Αυτό είναι ένα ζήτημα διότι... ακριβώς υπάρχει ένα θέμα για συζήτηση, μια συζήτηση σε εξέλιξη, στο κατά πόσον οι υπάλληλοι πρέπει να είναι δικαστικοί υπάλληλοι. Διότι πολλές φορές, επειδή η θέση του δικαστή είναι δύσκολη και χρειάζεται και μια εκπαίδευση, χάνουμε πολλούς υπαλλήλους διότι προτιμούν να είναι σε άλλες υπηρεσίες. Εργάζονται κάποια χρόνια στα δικαστήρια, μετά φεύγουν από τα δικαστήρια και έχουμε πρόβλημα μετά, αντικατάστασης, εκπαίδευσης πάλι κλπ. Σε άλλα συστήματα, όπως τελευταία έκανα μια συζήτηση με τον Υπουργό Δικαιοσύνης της Ελλάδας, οι υπάλληλοι είναι δικαστικοί υπάλληλοι.

Χριστόφορος Χριστοφή: Άρα υπάγονται στη δικαστική υπηρεσία

Αντώνης Λιάτσος: Και ένα άλλο πρόβλημα που υπάρχει εδώ είναι ο προϋπολογισμός, ότι δεν έχουμε τον δικό μας ξεχωριστό προϋπολογισμό ως δικαστήριο, ούτως ώστε να ελέγχουμε τα δικά μας θέματα. Είναι κι αυτό ένα θέμα προς συζήτηση τώρα.

Ποιος είχε την ευθύνη για εκσυγχρονισμό της Δικαιοσύνης;

Χριστόφορος Χριστοφή: Κάποια θέματα, κύριε Πρόεδρε, του εκσυγχρονισμού της Δικαιοσύνης ήταν στην αρμοδιότητα του Ανωτάτου τόσα χρόνια; Π.χ. το ζήτημα της αρχειοθέτησης των φακέλων, αυτό που βλέπουμε στα Πρωτοκολλητεία, ειδικά στη Λευκωσία που έχουμε πρόβλημα χώρου πού να βάζουμε τους φακέλους μας, η ηλεκτρονική Δικαιοσύνη. Τούτα ήταν δράσεις που έπρεπε να κάνει το Ανώτατο ή έπρεπε να περιμένει την Πολιτεία; Πώς είναι η κατάσταση εκεί;

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας πω. Επανερχόμαστε στο προηγούμενο. Είστε μάρτυρες τι γίνεται στα Πρωτοκολλητεία: πρόβλημα χώρου. Το κτιριακό δεν είναι θέμα των Δικαστηρίων.

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι θέμα της Πολιτείας.

Αντώνης Λιάτσος: Πιέζουμε συνέχεια. Για 50 χρόνια πιέζουμε για δικαστήριο στη Λευκωσία. Να επανέλθουμε αν θέλετε και σε αυτό. Το θέμα του αριθμού υπαλλήλων: βλέπετε τι γίνεται στα Πρωτοκολλητεία. Εγώ λέω ότι αυτοί οι άνθρωποι που δουλεύουν στα Πρωτοκολλητεία, γενικά οι υπάλληλοι των δικαστηρίων, είναι ήρωες. Γιατί αν δεν ήταν –κάποιοι από αυτούς, τουλάχιστον– δεν θα μπορούσαν να λειτουργήσουν τα δικαστήρια. Γι' αυτό με την ευκαιρία, θα πρέπει να υπάρχει ο κατάλληλος σεβασμός και από εμάς αλλά και από τους δικηγόρους στο προσωπικό των δικαστηρίων. Διότι είναι μεγάλη η προσπάθεια που αντεπεξέρχονται. Και όταν λέω «προσωπικό», εννοώ από τις στενογράφους μέχρι τον το τελευταίο κλητήρα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Συμφωνούμε.

Αντώνης Λιάτσος: Αυτά δεν είναι θέματα που εξαρτώνται από εμάς.

Χριστόφορος Χριστοφή: Στη Λευκωσία ξέρετε πώς είναι η κατάσταση.

Αντώνης Λιάτσος: Ε, ναι.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δεν έχει ευθύνη...;

Η δουλειά που γίνεται για εκσυγχρονισμό είναι συνεχής. Το νέο κτίριο του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας.

Αντώνης Λιάτσος: Ξέρετε πόσες ενέργειες γίνονται καθημερινά από το δικαστήριο;

Χριστόφορος Χριστοφή: Πόσες;

Αντώνης Λιάτσος: Πόσες ενέργειες για διορισμό υπαλλήλων; Σήμερα ακόμη ήταν η Επιτροπή Νομικών στο δικαστήριο και συζητούσαμε αυτό το θέμα των υπαλλήλων. Μας υποσχέθηκε η Επιτροπή ότι μέσα από την ψήφιση των προϋπολογισμών θα βοηθήσει στο να έρθουν δύο υπάλληλοι στα δικαστήρια, οι οποίοι θα ετοιμάζουν τα διατάγματα και τους καταλόγους εξόδων, οι οποίοι είναι πολύ σημαντικό θέμα για τους δικηγόρους – και τα διατάγματα. Και τελευταία συνάντηση είχα με τον κύριο Βορκά και συμφώνησαν οι δικηγόροι προς πίστη τους να ετοιμάζουν οι ίδιοι τα διατάγματα για να διευκολύνουν, να μπορέσουν να ετοιμάζονται και να υπογράφονται. Αυτές οι ενέργειες, η πίεση που ασκείται από τα δικαστήρια, είναι πολύ μεγάλη. Αλλά δυστυχώς πολλοί μηχανισμοί δεν λειτουργούν έτσι απλά. Το δικαστήριο

Λευκωσίας, το κτίριο, τώρα γίνονται διορθώσεις, βλέπετε τι... Προσπαθούμε να βελτιώσουμε όσο το δυνατόν. Για να γίνουν αυτές οι διορθώσεις, έγιναν συσκέψεις επί συσκέψεων, μέχρι το Προεδρικό. Και με την προοπτική να γίνουν μέχρι να χτιστεί το νέο δικαστήριο, το νέο δικαστήριο Λευκωσίας, το οποίο είναι ένα ζητούμενο για 50 χρόνια τώρα. Και ότι αυτό το νέο κτίριο έφτασαν μέχρι το σημείο των προσφορών και τώρα υπάρχει... παρουσιάστηκε τελευταία πρόβλημα μετά από το σε ποιον ανήκει η περιουσία, μετά από τις αρχαιολογικές παρεμβάσεις... με τα αρχαιολογικά που υπήρχαν προβλήματα εκεί φτάσαμε στο σημείο τώρα να ψάχνουμε δεύτερη δίοδο, γιατί η Πολεοδομία θέλει δεύτερη δίοδο για να δώσει άδειες – και είναι σωστό.

Χριστόφορος Χριστοφή: Το είπε και ο Υπουργός Δικαιοσύνης αυτό.

Αντώνης Λιάτσος: Η δεύτερη δίοδος τώρα, περιμένουμε από τα Ηνωμένα Έθνη. Προχθές είχαμε σύσκεψη με τα Ηνωμένα Έθνη, ήρθαν οι υπάλληλοι οι αρμόδιοι, και διαπιστώθηκε ότι για να γίνει αυτό πρέπει να γίνουν μετακινήσεις, άλλα έξοδα κλπ. Ξέρετε πόσες δυσκολίες έχουμε καθημερινά; Ξέρετε, αυτά... νομίζετε ότι... βλέπετε απλώς το έργο των δικαστηρίων μέσα από τις αποφάσεις. Δε βλέπετε τι γίνεται πίσω.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δεν βλέπουμε, η αλήθεια είναι αυτή.

Αντώνης Λιάτσος: Και πόσες συσκέψεις επί συσκέψεων, ανταλλαγή επιστολών, πιέσεις μέχρι τον Υπουργό, μέχρι τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Χριστόφορος Χριστοφή: Βέβαια δεν ευθύνεστε εσείς προσωπικά, αλλά έχει τόσα χρόνια να μην έχουμε δικαστήριο στη Λευκωσία. Δεν γίνεται να μην έχει και το Ανώτατο Δικαστήριο ένα μικρό μερίδιο ευθύνης. Έπρεπε να πιέσει περισσότερο, έπρεπε να ενεργοποιηθεί περισσότερο.

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας πω. Από ό,τι θυμάμαι εγώ, για να είμαι δίκαιος και με τους προηγούμενους που έζησα αλλά και με τους αδελφούς δικαστές, τους προηγούμενους, από ό,τι θυμάμαι εγώ, κατά καιρούς εξαγγέλλονταν προγράμματα για το δικαστήριο Λευκωσίας.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ήταν όμως το γήπεδο της Ομόνοιας κύριε πρόεδρε. Θυμάστε τις ιστορίες..

Αντώνης Λιάτσος: Ναι αλλά η διαφορά εδώ είναι ότι το γήπεδο η ανέγερση δεν εξαρτάται από εμάς. Αυτό είναι το πρόβλημα, εξαρτάται από άλλους. Και όλοι οι προηγούμενοι Πρόεδροι

πρέπει να πω ότι κατά καιρούς είχαν αυτές τις υποσχέσεις μέσα από πιέσεις, ότι θα άρχιζε η ανέγερση δικαστηρίων. Ανεβάλλετο λόγω άλλων προβλημάτων συνέχεια, και φτάσαμε σ' αυτό το σημείο. Και επειδή μιλούμε για πιέσεις, έλεγα και στον Πρόεδρο του Παγκύπριου, τον προηγούμενο Πρόεδρο τον κύριο Ιωαννίδη, και στον κύριο Κληρίδη και στον Πρόεδρο της Λευκωσίας κατά τις συναντήσεις μας, ότι μεγάλο μερίδιο ευθύνης φέρουν και οι δικηγόροι οι οποίοι έχουν μεγάλη δύναμη και οι οποίοι ως τώρα –πρόσφατα γίνονται πιέσεις– ως τώρα ποτέ δεν πίεζαν πάνω σ' αυτή τη γραμμή.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έτσι, έχετε δίκιο.

Αντώνης Λιάτσος: Η πίεση από τους δικηγόρους είναι σημαντικός παράγοντας.

Χριστόφορος Χριστοφή: Σημαντικός.

Αντώνης Λιάτσος: Και οι κτιριακές εγκαταστάσεις έχουν άμεση σχέση με το λειτούργημα του δικηγόρου, με την αξιοπρέπεια του δικηγόρου. Και αντί να αναλώνονται οι δικηγόροι σε θέματα που δεν έχουν σημασία, είναι πολλά θέματα που συζητούν που δεν είναι τόσο σημαντικά, και αντί να σπαταλούμε ενέργεια πάνω σ' αυτές τις γραμμές, θα πρέπει να συγκλίνουν οι θέσεις μας και οι πιέσεις πάνω στα μεγάλα. Εδώ είναι το μεγάλο ζήτημα. Και η ανέγερση δικαστηρίου στη Λευκωσία είναι πολύ μεγάλο ζήτημα.

Σύσταση Δικαστικής Υπηρεσίας. Η άποψη του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι, είναι. Για να κλείσουμε το θέμα του πώς λειτουργεί το Ανώτατο, ποια είναι η άποψη του Ανωτάτου γι' αυτό το θέμα με τη δικαστική υπηρεσία, να γίνει μία ανεξάρτητη Δικαστική Υπηρεσία.

Αντώνης Λιάτσος: Συμφωνεί. Συμφωνεί απολύτως. Το Ανώτατο Δικαστήριο, όπως σας είπα προηγουμένως, δεν έχει εμμονές. Το Ανώτατο Δικαστήριο αυτό το οποίο κάνει σε κάθε περίπτωση, εξετάζοντας τα δεδομένα αποφασίζει ποιο είναι το συμφέρον της δικαιοσύνης. Αυτό το θέμα δεν έχουμε πρόβλημα να φύγουν «εξουσίες» (σε εισαγωγικά) διοικητικές από εμάς. Δεν έχουν να κάνουν με τη λειτουργία των δικαστικών ως ανεξαρτήτων κλπ, δεν έχει καμία σχέση. Έχει να κάνει με διοικητικά, με δικαστήρια. Λοιπόν δεν έχουμε κανένα πρόβλημα· αντιθέτως, έχουμε ζητήσει τη συνδρομή των ευρωπαϊκών οργάνων, ετοιμάστηκε η

σχετική έκθεση, είμαστε στο τελικό στάδιο, την έχουν εγκρίνει, και νομίζω τον επόμενο μήνα θα μας δώσουν την τελική έκθεσή τους πάνω σ' αυτή τη γραμμή.

Χριστόφορος Χριστοφή: Γιατί αρχικά η θέση, από ό,τι καταλαβαίνω, ήταν αρνητική, όταν βγήκε η έκθεση Dyson και εισηγήθηκε αυτό το πράγμα.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, αρνητική δεν ήταν, υπήρχε...

Χριστόφορος Χριστοφή: Υπήρχε προβληματισμός.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, ακούστε. Είναι καλό να υπάρχει προβληματισμός, κυρίως σε θέματα τα οποία είναι καίρια για τη Δικαιοσύνη. Υπήρχε προβληματισμός αν αυτό το πράγμα θα αποτελούσε παρέμβαση στην ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης. Τι θα ήταν το θέμα της διοίκησης. Αν η διοίκηση δηλαδή αφορούσε για τη διαχείριση του προγράμματος των δικαστηρίων, εκεί θα υπήρχε ζήτημα. Αλλά από τη στιγμή που θα αφορά διοικητικά, το management ακριβώς, και θα απαλλάξει τα δικαστήρια, τον ρόλο των δικαστηρίων από μεγάλο φόρτο, το οποίο το Ανώτατο Δικαστήριο, σημειώστε, θα έχει την τελική επίβλεψη. Δηλαδή θα έχει τη λήψη αποφάσεων πολιτικής.

Χριστόφορος Χριστοφή: Αφορά τα καθημερινό.

Αντώνης Λιάτσος: Ακριβώς. Είμαστε απολύτως σύμφωνοι. Το έχει εγκρίνει το Ανώτατο Δικαστήριο.

Χριστόφορος Χριστοφή: Άρα προχωρά αυτό το ζήτημα.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι-ναι, σας λέω, είναι στο τελικό στάδιο. Αυτό κυρίως έχει να κάνει με νομοθετήματα κλπ, αλλά αυτό είναι θέμα χρόνου.

Δικαστική μεταρρύθμιση και διαχωρισμός Ανωτάτου Δικαστηρίου

Χριστόφορος Χριστοφή: Εντάξει. Αυτό με τη δικαστική ρύθμιση και τον διαχωρισμό, κύριε Πρόεδρε, γιατί υπήρχε μια δυστοκία από το Ανώτατο και αναγκαστήκατε να βγάλετε και ανακοίνωση προς τη Βουλή, να τους πείτε «ξέρετε, προχωράτε κλπ». Εξ όσων αντιλαμβάνομαι, η πλειοψηφούσα άποψη στο σώμα είναι ότι είναι «αντί». Ή υιοθετείται με έναν προβληματισμό, ας το πω.

Αντώνης Λιάτσος: Υπάρχει μια παρανόηση. Ακούστε. Καταρχάς, θα πρέπει να συμφωνήσουμε ότι στα μεγάλα θέματα δεν μπορεί να υπάρχει απόλυτη γραμμή ταυτόσημη και συγκλίνουσες θέσεις παντού. Αυτό το πράγμα είναι αδύνατο. Εδώ μιλάμε για μια μεγάλη τομή: το θέμα του διαχωρισμού του Ανώτατου Δικαστηρίου. Οι διαφωνίες που υπήρξαν... δεν είχαμε εδώ με συνταγματικά θέματα. Εδώ υπάρχει μια παρανόηση των δικαστών. Το Ανώτατο Δικαστήριο ποτέ δεν τοποθετείται επί συνταγματικών ζητημάτων...

Χριστόφορος Χριστοφή: Έτσι βγαίνει προς τα έξω όμως.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, λανθασμένα βγαίνει προς τα έξω.

Χριστόφορος Χριστοφή: Άρα δεν έχει ανάμειξη...

Αντώνης Λιάτσος: Ακούστε. Να γίνει ξεκάθαρο. Το Ανώτατο Δικαστήριο ποτέ δεν τοποθετείται επί συνταγματικών θεμάτων, παρά μόνο όταν δικάζει ως δικαστήριο. Αν και όταν παρουσιαστεί ζήτημα επί του οποίου επιζητείται απόφαση δικαστηρίου σε συνταγματικό ζήτημα, θα αποφασίσει το Ανώτατο Δικαστήριο. Το ζήτημα εδώ, δεν ήταν διαφορετική άποψη επί συνταγματικού ζητήματος. Υπήρχαν διαφορετικές απόψεις κατά πόσον ο διαχωρισμός των δικαστηρίων θα βοηθούσε στη λειτουργία των δικαστηρίων, αν αυτό το πράγμα πιθανόν να επηρέαζε ακόμη και το δόγμα του «δικαίου της ανάγκης» κλπ. Υπήρχαν διαφορετικές απόψεις, αλλά μέχρι εκεί. Η κοινή γραμμή του Ανώτατου Δικαστηρίου ήταν ότι η Δικαιοσύνη βρίσκεται σε τέτοιο επίπεδο σε ό,τι αφορά τις καθυστερήσεις, που οδηγείται σε παράλυση. Και ότι δεν μπορούμε να συνεχίσουμε όπως είμαστε· πρέπει να γίνουν τομές. Αυτή ήταν η κοινή θέση. Το ζήτημα του διαχωρισμού, ως ένα κορυφαίο ζήτημα, αναμενόμενο ήταν να υπήρχαν διαφορετικές απόψεις.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Και είναι σεβαστή η απόφαση της Βουλής.

Αντώνης Λιάτσος: Μα βεβαίως είναι σεβαστή. Όχι μόνο είναι σεβαστή, αφού επιδιώξαμε να περάσει ένα νομοσχέδιο για το σκοπό που μας είπαν, δεν μπορούσαμε να παραμείνει έτσι η λειτουργία των δικαστηρίων. Και δε μπορούσε να παραμείνει, αυτό που είπα προηγουμένως, ότι χωρίς τον διαχωρισμό δεν υπήρχε τρόπος αλληλοελέγχου των δικαστών, των αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου – το οποίο είναι ένας σημαντικός παράγοντας, όπως ξέρετε, και λόγω της GRECO και λόγω της Επιτροπής Βενετίας κλπ.

Το νέο σχήμα των Δικαστηρίων με την μεταρρύθμιση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μπορείτε να μας πείτε, κύριε Πρόεδρε, με δυο λόγια πώς θα γίνει το σχήμα τώρα με τη μεταρρύθμιση;

Αντώνης Λιάτσος: Βεβαίως.

Χριστόφορος Χριστοφή: Θα έχουμε δύο δικαστήρια... πάμε στο πριν το '64 ή είναι νέα κατάσταση;

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάζτε, δεν είναι επαναφορά στο Σύνταγμα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Επειδή είχε συζητηθεί αυτό.

Αντώνης Λιάτσος: Ε, εντάξει. Δεν είναι επαναφορά στο Σύνταγμα. Να μείνουμε τώρα... δεν είπε κανένας «επαναφορά στο Σύνταγμα»

Χριστόφορος Χριστοφή: Όχι, το είπαν.

Αντώνης Λιάτσος: Μιλούμε για λειτουργία πλέον, για διαχωρισμό των σημερινών δικαστηρίων σε Ανώτατο Συνταγματικό και Ανώτατο Δικαστήριο.

Χριστόφορος Χριστοφή: Άρα συνεχίζουμε πάνω στην υπόθεση Ibrahim - δίκαιο της ανάγκης.

Αντώνης Λιάτσος: Ακούστε. Δεν θέλω να εμπλακώ στη νομική υφή του θέματος. Και σε καμία ερώτηση που αφορά νομικό ζήτημα δεν θα απαντήσω.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εντάξει, δεκτό.

Αντώνης Λιάτσος: Είμαστε σε μια ιδιόμορφη κατάσταση οι δικαστές. Ενώ έχουμε τις απόψεις μας, δεν μπορούμε πολλές φορές να τις εκφράσουμε, παρά δικαστικά.

Χριστόφορος Χριστοφή: Πείτε μας πώς θα...

Αντώνης Λιάτσος: Αυτό, ναι. Να σας πω, βεβαίως. Σύμφωνα με τον νόμο, το υφιστάμενο Δικαστήριο, το Ανώτατο Δικαστήριο που είναι σήμερα –θα το λέμε «υφιστάμενο» για να μην

το συγγέουμε με το Ανώτατο Συνταγματικό που θα γίνει – θα διαχωριστεί σε Ανώτατο και Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο. Το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο θα αποτελείται από 9 δικαστές· το Ανώτατο Δικαστήριο από 7 δικαστές. Οι σημερινοί δικαστές, οι υφιστάμενοι δικαστές –εμείς δηλαδή, το λέω έτσι– σύμφωνα με τον νόμο είχαμε δικαίωμα και υποχρέωση να επιλέξουμε σε ποιο από τα δύο Δικαστήρια θέλουμε να ανήκουμε. Η επιλογή αυτή είναι. 6 δικαστές επέλεξαν να δικάζουν στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και 5 στο Ανώτατο Δικαστήριο. 6 δικαστές δηλαδή του Συνταγματικού Δικαστηρίου και 5 του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Χριστόφορος Χριστοφή: Και αυτή η επιλογή δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, είναι στο θέμα των δικαστών. Ένας που επέλεξε να πάει εκεί, θα πάει εκεί, δεν είναι θέμα να του πει κάποιος «δεν θα πας».

Αντώνης Λιάτσος: Όχι-όχι. Όχι μόνο δεν μπορεί, ο ίδιος ο νόμος ορίζει ότι η απόφαση αυτή των δικαστών θα είναι σεβαστή από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, όπως και είναι.

Χριστόφορος Χριστοφή: Πότε ήταν το deadline για να αποφασιστεί αυτό;

Αντώνης Λιάτσος: Δεν υπήρχε deadline. Έχουν αποφασίσει και έχουμε...

Χριστόφορος Χριστοφή: Μπορείτε να μας πείτε ποιοι αποφασίσανε να πάνε...

Αντώνης Λιάτσος: Δεν έχουν σημασία τα ονόματα. Σημασία έχει ο αριθμός.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έχουν και σημασία τα ονόματα αλλά εντάξει.

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, έχει βεβαίως, αλλά νομίζω δεν είναι σωστό να το πούμε γιατί δεν είναι σωστό.

Χριστόφορος Χριστοφή: Οι 6 εφέτες αποφασίσανε να πάνε στο Συνταγματικό και οι υπόλοιποι 5 στο Ανώτατο.

Αντώνης Λιάτσος: Αυτό σημαίνει ότι παραμένουν 3 θέσεις μέχρι τις 9 για το Συνταγματικό και 2 θέσεις για το Ανώτατο Δικαστήριο.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μάλιστα.

Αντώνης Λιάτσος: Έχω δώσει τις σχετικές επιλογές των συναδέλφων μου στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας την περασμένη βδομάδα – όπως ήταν και υποχρέωσή μας. Ο Πρόεδρος σύμφωνα με τον νόμο είναι υποχρεωμένος να δεχτεί αυτές τις επιλογές. Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να πω προς πίστη του Προέδρου, δεν υπήρχε θέμα να αμφισβητήσει τις επιλογές, ούτε και ο ίδιος, ούτε και νόμος να μην υπήρχε, εγώ ό,τι ήθελαν οι δικαστές να επιλέξουν, αυτό θα έκανα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Επιλογές ως προς τους καινούργιους δικαστές;

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, όχι.

Αντώνης Λιάτσος: Στους καινούργιους θα πάμε αμέσως μετά.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, ναι.

Αντώνης Λιάτσος: 6 λοιπόν στο Συνταγματικό, 5 στο Ανώτατο. Και ο Πρόεδρος, μετά από αυτή την επιλογή, είχε αιτηθεί προς το Ανώτατο Γνωμοδοτικό Συμβούλιο – αν θέλετε, να το εξηγήσουμε– ζητώντας πλέον να κάνει έκθεση αξιολόγησης για ποιους θεωρεί κατάλληλους να διοριστούν στις 3 θέσεις που απομένουν κενές στο Συνταγματικό και στις 2 θέσεις που απομένουν κενές στο Ανώτατο Δικαστήριο.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μάλιστα.

Αντώνης Λιάτσος: Αυτό θα γίνει, σύμφωνα με τον νόμο πάλι –όταν λέμε «νόμο», εννοούμε τον Τροποποιητικό Νόμο, τους νόμους τους μεταρρυθμιστικούς, το 33/64 δηλαδή, όπως έχει τροποποιηθεί, τον «Περί Απονομής της Δικαιοσύνης Ποικίλες Διατάξεις». Σύμφωνα λοιπόν με τον νόμο, έχει συσταθεί πλέον Γνωμοδοτικό Συμβούλιο. Είπαμε προηγουμένως ότι ο Πρόεδρος διορίζει τους δικαστές του Ανώτατου μετά από σύσταση του Ανώτατου Δικαστηρίου. Τώρα αυτό δεν υπάρχει πλέον· υπάρχει Γνωμοδοτικό Συμβούλιο. Το οποίο Γνωμοδοτικό Συμβούλιο είναι μεταβατικό σ' αυτό το στάδιο, μέχρι να διαχωριστούν τα Δικαστήρια. Στο μεταβατικό στάδιο, το οποίο θα κάνει τώρα τις εισηγήσεις που αφορούν τους 3 και τους 2 δικαστές, αποτελείται από τους δικαστές τους υφιστάμενους στο Ανώτατο Δικαστήριο, 11 δικαστές που είμαστε τώρα δηλαδή, πλέον τον Γενικό Εισαγγελέα, τον Πρόεδρο του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου και δύο δικηγόρους που έχουν συστήσει ο Παγκύπριος και τους έχει εγκρίνει το Ανώτατο Δικαστήριο.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μπορούμε να πούμε ποιοι είναι αυτοί;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι,

Χριστόφορος Χριστοφή: Νομίζω, δημοσιεύτηκαν κιόλας τα ονόματά τους.

Αντώνης Λιάτσος: Νομίζω δημοσιεύτηκαν, ναι. Σε ό,τι αφορά το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο, είναι ο Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Λεμεσού, ο κύριος Δημητρίου, και η κυρία Αλεξάνδρα Πελαγία, δικηγόρος. Είχαμε την πρώτη συνεδρία πριν λίγο καιρό και έχουμε ζητήσει –και το είχατε δει δημοσιευμένο, νομίζω, πριν λίγες μέρες– ζητήσαμε γνωστοποίηση ενδιαφέροντος, ποιοι ενδιαφέρονται δηλαδή προκειμένου το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο να ετοιμάσει τη έκθεση προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο θα ζητήσει από τους ενδιαφερόμενους – η ημερομηνία λήγει 27 του μηνός, το λέω για όσους ενδιαφέρονται, 27 του Οκτώβρη. Θα δει σε συνέντευξη τους ενδιαφερόμενους, και ακολούθως θα υποβάλει την έκθεσή του προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Η οποία έκθεση, σύμφωνα με τον νόμο, θα περιλαμβάνει τρία ονόματα για κάθε θέση, εφόσον υπάρχουν κατάλληλοι υποψήφιοι. Αν δεν υπάρχουν κατάλληλοι...

Χριστόφορος Χριστοφή: Τα προσόντα ποια είναι, κύριε Πρόεδρε;

Αντώνης Λιάτσος: Τα προσόντα είναι αυτά που προνοούνται από το Σύνταγμα, δηλαδή δωδεκαετή άσκηση επαγγέλματος, υψηλότατου ηθικού και επαγγελματικού επιπέδου, και βεβαίως, επειδή πλέον αφορά Συνταγματικό και Ανώτατο, να έχουν γνώσεις Συνταγματικού αναλόγως ή του Ανωτάτου ποινικές, πολιτικές... Αυτά καθορίζονται από τον νόμο επακριβώς. Σε γενικές γραμμές αυτά είναι τα προσόντα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Υπήρξε ενδιαφέρον, αν ξέρετε;

Αντώνης Λιάτσος: Οι αιτήσεις θα υποβληθούν στον Πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου, ο οποίος είναι και Πρόεδρος του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου, μέχρι τις 27 του μηνός.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μάλιστα.

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας πω στις 27. Τώρα, σε ό,τι αφορά το Γνωμοδοτικό, δικαίωμα ψήφου έχουν μόνο οι δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Χριστόφορος Χριστοφή: Οι 11.

Αντώνης Λιάτσος: Οι 11, ναι. Η παρουσία του Γενικού Εισαγγελέα, του Προέδρου του Παγκύπριου και των δύο δικηγόρων έχει χαρακτήρα συμβουλευτικό. Ναι, εκφράζουν τη

γνώμη τους αλλά δεν έχουν δικαίωμα ψήφου. Το ίδιο συμβαίνει και με το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, για κλείσουμε το... Το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, με βάση το άρθρο 157 του Συντάγματος, αποτελείται από τους δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου, αλλά συμμετέχουν επίσης, όπως σας είπα, ο Πρόεδρος του Παγκύπριου και ο Γενικός Εισαγγελέας και επίσης δύο δικηγόροι. Στο Συμβούλιο αυτό είναι ο Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Λευκωσίας, ο κύριος Βορκάς, και ο τέως Πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, ο κύριος Δώρος Ιωαννίδης. Δικαίωμα ψήφου έχουν οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου και στο Συμβούλιο αυτό.

Ο Γενικός Εισαγγελέας και οι Δικηγόροι ως παρατηρητές στα Γνωμοδοτικά Συμβούλια.

Χριστόφορος Χριστοφή: Γιατί να μην ψηφίζουν και οι άλλοι, κύριε Πρόεδρε;

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάξτε, ήταν...

Χριστόφορος Χριστοφή: Θέμα ανεξαρτησίας εξουσιών;

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, θα πρέπει με βάση το άρθρο 157 του Συντάγματος να αρχίσουμε πάλι τη συζήτηση και πάλι δεν θα ήταν σωστό. Καλύτερα...

Αντώνης Λιάτσος: Ήταν μια μεγάλη συζήτηση.

Χριστόφορος Χριστοφή: «Ήταν μεγάλη συζήτηση».

Αντώνης Λιάτσος: Ήταν μεγάλη συζήτηση, και πρέπει να πω ότι ο Παγκύπριος Δικηγορικός επέμενε σε κάποια συμμετοχή διαφορετική. Προς πίστη του, και μετά από τη θέση και του Γενικού Εισαγγελέα, περιορίστηκε στην παρουσία με έκφραση γνώμης κλπ. Όπως είναι ο νόμος σήμερα, δεν είναι καν έκφραση γνώμης· είναι παρατηρητές στο Δικαστικό Συμβούλιο, αλλά θα τροποποιηθεί νομίζω αύριο από ό,τι με πληροφόρησαν σήμερα από την Επιτροπή Νομικών.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ήταν έντονο όμως το Ανώτατο σ' αυτό το σημείο, από ό,τι καταλαβαίνω.

Αντώνης Λιάτσος: Ήταν έντονο διότι άπτεται καθαρά συνταγματικής διάταξης, θεμελιώδους συνταγματικής διάταξης, και βεβαίως στη ρίζα αυτής, της ανεξαρτησίας του Δικαστηρίου.

Είναι πολύ σοβαρό ζήτημα, εν πάση περιπτώσει δεν θέλω να επεκταθώ με αυτό, ας το αφήσουμε.

Χριστόφορος Χριστοφή: Όχι, δεν θέλω να επεκταθείτε ούτε προς Θεού... Απλά, σε άλλα jurisdictions, κύριε Πρόεδρε, π.χ. στην Αγγλία, είναι εντελώς άλλη η θεώρηση· υπάρχει το Judicial Appointments Commission. Εμείς έλκουμε την καταγωγή μας τη δικαιοική από εκεί. Εκεί βλέπουμε ότι προχώρησαν...

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, αλλά εμείς έχουμε αυτό στο Σύνταγμα, το οποίο είναι θεμελιώδες.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Όπως σας είπα, το 157. Αλλά, εντάξει, ακούστε. Θα διαπιστώσουν και όσοι είναι στο Συμβούλιο τώρα, πόσο δύσκολο είναι το έργο του Συμβουλίου, πόση μεγάλη προσπάθεια χρειάζεται και πόσο κοπιώδης είναι αυτή η προσπάθεια. Προσωπικά, για μένα είναι χαρά το να ακούω όλες τις απόψεις, και είμαι σίγουρος για όλους τους αδελφούς δικαστές. Η παρουσία βοηθά από την άποψη ότι αντιλαμβάνονται και οι άλλοι φορείς τι γίνεται και αποβάλλουν προκαταλήψεις.

Ο διορισμός δικηγόρων ως Εφετών.

Χριστόφορος Χριστοφή: Πάντως, η άποψη που υπάρχει τώρα είναι ότι βασικά θα διοριστούν Πρόεδροι των Επαρχιακών Δικαστηρίων, θα γίνουν Εφέτες δηλαδή.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, δεν ξέρω γιατί υπάρχει αυτή η άποψη. Έχουν υποβληθεί οι αιτήσεις. Ο κύκλος των αιτήσεων έχει κλείσει, όσον αφορά αυτό το θέμα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εννοώ, είναι ένα κλαμπ, κύριε Πρόεδρε, είναι πολύ δύσκολο να εισέλθουν οι δικηγόροι σ' εκείνο το level που μιλάμε.

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάζτε, πρώτα πρέπει να δείτε κατά πόσον έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον από δικηγόρους.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, σωστό.

Αντώνης Λιάτσος: Πόσοι εκδήλωσαν ενδιαφέρον πρώτα. Σίγουρα πάντα είναι και θέμα...θα εξετάσει το Συμβούλιο κάθε περίπτωση. Το ζητούμενο είναι η καταλληλότητα. Το έχουμε πει πολλές φορές, γιατί για μένα υπάρχει αυτή η λανθασμένη εντύπωση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Που είναι...;

Αντώνης Λιάτσος: Του διαχωρισμού, το αντίπαλο. Οι δικηγόροι ένα στρατόπεδο, οι δικαστές ένα άλλο στρατόπεδο.

Χριστόφορος Χριστοφή: Όχι, θα συζητήσουμε...

Αντώνης Λιάτσος: Θα το συζητήσουμε και τώρα, αν θέλετε. Δηλαδή διαφεύγει πάντα από τους δικηγόρους ότι οι δικαστές δεν είναι τίποτα άλλο από δικηγόροι.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Απλά, αν θέλετε να κλείσουμε λίγο την...

Χριστόφορος Χριστοφή: και να μας πείτε λίγο για το Ναυτοδικείο, το Commercial Court κλπ. Άρα έχουμε Ανώτατο-Ανώτατο Συνταγματικό.

Η μεγάλη τομή είναι η σύσταση του Εφετείου

Αντώνης Λιάτσος: Οι μεγάλες τομές είναι το Ανώτατο και το Συνταγματικό, αλλά κατ' εμένα, η μεγαλύτερη τομή είναι το Εφετείο, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Διότι, κάποιος θα πρέπει να δει και τις δικαιοδοσίες. Πλέον ουσιαστικά η δικαιοδοσία του Ανώτατου Δικαστηρίου, μετά από ένα μεταβατικό στάδιο που θα δικάζει και το Ανώτατο Δικαστήριο για να βοηθήσει στην εκκαθάριση των παλιών υποθέσεων, θα μεταφερθεί στο Εφετείο – σε ό,τι αφορά δηλαδή υποθέσεις δευτεροβάθμιας δικαιοδοσίας κλπ. Αυτό είναι μεγάλη τομή. Τα Ανώτατα Δικαστήρια θα παραμείνουν πλέον ως τριτοβάθμια, με συγκεκριμένες δικαιοδοσίες. Δηλαδή για θέματα καθαρά νομικά, για θέματα τα οποία έχουν να κάνουν με ευθυγράμμιση νομολογίας, ασφάλειας της νομολογίας, σοβαρά θέματα συνταγματικά, σοβαρά θέματα δικαίου κλπ.

Χριστόφορος Χριστοφή: Άρα η μάζα της δουλειάς θα πάει στο Εφετείο, το 16μελές.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι. Βεβαίως, όπως ξέρετε, όπως ο ίδιος ο νόμος προβλέπει, το Ανώτατο Δικαστήριο για ένα μεταβατικό στάδιο θα δικάζει υποθέσεις πολιτικές μέχρι το 2017, όσες

έχουν καταχωρηθεί δηλαδή μέχρι 31.12.17. Το δε Συνταγματικό Δικαστήριο θα δικάζει στο μεταβατικό στάδιο...

Αντώνης Λιάτσος: Και στο Συνταγματικό Δικαστήριο, όσες αναθεωρητικές καταχωρήθηκαν, [ιδιωτικού] δικαίου δηλαδή, μέχρι το 2018. Για να βοηθήσουμε στο να αποσυμφορηθεί και το Εφετείο, να μην φορτωθεί αμέσως πολλές υποθέσεις και να υπάρξει και γρήγορη εκδίκαση...

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Το Εφετείο θα είναι σε chambers, θα είναι σε δικαιοδοσίες;

Αντώνης Λιάτσος: Έτσι προβλέπει ο νόμος. Το Εφετείο ουσιαστικά, ενώ δεν μιλά ξεκάθαρα για ξεχωριστά Τμήματα αποκλειστικά, όπως είναι τα προσόντα που ζητάει για συγκεκριμένα Τμήματα και για εκδίκαση από συγκεκριμένα Τμήματα, ουσιαστικά παραπέμπει σε αυτόν τον τρόπο λειτουργίας, Τμημάτων δικαιοδοσίας δηλαδή. Μάλιστα θα ξέρετε ότι, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τα προσόντα, προβλέπει ότι θα πρέπει να έχεις γνώσεις ή Ποινικού ή Αστικού ή Διοικητικού αν θέλεις για σκοπούς που θα αφορά σε θέσεις επί των αποφάσεων Διοικητικών Δικαστηρίων. Θα είναι Τμήματα, θα είναι Τριμέλειες δηλαδή, πέντε Τριμέλειες...

Χριστόφορος Χριστοφή: «Πέντε Τριμέλειες».

Αντώνης Λιάτσος: Και ο Πρόεδρος του Εφετείου. Οι σχετικοί Κανονισμοί, πρέπει να πω ότι ετοιμάζονται τώρα από το Δικαστήριο· είναι αυτό που έλεγα προηγουμένως, πόσο μεγάλο έργο έχουν να κάνουν τα δικαστήρια τον επόμενο καιρό, τους επόμενους μήνες.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δηλαδή δικονομικοί Κανονισμοί για τη λειτουργία του Εφετείου;

Αντώνης Λιάτσος: λειτουργίας του Εφετείου, λειτουργίας των δύο Ανωτάτων Δικαστηρίων, των Συμβουλίων. Οι Κανονισμοί του Γνωμοδοτικού έχουν δημοσιευθεί, τους είδατε. Είναι ένα τεράστιο θέμα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ποιος το κάνει αυτό; Οι δικαστές του Ανωτάτου, κύριε Πρόεδρε, ή έχετε ομάδα...;

Η συνεισφορά των κ. Ερωτοκρίτου και κ. Ναθαναήλ.

Αντώνης Λιάτσος: Είναι η κατάλληλη, ευχαριστώ για την ερώτηση, η κατάλληλη στιγμή για να ευχαριστήσω παλιούς δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου, οι οποίοι βοηθούν. Σε ό,τι

αφορά [τη Σχολή Δικαστών] και τη μεταρρύθμιση, ο κύριος Ερωτοκρίτου πρόσφερε μεγάλη βοήθεια. Και σε ό,τι αφορά το θέμα του backlog και της ετοιμασίας Κανονισμών, ο κύριος Ναθαναήλ. Και αυτό τους τιμά και δείχνει, βεβαίως, αυτή τη συνέχεια και την εκτίμηση που τρέφουν και οι παλιοί προς τους νέους αλλά και οι νέοι προς τους παλιούς δικαστές. Και γίνονται... αυτόν λοιπόν τον Κανονισμό τώρα που έχει αναλάβει ο κύριος Ναθαναήλ, μας έχει ετοιμάσει Κανονισμούς, τους έχουμε δει οι ίδιοι σε πρώτο στάδιο, θα τους δει και το Ανώτατο Δικαστήριο την επόμενη βδομάδα. Θα είναι καθόλα έτοιμοι δηλαδή όταν συσταθούν τα δύο Δικαστήρια, για να λειτουργήσουν.

Παράταση στην έναρξη λειτουργίας των δύο Δικαστηρίων

Χριστόφορος Χριστοφή: Πότε θα συσταθούν αυτά τα Δικαστήρια;

Αντώνης Λιάτσος: Εδώ υπάρχει ένα μεγάλο ερωτηματικό. Ο νόμος προβλέπει ως ημερομηνία για τα Ανώτατα Δικαστήρια την 1.1.23, τον Γενάρη δηλαδή. Πρέπει να πω ότι η προθεσμία αυτή αισθάνομαι ότι δεν θα τηρηθεί.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δύσκολη προθεσμία.

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας πω γιατί. Όχι τόσο για το έργο που έχουμε αναλάβει τώρα, τους διορισμούς Εφετών, και... Διότι, σας είπα, βρίσκεται το Ανώτατο Δικαστήριο σε μια κοσμογονία τώρα. Τρέχουν πολλά μαζί, θα γίνουν διορισμοί μέχρι τον Δεκέμβρη, οι Κανονισμοί, αλλαγές νομοθεσίας που έχουν σχέση με τους μεταρρυθμιστικούς νόμους κλπ, με ενέργειες που αφορούν τα Πρωτοκολλητεία, διαχωρισμού υπαλλήλων, όλα αυτά τα οποία τρέχουν ταυτόχρονα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Θέλουμε νέους.

Αντώνης Λιάτσος: Θα έρθουν και εκεί. Δύο μεγάλα προβλήματα είναι λοιπόν. Το ένα πρόβλημα είναι ότι με την ολοκλήρωση του διορισμού τώρα σε Εφέτες κλπ, εκ των πραγμάτων αρκετές θέσεις θα παραμείνουν κενές στο Επαρχιακό Δικαστήριο.

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι ένα τεράστιο θέμα.

Αντώνης Λιάτσος: Ακριβώς. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζεται χρόνος να προκηρυχθούν, να πληρωθούν κλπ. Έχουμε εισηγηθεί σήμερα στην Επιτροπή Νομικών –σχετική επιστολή είχα

στείλει και στην Υπουργό Δικαιοσύνης για να το έχει υπόψη της— ότι ο χρόνος θα πρέπει να παραταθεί. Θα πρέπει να παραμείνει μήνες αργότερα, ίσως από τον Ιούλιο κλπ, ούτως ώστε να δοθεί η ευκαιρία να συμπληρωθούν οι θέσεις, χωρίς να διαλυθούν τα Δικαστήρια, πρέπει να υπάρξει μια ομαλή μετάβαση στο επόμενο στάδιο. Να προκηρυχθούν οι θέσεις, όσες εκκενωθούν, να πληρωθούν, να τελειώσουν ακροάσεις, οι υποθέσεις Κακουργιοδικείων... όλα αυτά τα μεγάλα προβλήματα που δημιουργούνται. Οπότε, η ημερομηνία 1.1.23 πιστεύω ότι αφήστε το με ερωτηματικό.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, και θέλει νομοθετική ρύθμιση.

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, απλώς η Βουλή... Πρέπει να πω ότι η Επιτροπή Νομικών με την οποία συναντηθήκαμε σήμερα αντιλαμβάνεται πλήρως το πρόβλημα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Θα έλεγαν 6 μήνες παράταση δηλαδή, ας πούμε ή έναν χρόνο;

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάζτε δεν είναι το θέμα ότι αν είναι...

Χριστόφορος Χριστοφή: ...12 μήνες.

Το πρόβλημα της στελέχωσης των Δικαστηρίων.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, όχι. Δεν το βλέπω να πηγαίνει μέχρι τον Σεπτέμβρη. Ίσως μια καλή ημερομηνία να είναι 1^η του Ιούλη, για να υπάρχει και ο χρόνος το καλοκαίρι να οργανωθούν τα πράγματα με τις νέες δομές πλέον. Το άλλο μεγάλο πρόβλημα που υπάρχει είναι ακριβώς αυτό που είπατε, οι στελεχώσεις των δικαστηρίων. Το οποίο είναι ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα, διότι δεν εξαρτάται από εμάς. Υπάρχουν πολλές ανάγκες για να μπορέσουν να λειτουργήσουν τα δικαστήρια. Γίνονται προσπάθειες, πρέπει να πω ότι είναι επίσης δύσκολο να γίνει αυτό στην 1^η του Γενάρη. Η παράταση χρόνου θα μας δώσει την ευχέρεια να μπορέσουμε να έχουμε και το κατάλληλο προσωπικό.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Τώρα τι θα γίνει με τους Προέδρους των Επαρχιακών όμως, κύριε Πρόεδρε; Θα αποψιλώσουμε τα Επαρχιακά Δικαστήρια κατ' αυτόν τον τρόπο. Είναι ένα θέμα αυτό.

Αντώνης Λιάτσος: Είναι ένα μεγάλο θέμα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι ένα μεγάλο θέμα.

Χριστόφορος Χριστοφή: ...δικάζοντας με άλλες δικαιοδοσίες σοβαρές υποθέσεις...

Αντώνης Λιάτσος: Κύριε Χριστοφή, είναι ένα πολύ μεγάλο θέμα. Εγώ και σε συνεντεύξεις μου το είπα, και όλοι οι συνάδελφοι το έχουν επισημάνει.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, μα όλοι το λένε.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, όλοι το είπαν. Αλλά ξέρετε, η αποψίλωση αυτή είναι αποτέλεσμα ενός στοιχείου στο οποίο συμφωνούσαμε: της ίδρυσης του Εφετείου. Δεν έχει να κάνει με τον διαχωρισμό.

Αντώνης Λιάτσος: ...διαχωρισμό εκεί, δύο δικαστές - τρεις, δεν είναι το... Είναι ο μεγάλος αριθμός των Εφετών, που εκ των πραγμάτων, λόγω της θέσης του Εφέτη, εκ των πραγμάτων είναι θέσεις ελκυστικές για τους Προέδρους, βεβαίως, των Δικαστηρίων.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, φυσιολογικά.

Δεν θα υπάρχει η εμπειρία που χρειάζεται για αυτού του είδους τις θέσεις (για το Εφετείο).

Αντώνης Λιάτσος: «Φυσιολογικά». Λοιπόν, αυτό συνδέεται με αυτό που είπαμε προηγουμένως. Δηλαδή δεν μπορεί να γίνει η μεταρρύθμιση από την 1.1.23. Θα πρέπει να υπάρξει κάποια παράταση, ούτως ώστε, να γίνουν εν τω μεταξύ προσλήψεις νέων Επαρχιακών δικαστών, να γίνουν προκηρύξεις, να πληρωθούν σε προαγωγές οι θέσεις οι οποίες θα εκκενωθούν. Σίγουρα για ένα διάστημα μεταβατικό, αυτό δεν είναι καλό. Σίγουρα δεν θα υπάρχει η εμπειρία που χρειάζεται για αυτού του είδους τις θέσεις. Διότι, όπως ξέρετε, ένας για να γίνει Πρόεδρος θα πρέπει να κάνει κάποια χρόνια Επαρχιακός, κάποια Ανώτερος. Μέσα απ' αυτή την εμπειρία ήταν έτοιμος να γίνει Πρόεδρος.

Χριστόφορος Χριστοφή: 15-20 πρέπει να γίνει Πρόεδρος.

Αντώνης Λιάτσος: Περίπου, ναι. Τώρα, εξαρτάται πόσες θέσεις θα εκκενωθούν – το ένα, διότι ότι εκεί δεν μπορεί να πω, είναι θέμα του Συμβουλίου όταν θα γίνουν οι διορισμοί, πόσες θέσεις θα εκκενωθούν...

Χριστόφορος Χριστοφή: Ρεαλιστικά, κύριε Πρόεδρε... Θα εκκενωθούν 12-13 θέσεις....

Αντώνης Λιάτσος: Πολύ πιθανόν. Μπορεί 10, εγώ θα σας πω έναν αριθμό 10, εκεί ξέρω. Λέω τώρα, δεν μπορώ να μιλώ· απλώς μιλώ υποθετικά.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, υποθετικά.

Θα υπάρξουν δυσκολίες και χρειάζεται πολλή προσοχή.

Αντώνης Λιάτσος: Αλλά και με κάποια γνώση αριθμού των υποψηφιοτήτων κλπ. Εντάξει, σίγουρα θα υπάρξει ένας μεγάλος αριθμός. Και είναι αυτό το μεγάλο πρόβλημα, που προσπαθούμε να κερδίσουμε από την παράταση του χρόνου, όση εμπειρία μπορούν ν' αποκτήσουν κάποιοι δικαστές. Από την άλλη, δεν υπάρχει άλλος τρόπος. Από τη στιγμή που κάνεις μεταρρύθμιση και Εφετείο –για το οποίο συμφωνούσαμε όλοι– δεν υπάρχει άλλος τρόπος πλέον, παρά δεχτείς ότι για ένα μεταβατικό στάδιο θα υπάρξουν δυσκολίες· θα πρέπει να υπάρξει πολλή προσοχή απ' όλους, θα πρέπει να υπάρξει... εντάξει, πολλή προσοχή και από τους δικαστές οι οποίοι πλέον θα είναι Πρόεδροι κλπ, πολλή υπευθυνότητα, να μπορέσουμε δηλαδή να ελαχιστοποιήσουμε τα προβλήματα, συμφωνώντας μαζί σας όμως ότι δεν μπορούν να εξαλειφθούν. Από μόνη της η μεταρρύθμιση θα φέρει προβλήματα μέχρις ότου πάρει κάποιον χρόνο το μεταβατικό στάδιο, να ξεπεραστεί.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εδώ, ξέρετε, δεν έχουμε διαφημίσεις ούτε διαλείμματα, και μιλάτε συνέχεια και αισθάνομαι ότι σας έχω κουράσει λίγο. Αν θέλετε να πιείτε λίγο νερό, να μπορέσουμε...

Αντώνης Λιάτσος: Με ευχαριστεί [

Χριστόφορος Χριστοφή: Να πω και στους φίλους ότι μπορείτε να κάνετε share το feed σας από τα Facebook, YouTube κλπ, για να δουν όσοι περισσότεροι γίνεται. Έχουμε πάρα πολλούς, κύριε Πρόεδρε, είναι εξαιρετικά μεγάλη η ανταπόκριση από τους φίλους, από ό,τι βλέπω εδώ, και οι ερωτήσεις που έρχονται. Και με χαροποιεί ιδιαίτερα, φαντάζομαι κι εσάς, που υπάρχει αυτό το έντονο ενδιαφέρον. Και συνεχίζοντας με το θέμα της μεταρρύθμισης, το ότι τα κάνουμε ανάποδα τα πράγματα σας έχει προβληματίσει, με την έννοια...

Αντώνης Λιάτσος: Ποιος είναι ο ορισμός του ανάποδου;

Το πρόβλημα με τις καθυστερημένες υποθέσεις στα Επαρχιακά Δικαστήρια

Χριστόφορος Χριστοφή: Να σας πω. Το πρόβλημα το μεγάλο είναι στα Επαρχιακά Δικαστήρια, με τις 50.000 καθυστερημένες υποθέσεις.

Αντώνης Λιάτσος: Γιατί είναι ανάποδο όμως;

Χριστόφορος Χριστοφή: Δεν έπρεπε να λύσουμε εκείνο το πρόβλημα πρώτα;

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, εγώ διαφωνώ και θα σας πω γιατί.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, πείτε μας.

Αντώνης Λιάτσος: Διαφωνώ. Την έχω ακούσει αυτή την έκφραση «ανάποδα».

Αντώνης Λιάτσος: Η μεταρρύθμιση στο Επαρχιακό... στο πρωτόδικο επίπεδο έχει αρχίσει από αλλού. Δηλαδή η ίδρυση νέου δικαστηρίου είναι μεταρρύθμιση. Η στελέχωση και η πρόσληψη πολλών δικαστών τα τελευταία χρόνια είναι μεταρρύθμιση. Οι νέοι Κανονισμοί που έγιναν είναι μεταρρύθμιση. Οι συζητήσεις που γίνονται τώρα, όπως ξεκίνησε ήδη για τα small claims κλπ, που ήδη εφαρμόζονται

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, αλλά το backlog πώς το λήγουμε, κύριε Πρόεδρε;

Πρέπει να αλλάξουμε νοοτροπίες

Αντώνης Λιάτσος: Μα το backlog δεν έχει να κάνει με το «ανάποδα», διότι υπάρχουν και στο Εφετείο. Δεν έχει να κάνει με το «ανάποδα». Έχει να κάνει με τον αριθμό των δικαστών, έχει να κάνει με Κανονισμούς πώς λειτουργούν τα δικαστήρια, έχει να κάνει ακόμη –και αυτό θέλω να το τονίσω ιδιαίτερα– και με τη συμβολή των ίδιων των δικηγόρων· πρωτίστως έχει να κάνει με αλλαγή νοοτροπιών. Διότι, όπως είδατε τελευταία, έχουμε προχωρήσει σε νέα προγράμματα με την εκδίκαση υποθέσεων, που περιλαμβάνουν και εκδίκαση πιο νέων υποθέσεων. Ε, ξέρετε πόσες αντιδράσεις υπήρχαν κατά στις Επαρχίες από δικηγόρους; «Δεν προλαβαίνουμε»... Κοιτάζετε, δεν υπάρχει άλλος τρόπος. Αυτά πρέπει να αλλάξουν. Έχουμε δώσει οδηγίες στους δικαστές ότι όπου υπάρχει πράγματι ένα σοβαρό πρόβλημα, να δείχνουν κατανόηση. Βεβαίως είναι... αυτό θεωρήστε το δεδομένο, δεν σημαίνει ότι... δεν θ'

αποκεφαλίσουν τους δικηγόρους, αλλά αυτό το οποίο θέλουμε είναι να αντιληφθούν και οι δικηγόροι ότι ζούμε σε μια εποχή όπου οι καθυστερήσεις δημιουργήσαν τεράστιο πρόβλημα. Αυτό οδηγεί σε κατάρρευση τη Δικαιοσύνη και οδηγεί σε πολλά προβλήματα και τους ίδιους τους δικηγόρους.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Βλέπετε πώς λειτουργούμε με τις καθυστερήσεις κλπ. Θέλουμε να φύγουν οι παλιές υποθέσεις. Και σε αυτό θέλουμε την βοήθεια των δικηγόρων, δηλαδή να αντιληφθούν ότι και για τους δικαστές δεν είναι εύκολο. Έχουν ένα τεράστιο έργο, οι ίδιοι οι δικαστές ταλαιπωρούνται καθημερινά, βλέπετε τι γίνεται. Τους πιέζουμε κι εμείς αρκετά, πρέπει να πω, πολλές φορές... εντάξει, αισθάνομαι και λίγο άσχημα όταν ασκείται πολλή πίεση. Δουλεύουν κάποιοι δικαστές, ιδίως στη Λευκωσία, κάτω από πολύ άσχημες συνθήκες. Πολύ άσχημες συνθήκες, δεν έχουν τα μέσα για να δουλέψουν σωστά...

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι και το περιβάλλον...

Αντώνης Λιάτσος: Είναι το περιβάλλον, ναι. Και υπάρχουν πάρα πολλές υποθέσεις οι οποίες απλώς θέλουν να έρθουν ενώπιον του δικαστή για να κλείσουν. Το ξέρετε, το ξέρουμε, είμαστε όλοι παλιοί και ξέρουμε πώς δουλεύει το σύστημα.

Η αλλαγή του προγράμματος εκδίκασης τον Σεπτέμβριο του 2022

Χριστόφορος Χριστοφή: Έτσι είναι, κύριε Πρόεδρε. Το ζήτημα δεν είναι αυτό· το ζήτημα είναι ότι κάνετε μονομερώς εναλλαγή χωρίς ένα notice.

Αντώνης Λιάτσος: Ποιαν αλλαγή;

Χριστόφορος Χριστοφή: Του τρόπου εκδίκασης των υποθέσεων.

Αντώνης Λιάτσος: Μα γιατί θα έπρεπε να είναι δεδομένο ότι μια υπόθεση του 2017 είναι νέα υπόθεση;

Χριστόφορος Χριστοφή: Διότι, κύριε Πρόεδρε, έχει από τον καιρό που είμαι δικηγόρος, πάντα ξέρουμε ποια είναι η πιο παλιά. Έτσι βγαίναμε.

Αντώνης Λιάτσος: Ε, ναι, κι έτσι εδώ στον συγκεκριμένο δικαστή.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Εγώ δεν είμαι εναντίον της αλλαγής αυτής, αλλά δώσε μια προειδοποίηση. Δηλαδή, έλα τον Ιούλιο που κλείνει η χρονιά και πες «κύριοι, από τον Σεπτέμβρη έχετε υπόψη σας ότι θα το κάνουμε με αυτόν τον τρόπο και κάντε τον λογαριασμό σας». Δεν έρχεσαι 1^η του Σεπτέμβρη, αρχές της δικαστικής χρονιάς, να αλλάξεις το πρόγραμμα, αγνοώντας εντελώς τα προβλήματα που δημιουργείς στα δικηγορικά γραφεία – ειδικά στα μικρά, κύριε Πρόεδρε.

Αντώνης Λιάτσος: Ακούστε, κύριε Χριστοφή. Αυτό με τα μικρά γραφεία μπορώ να το αντιληφθώ. Και οι οδηγίες που έχουν δοθεί είναι ότι εκεί όπου πραγματικά υπάρχει ένα πρόβλημα το οποίο είναι γνήσιο πρόβλημα, ένα σοβαρό πρόβλημα, ένας δικαστής δεν θα δικάσει με βάση το 17 του ενός δικηγόρου· θα δικάσει με βάση το 17 του άλλου δικηγόρου. Θα τη δικάσει και θα δικαστεί.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Ο δικηγόρος ο οποίος πήρε την αναβολή, την επόμενη φορά είναι έτοιμος να δικάσει την υπόθεσή του. Απλώς θέλω να σας πω ότι τρόποι υπάρχουν. Πρέπει να υπάρχει καλή σχέση, καλή συνεννόηση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μα πώς ήταν συνεννόηση, κύριε Πρόεδρε; Όταν λαμβάνετε ως Ανώτατο Δικαστήριο μια κομβικής σημασίας απόφαση χωρίς διαβούλευση. Και δεν είναι διαβούλευση με την έννοια να συμφωνήσουμε κι εμείς ή να σας πούμε «ναι, κάντέ το»· είναι δική σας δουλειά. Απλά, πέστε, «ρε παιδιά...

Αντώνης Λιάτσος: Χαίρομαι που το αναγνωρίζετε.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ασφαλώς το αναγνωρίζω.

Αντώνης Λιάτσος: Κάποιοι δεν το αναγνωρίζουν.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εγώ το αναγνωρίζω. Εμένα το παράπονό μου –ή η κριτική μου, αν θέλετε– είναι στο ότι δεν υπάρχει διαβούλευση από πριν. Να πεις ότι έχουμε ετούτη τη σκέψη. Θα κάνουμε αυτό το πράγμα, γι' αυτό ενημερώστε τα μέλη σας ή πείτε μας κι εσείς καμιά ιδέα μήπως εμπλουτίσουμε ως πούμε τη διαδικασία. Και πάρτε την απόφαση που θέλετε.

Αντώνης Λιάτσος: Ακούστε, κύριε Χριστοφή.

Χριστόφορος Χριστοφή: Σαν γραφείο τώρα, συγνώμη που σας διακόπτω, έχω τεράστιο πρόβλημα. Διότι το να πάει ενώπιον δικαστή που η πιο παλιά του είναι του '18, ενώ εγώ είμαι στο πρόγραμμά μου, την είχα να τη δικάσω σε πέντε χρόνια...

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, αυτά... Ακούστε. Εντάξει. Σέβομαι, καταλαβαίνω ότι υπάρχουν γραφεία που έχουν πρόβλημα. Είναι γι' αυτό που οι οδηγίες ακριβώς οδηγούν εκεί: ότι αν υπάρχει σοβαρό πρόβλημα, να το δείτε αναλόγως της περίπτωσης. Γι' αυτό είσαι δικαστής, για να έχεις αντίληψη της κάθε υπόθεσης διαφορετικά. Αλλά επιμένω: και οι δικηγόροι πρέπει να καταλάβουν ότι θ' αλλάξουν πλέον τρόπο δουλειάς, νοοτροπίες. Διότι αν συνεχίσουμε έτσι, σε ένα-δύο χρόνια δεν θα έχουμε άλλα περιθώρια.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Λοιπόν, να δείξουμε κατανόηση εκεί που πρέπει να δείξουμε κατανόηση, αλλά να υπάρχει και από τους δικηγόρους η ανάλογη αντίληψη, ότι, κύριε, μια υπόθεση από ένα δικαστήριο θα δικαστεί. Θα πρέπει να δικαστεί, δηλαδή απλώς είναι εκεί, ή θα αποσυρθεί ή θα [συμβιβαστεί]. Και ξέρω πολύ καλά ότι υπάρχουν πολλές.

Η κατανομή των ετών των υποθέσεων.

Χριστόφορος Χριστοφή: Η κατανομή των χρόνων με ποιο σκεπτικό έγινε για τους δικαστές; Ας πούμε, εσύ θα έχεις από το '18 μέχρι το '22. Εσύ από το '14 ως το '17. Γίνεται με βάση τον αριθμό...

Αντώνης Λιάτσος: Περίπου με βάση τον αριθμό. Δεν είναι απόλυτοι αλλά οι αριθμοί. Δεν μπορείς να είσαι απόλυτος επάνω σ' αυτά, αλλά περίπου με βάση τον αριθμό και τη στελέχωση του κάθε δικαστηρίου. Διότι έχει δικαστήρια που δεν υπάρχει ο αριθμός των δικαστών για να δώσεις κάθε δύο χρόνια ή κάθε τρία. Μπορεί πέντε χρόνια ενός δικαστή ή τέσσερα. Αναλόγως.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δημιουργούνται και αδικίες μεταξύ των δικαστών. Αναλόγως το τι θα σου πέσει.

Αντώνης Λιάτσος: Τι αδικία... ο δικαστής είναι δικαστής, έχει την υπόθεση, θα τη χειριστεί...

Χριστόφορος Χριστοφή: Εννοώ, κύριε Πρόεδρε, ένας που θα πιάσει υποθέσεις από το '13 ως το '18. Είναι κλειστά τα δικόγραφα, είναι έτοιμες να δικαστούν. Ένας που θα πιάσει από το '18 ως το '22, θα πιάνει όλα τα interim orders καταρχάς.

Χριστόφορος Χριστοφή: Αλλά να έχει περισσότερη δουλειά, ενώ κάποιος άλλος δεν θα έχει.

Αντώνης Λιάτσος: Τα προγράμματα έρχονται κάθε τόσο από τους διοικητικούς. Αν εντοπίσει πρόβλημα σε ένα πρόγραμμα το οποίο είναι ανυπέρβλητο...

Χριστόφορος Χριστοφή: Άρα υπάρχει ας πούμε...

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, πάντα υπάρχει η ευχέρεια...

Χριστόφορος Χριστοφή: Είδαμε απτά αποτελέσματα από αυτό το σύστημα στο ότι κλείνουν οι υποθέσεις και καθαρίζουνε;

Αντώνης Λιάτσος: Είμαι βέβαιος ότι κι εσείς το είδατε.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Όπως είδαμε, βεβαίως. Κι εγώ σας είπα ότι έχει πολλές υποθέσεις οι οποίες απλώς είναι εκεί.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έχετε δίκιο σ' αυτό.

Τρέφω πολύ σεβασμό στους Δικηγόρους. Σκοπός δεν είναι να πιεστούν οι Δικηγόροι.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, βεβαίως. Κοιτάξτε, ακούστε. , θέλω να είμαι ξεκάθαρος σε κάτι. Εγώ τρέφω πολύν σεβασμό στους δικηγόρους. Σκοπός δεν είναι ούτε να πιεστούν οι δικηγόροι ούτε να δημιουργούμε αχρείαστες αντιπαλότητες. Σκοπός είναι να συμβάλουμε όλοι στο να μπορέσουμε να διαχειριστούμε αυτή τη γάγγραινα που λέγεται «καθυστερήσεις». Σκοπός δεν είναι ένας δικηγόρος ο οποίος έχει γνήσιο πρόβλημα να τον ταλαιπωρήσει το δικαστήριο. Εκεί που υπάρχει σοβαρό πρόβλημα, το δικαστήριο θα δείχνει κατανόηση, θα χειριστεί άλλη υπόθεση, η μέρα θα αξιοποιηθεί ανάλογα. Αλλά αυτό το οποίο λέω είναι ότι χρειάζεται

συνεργασία, η κατανόηση του δικηγόρου· γιατί αυτά όλα στο τέλος είναι και προς το συμφέρον των δικηγόρων.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, είναι. Σίγουρα είναι. Σίγουρα, δεν υπάρχει αμφιβολία.

Το backlog με συμβατικά μέσα δεν λύνεται.

Αντώνης Λιάτσος: Αν δεν γίνουν τολμηρά βήματα, δεν μπορούν να κλείσουν οι υποθέσεις. Αυτό το backlog που δημιουργήθηκε, με συμβατικά μέσα δεν λύνεται. Έχουμε συζητήσει Κανονισμούς οι οποίοι εφαρμόζονται σε παλιές υποθέσεις και θα βοηθήσουν στη γρήγορη διεκπεραίωσή τους. Δεν θέλω να αναφερθώ διότι θα επικοινωνήσω και εγώ με τον Πρόεδρο του Παγκύπριου. Μπορεί να επικοινωνήσει για να μεταφέρει τις σκέψεις του Ανώτατου Δικαστηρίου, ν' ακούσει και τις σκέψεις του Παγκύπριου πριν να φτάσουμε σε τελική απόφαση. Αλλά έχει τη φιλοσοφία όμως ότι αναμένουμε από τους δικηγόρους ότι έχουν αντιληφθεί το πρόβλημα των καθυστερήσεων και ότι η διεκπεραίωση προγράμματος και η απονομή της δικαιοσύνης δεν είναι μόνο έργο των δικαστών. Δηλαδή οι δικηγόροι είναι συλλειτουργοί, θα πρέπει να λειτουργούν ως συλλειτουργοί της Δικαιοσύνης. Καταλαβαίνω ότι οι επαγγελματίες έχουν διαφορετικές προτεραιότητες, το σέβομαι, το καταλαβαίνω. Αλλά πέρα από ένα σημείο όμως, έγινε αντιληπτό ότι δεν μπορούμε να προχωρήσουμε όπως προχωρούμε. Πρέπει να υπάρξουν τομές, και το Ανώτατο Δικαστήριο τώρα κάνει πολλές τομές.

Αριθμός καθυστερημένων υποθέσεων τον Οκτώβριο 2022.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Και σε αριθμό πόσες είναι οι καθυστερημένες υποθέσεις στα Επαρχιακά, κύριε Πρόεδρε;

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάζτε, θα σας πω συνολικά...

Χριστόφορος Χριστοφή: Λέγεται 50.000 υποθέσεις. Έχει βάση αυτός ο αριθμός;

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας πω

Χριστόφορος Χριστοφή: Και ποινικές και αστικές, αν έχετε και κάποια στοιχεία να παραθέσετε.

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας βοηθήσω, βεβαίως, ναι. Έγινε ένα πολύ μεγάλο έργο υπό την εποπτεία τελευταία, του κύριο Ναθαναήλ, το οποίο ήταν προαπαιτούμενο και έχει σχέση με τη χρηματοδότηση του κράτους από τα κονδύλια, αυτό το προσχέδιο χρηματοδότησης το πενταετές κλπ. Και αφορούσε στη φυσική καταμέτρηση των υποθέσεων. Δηλαδή μέχρι τώρα δεν γνωρίζαμε ακριβώς πόσες υποθέσεις εκκρεμούν. Μπορεί να ήταν γραμμένες ένας αριθμός υποθέσεων... Για παράδειγμα, υπήρχαν γραμμένες ως εκκρεμούσες από το '14 μέχρι το '18, 18.500 υποθέσεις παγκύπρια. Και τελικά με την καταμέτρηση τη φυσική –κατέβηκαν όλοι οι φάκελοι από τα Πρωτοκολλητεία, έγινε καταμέτρηση, ως έναν βαθμό κατά θέμα των υποθέσεων με θεματικές κλπ– και τελικά οι υποθέσεις από το '14 μέχρι '18, αστικές πάντα μιλούμε είναι 16.723. περίπου 17.000, 16.700.

Χριστόφορος Χριστοφή: 17.000 οι αστικές. Από το '14 μέχρι το '18.

Αντώνης Λιάτσος: Αν μιλούμε για υποθέσεις μέχρι σήμερα, είχα μια τελευταία ενημέρωση από τον κύριο Τζερκέζο

Χριστόφορος Χριστοφή: Και επίσης να μας πείτε...

Αντώνης Λιάτσος: τον οποίον επίσης ευχαριστώ γιατί μας ενημερώνει ενδελεχώς πάντα. Οι πολιτικές εφέσεις, για να καταλάβετε, μέχρι σήμερα, είναι 3.600.

Χριστόφορος Χριστοφή: Οι καθυστερημένες.

Αντώνης Λιάτσος: Μέχρι σήμερα. 3.600. Ναι, πολλές απ' αυτές είναι καθυστερημένες. Οι ποινικές εφέσεις 319. Στις ποινικές δεν έχουμε ιδιαίτερο πρόβλημα, κινούνται ικανοποιητικά και στα Πρωτόδικα και... Κάποιες καθυστερήσεις αλλά όχι ιδιαίτερα. Αναθεωρητικές 175 και εφέσεις από Διοικητικό Δικαστήριο, δηλαδή Διοικητικού δικαίου, γύρω στις 1.000. Και έχουμε αγωγές 44.700 παγκύπρια, μέχρι σήμερα όμως. Από αυτές τις υποθέσεις...

Χριστόφορος Χριστοφή: 44.000 αγωγές μέχρι σήμερα, που είναι...;

Αντώνης Λιάτσος: Καταχωρημένες.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, που είναι στο σύστημα.

Αντώνης Λιάτσος: Στο σύστημα μέχρι σήμερα, παγκύπρια. Σημειώστε ότι οι καθυστερημένες υποθέσεις, σύμφωνα με την υποχρέωση που αναλάβαμε, διότι έχουμε... γι' αυτό λέτε καμιά φορά πιέζουμε παραπάνω. Αλλά ξέρετε, έχουμε υποχρεώσεις από την Ευρώπη, από τα όργανα, οι εκθέσεις των οποίων συναρτώνται άμεσα με τη χρηματοδότηση του κράτους. Αυτά τα κονδύλια των εκατομμυρίων τα οποία θα πάρει το κράτος. Και έχουμε δεσμευτεί ότι μέχρι το '26 θα περιοριστεί ο αριθμός των καθυστερημένων σε ποσοστό 30% τόσο δεν θυμάμαι ακριβώς τώρα, μην είμαι απόλυτος: μέχρι το '28 σε άλλο ποσοστό κλπ. Αυτό για να γίνει πρέπει να τελειώνουμε τα πράγματα και να φεύγουν οι υποθέσεις διότι δεν θα πετύχουμε αυτούς τους στόχους διαφορετικά. Αυτή είναι υποχρέωσή μας δηλαδή, δεν είναι μόνο ότι το Ανώτατο Δικαστήριο πιέζει να τελειώσουν οι υποθέσεις διότι υπάρχουν καθυστερημένες. Είναι υποχρέωσή μας στα ευρωπαϊκά όργανα. Και καθυστερήσεις θεωρούνται οι υποθέσεις οι οποίες ήταν των δύο ετών. Όσες υποθέσεις είναι πέραν των δύο ετών, θεωρούνται καθυστερημένες. Δηλαδή όταν σήμερα μιλάμε για υποθέσεις του '20...

Χριστόφορος Χριστοφή: Θεωρείται backlogs για σκοπούς Ευρώπης;

Αντώνης Λιάτσος: Ακριβώς. Ναι. Γι' αυτό σας λέω ότι οι υποθέσεις του '17, του '16, είναι ήδη καθυστερημένες. Γι' αυτό γίνονται αυτά τα βήματα και θέλω την κατανόηση των δικηγόρων. Το Ανώτατο Δικαστήριο δεν έχει λόγο, για εμάς θα ήταν το πιο ευχάριστο πράγμα να μην είχαμε προβλήματα, να μη συζητάμε και να έκανε ο καθένας τη δουλειά του. Και δεν είναι έτσι.

Χριστόφορος Χριστοφή: «Δεν είναι έτσι».

Αντώνης Λιάτσος: Δυστυχώς.

Ο ρόλος των δικαστών στο να ενθαρρύνουν συμβιβασμό.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ο ρόλος του δικαστή, κύριε Πρόεδρε, ποιος είναι σε αυτό το ζήτημα; Δηλαδή και οι ίδιοι οι δικαστές δεν πρέπει να ενθαρρύνουν τον συμβιβασμό;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, ναι.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δηλαδή έχει δικαστές που **μπορεί** να σε φέρουν στο γραφείο, να σου πουν «κύριε...» –πάντα μέσα σ' ένα πλαίσιο βέβαια– και βοηθούν στο να κλείσει η υπόθεση,

που λέμε. Τα ξέρετε εσείς, ήσασταν και δικηγόρος, πολλές φορές είναι και τα έξοδα, είναι το ένα, είναι το άλλο... Έχει δικαστές όμως που είναι ας πούμε... απόσταση. «Θέλετε να δικάσετε; Θα σας δικάσω. Δεν θέλετε;» κλπ. Δεν θα έπρεπε να ενθαρρυνθούν οι δικαστές να λειτουργήσουν πιο εποικοδομητικά προς αυτή την κατεύθυνση; Διότι πολλές φορές, άμα το πει ο δικαστής, ειδικά του διαδίκου, έχει άλλη επίδραση.

Αντώνης Λιάτσος: Συμφωνώ απολύτως. Ακούστε, η ενθάρρυνση, κύριε Χριστοφή, είναι ακριβώς ο δικαστής να είναι ο manager, να είναι ο διαχειριστής της υπόθεσης. Στα πλαίσια αυτά, βεβαίως και οι Κανονισμοί έχουν αυτό ως προεξάρχον στοιχείο. Αυτό σημαίνει ότι ο δικαστής θα πρέπει να έχει την εμπειρία, να έχει το βάρος, να έχει τη γνώση του φακέλου, να μπορεί να βοηθά τους δικηγόρους στον συμβιβασμό. Διότι, ένας συμβιβασμός δεν είναι κάτι αόριστο· ένας συμβιβασμός έχει κάποια δεδομένα της υπόθεσης κλπ. Ναι, βλέπω δικαστές οι οποίοι... χρειάζεται προσοχή σε αυτό, δηλαδή εύκολα μπορεί να παρεξηγηθεί ο δικαστής. Χρειάζεται προσοχή να μη γίνει μέρος της διαδικασίας, να μη δώσει στοιχεία μη αντικειμενικότητας ή προκατάληψης ή όλα αυτά. Χρειάζεται πολλή προσοχή. Αλλά σίγουρα η εμπειρία σε έναν δικαστή βοηθά να ξέρει ποια είναι τα όριά του. Σίγουρα όμως χωρίς κάποια συζήτηση της υπόθεσης δεν μπορεί να προχωρήσουν οι υποθέσεις, δεν μπορεί να τελειώσει και η καθυστέρηση των υποθέσεων. Το καταλαβαίνω αυτό που λέτε. Καταλαβαίνω, έχω δει δικαστές οι οποίοι είναι λίγο πιο διστακτικοί να παρέμβουν. Καμιά φορά στη μεγάλη τους έγνοια να είναι πιο προσεκτικοί μήπως παρεξηγηθούν κλπ, καμιά φορά διότι χρειάζεται, έχουν την περιέργεια να καταλάβουν πώς λειτουργούν κάποια πράγματα στην πράξη στο δικαστήριο...

Χριστόφορος Χριστοφή: Όμως ως θέμα αρχής δεν το βλέπετε ως αρνητικό.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι μόνο δεν είναι αρνητικό· πάντα υπάρχει αυτή η προσέγγιση, θυμάστε από παλιά. Μια συζήτηση στο γραφείο βοηθούσε να περιοριστούν τα ένδικα θέματα, αν δεν υπήρξε θέμα συμβιβασμού κλπ. Πάντα βοηθάει, αλλά χρειάζεται όμως αυτό που σας είπα, πολλή προσοχή και από τους δικαστές και πολλή κατανόηση από τους δικηγόρους να μην παρεξηγηθεί ο δικαστής.

Το θέμα των προαγωγών των Δικαστών.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Ένα θέμα που αφήσαμε πίσω, το θέμα των προαγωγών των δικαστών. Εκεί έχει αλλάξει κάτι, κύριε Πρόεδρε;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, υπάρχουν κριτήρια και για προσλήψεις και για προαγωγές.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι αλλά οι προαγωγές παλιά δεν ήταν με βάση τα χρόνια, στην ουσία;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, αλλά προσέξτε όμως ότι τα τελευταία χρόνια αυτό δεν είναι απόλυτο. Όπως σας έχω πει, έχουν γίνει πολλές τομές στα δικαστήρια τελευταία. Σίγουρα η αρχαιότητα είναι ένας σημαντικός παράγοντας, από ποιαν άποψη: από την άποψη εάν έναν δικαστή δεν βρίσκεις κάποιον ιδιαίτερο λόγο να μην τον προάξεις, είναι καθόλα ικανός για προαγωγή, μπορεί κάποιος να είναι λίγο πιο αποτελεσματικός λίγο... Το να παρακάμψεις έναν δικαστή δημιουργεί ένα αίσθημα...

Χριστόφορος Χριστοφή: Αδικίας.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι αδικίας μόνο. Και μια εικόνα προς τα έξω ότι «μα καλά, αυτός ο δικαστής γιατί, τον παράκαμψαν». Είναι μία ιδιαίτερη θέση για ένα δικαστή. Δηλαδή από τη μια βεβαίως η αρχαιότητα δεν είναι ο αποκλειστικός παράγοντας – όπως ήταν τα τελευταία χρόνια. Από την άλλη είναι ένας παράγοντας, και μάλιστα στα κριτήρια αναγνωρίζεται και βαθμολογείται ανάλογα η αρχαιότητα. Σίγουρα το πρώτο στοιχείο είναι η αξία, δηλαδή το έργο του δικαστή. Αυτό που λαμβάνεται υπόψη πιο πολύ είναι η εργασία του δικαστή στο δικαστήριο, μέσα από τις στατιστικές...

Χριστόφορος Χριστοφή: Οι αποφάσεις του δικαστή;

Αντώνης Λιάτσος: Οι αποφάσεις του, το είδος των αποφάσεών του κλπ. Υπάρχει ακόμα ένα σύστημα το οποίο θεσπίσαμε μέσα από τα κριτήρια. Τα Εφετεία πολλές φορές μέσα από αποφάσεις που εξετάζουν, κάνουν σχόλια τα οποία μπαίνουν μέσα στους φακέλους. Δηλαδή «μια απόφαση είναι εξαιρετική», ότι «εντόπισα αυτά τα εξαιρετικά στοιχεία» ή «εντόπισα ότι υπήρχαν αυτές οι αδυναμίες στην απόφαση».

Χριστόφορος Χριστοφή: Που δεν είναι μέρος που ανακοινώνεται.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, όχι. Αυτό έχει να κάνει....

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι μια αξιολόγηση.

Αντώνης Λιάτσος: Αυτό είναι και στα κριτήρια. Δεν είναι κάτι μυστικό, είναι καταγεγραμμένο στα κριτήρια. Είναι δηλαδή ένα στοιχείο το οποίο, όταν θα έρθει η ώρα, το έχουμε εκεί για να δούμε πώς λειτουργεί ένας δικαστής.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δεν υπήρχε περίπτωση όμως ας πούμε ένας Επαρχιακός να πάει Πρόεδρος.

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, αντιλαμβάνεστε ότι θα πρέπει αυτό σημαίνει ότι οι υπόλοιποι 17-22 ανώτεροι, ότι δεν βρίσκεις κάποιον ο οποίος είναι ικανός για να πάει Πρόεδρος.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μπορεί να είναι πολύ καλός ο Επαρχιακός.

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, αλλά πρέπει να είναι πολύ καλύτερος από τους 17.

Χριστόφορος Χριστοφή: Απλά, αυτό το merit που λέμε, πολλές φορές δεν φαίνεται. Δηλαδή ένας που είναι να διοριστεί δικαστής, ίσως όχι τώρα...

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, μη μου μιλάτε για το παρελθόν. Εγώ σας λέω ότι τα δύο τελευταία χρόνια –και δεν χρειάζεται να αναφέρω ονόματα, δεν υπάρχει λόγος– τα δύο τελευταία χρόνια, και δεν μπορεί ν' αμφισβητηθεί αυτό, και σε επίπεδο Προέδρων και σε επίπεδο ανώτερων Επαρχιακών Δικαστών, η αρχαιότητα δεν ήταν ο αποφασιστικός παράγοντας.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, τα τελευταία χρόνια, ναι, έχετε δίκιο. Έχουμε δει περιπτώσεις. Ενώ παλιά, δηλαδή πριν 10-15 χρόνια...

Αντώνης Λιάτσος: Ναι αλλά –συγνώμη, κύριε Χριστοφή, κάνουμε διάλογο, γι' αυτό σας διακόπτω. Ξέρετε, εγώ θέλω να κρινόμαστε από το τώρα. Και θέλω να κρινόμαστε με βάση δεδομένα. Ένα από τους λόγους που είμαι εδώ σήμερα είναι ακριβώς γιατί θέλω μέσα από τη συζήτηση και τις ερωτήσεις που θα έχω την ευκαιρία να απαντήσω, να βοηθήσω ώστε να απαντηθούν κάποιες σκέψεις ή κάποιες αντιλήψεις οι οποίες δεν ευσταθούν. Μια από αυτές είναι ετούτη.

Επηρεάζεται το Ανώτατο Δικαστήριο από εξωθεσμικά κριτήρια κατά το διορισμό Δικαστών;

Χριστόφορος Χριστοφή: Μου έχουν στείλει μια ερώτηση να σας ρωτήσω, κύριε Πρόεδρε, με όλον τον σεβασμό όπως λέμε. Αν επηρεάζονται οι δικαστές κατά τον διορισμό δικαστών –

εννοεί τους Εφέτες— από εξωθεσμικά κριτήρια, π.χ. το μέσον, π.χ. από κόμματα, π.χ... Υπάρχουν πράγματα που περιήλθαν στην αντίληψή σας, σε εσάς; Δηλαδή κάποιος πολιτικός να πάρει τηλέφωνο, να πει «ο τάδε είναι καλός», ας πούμε.

Αντώνης Λιάτσος: Κατάλαβα. Να σας πω κάτι, θα σας διαβεβαιώσω για κάτι. Για να γίνει κάτι πράξη, πρέπει να γίνει σκέψη πρώτα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Εξ όσων αντιλαμβάνομαι, δεν περνάει από τη σκέψη κάποιου, ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο δεν το βιώσαμε, να πάρει τηλέφωνο δικαστή και να τον επηρεάσει, είτε έχει να κάνει με δικαστική εργασία είτε έχει να κάνει με τη διοικητική, με το Δικαστικό Συμβούλιο κλπ. Και ως προς αυτό είμαι απόλυτος. Είμαι 31 χρόνια τώρα στον χώρο της Δικαιοσύνης και αν υπήρχαν θα τα ήξερα. Θα άκουγα. Θα τα έβλεπα στη συζήτηση που γίνεται. Διότι, μην ξεχνάμε, στους διορισμούς βρίσκονται 13 δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου και γίνεται συζήτηση. Και εκεί βλέπεις αν υπάρχει αυτό το πρόβλημα. Διότι ένας ο οποίος δεν είναι ικανός και κάποιος τον προτείνει, ε... ναι. Αν οι 12 πούνε ότι αυτός είναι εντελώς ανίκανος...

Χριστόφορος Χριστοφή: Εντάξει, σε αυτό έχετε δίκιο. Ούτε εγώ άκουσα, η αλήθεια να λέγεται έτσι περίπτωση.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, όχι. Σας διαβεβαιώ, και τον ακροατή μας τον διαβεβαιώνω ότι ποτέ δεν υπήρξε αυτή η παρέμβαση.

Διορισμός παιδιών Δικαστών ως Δικαστές.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ένας άλλος συνάδελφος που ξέρω ότι έκανε αίτηση για δικαστής, ρωτάει τι γίνεται με τα παιδιά των δικαστών που κάνουν αίτηση για δικαστές. Εκεί δεν υπάρχει ένα θέμα...;

Αντώνης Λιάτσος: Θα πρέπει να ξέρει αυτός που ρωτά.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εννοώ βάζει το θέμα ότι υπάρχουν περιπτώσεις που παιδιά δικαστών έγιναν δικαστές.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, πιθανόν, αλλά τους σύστησαν παμψηφεί οι δικηγόροι...

Χριστόφορος Χριστοφή: Α, έτσι ήτανε;

Αντώνης Λιάτσος: Και μάλιστα ήταν με σχόλια...

Χριστόφορος Χριστοφή: Δικηγόροι ή δικαστές;

Αντώνης Λιάτσος: Δικηγόροι. Δεν θα αναφερθώ σε ονόματα βεβαίως αλλά μιλώ για περιπτώσεις οι οποίες ήταν χρόνια στη μαχόμενη δικηγορία και συμφωνείτε μαζί μου βεβαίως, και ο ακροατής είμαι σίγουρος, ότι το γεγονός ότι είναι παιδί δικαστή δεν σημαίνει ότι πρέπει να αδικηθεί.

Χριστόφορος Χριστοφή: Όχι, καθόλου. Ασφαλώς.

Αντώνης Λιάτσος: Λοιπόν, αν υπάρχει κάτι για το οποίο να ακούσω συγκεκριμένα, να ακούσω. Αλλά το γεγονός ότι κάποιος είναι παιδί δικαστή, και μάλιστα σε όσες περιπτώσεις έχω εγώ υπόψη μου τουλάχιστον στη μαχόμενη δικηγορία, σεβαστός από τους συναδέλφους του για το ήθος, για την ικανότητα, τα προσόντα του κλπ, νομίζω ότι δεν υπάρχει περιθώριο να συζητήσουμε περαιτέρω γι' αυτό το ζήτημα. Τώρα, αν κάποιος πει ότι «ξέρεις, κύριε, έγινε κάποιος διότι είναι παιδί δικαστή από αυτόν και μόνο τον λόγο», θα ακούσω γιατί.

Υπάρχουν από κόμματα παρεμβάσεις στους Δικαστές;

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Ένα πράγμα που μας είπατε που δεν το ήξερα εγώ είναι το recommendation από τους δικηγόρους. Αν υπάρχει σύσταση από τους δικηγόρους, νομίζω είναι καθοριστικής σημασίας κατά τη γνώμη μου αυτό το πράγμα. Ούτε από κόμματα δεν έχουμε παρεμβάσεις, ας πούμε να σας τηλεφωνήσει κάποιος...γιατί οι δικαστές σέβονται απόλυτα...

Αντώνης Λιάτσος: Εγώ νομίζω ότι πιο πολύ έχει περάσει αυτό στον κόσμο ότι δεν μπορείς να τηλεφωνήσεις στον δικαστή. Εγώ έτσι το αισθάνομαι. Σας είπα και προηγουμένως ότι για να γίνει πράξη κάτι, πρέπει να γίνει σκέψη πρώτα. Εγώ έτσι το αισθάνομαι. Μιλώντας πολλές φορές και σε συναντήσεις που έχουμε, είτε Επιτροπές, καμιά φορά και με αρχηγούς κομμάτων για κάποια θέματα που μπορεί να αφορούν κλπ, βλέπεις τον σεβασμό που υπάρχει προς τα δικαστήρια και βλέπεις την πολλή έγνοια που υπάρχει να μην ξεπεράσουν κάποια γραμμή – και αυτό τους τιμά. Δεν ξέρω τι γίνεται σε άλλους χώρους, δεν μ' ενδιαφέρει· εγώ ξέρω τι γίνεται στον δικό μου τον χώρο.

Έχουν οι δικαστές επίγνωση του τί γίνεται στη κοινωνία;

Χριστόφορος Χριστοφή: Κύριε Πρόεδρε, οι δικαστές μας παρακολουθούν τι γίνεται στην κοινωνία; Βλέπουν ας πούμε... δηλαδή διαβάζετε εφημερίδες, παρακολουθείτε δελτία ειδήσεων, έχετε επίγνωση του τι συμβαίνει στον κόσμο πέρα από τον Όλυμπο του Ανώτατου Δικαστηρίου;

Αντώνης Λιάτσος: Εγώ προσωπικά διαβάζω καθημερινά και όχι μόνο εφημερίδες. Και περιοδικά διαβάζω...

Χριστόφορος Χριστοφή: Το Facebook το παρακολουθείτε, τα social media; Όχι εσείς, εννοώ γενικά οι...

Αντώνης Λιάτσος: Άλλοι συνάδελφοι είμαι σίγουρος. Προσωπικά δεν μπήκα σ' αυτή τη διαδικασία ούτε θέλω να μπω σ' αυτή τη διαδικασία. Όχι για τίποτε άλλο, διότι μπαίνεις μετά σε μια κατάσταση που δεν ξέρεις πού θα σταματήσει. Δεν έχω ούτε Facebook ούτε... Μαθαίνω ό,τι μ' ενδιαφέρει από κάποιους φίλους οι οποίοι παρακολουθούν κλπ. Και αυτό μου είναι αρκετό. Αν είναι κάτι που μ' ενδιαφέρει, το βλέπω. Αν δεν μ' ενδιαφέρει...

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι σημαντικό όμως ο δικαστής, κύριε Πρόεδρε, να ξέρει τι γίνεται στον περιβάλλοντα χώρο που ζει.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, φυσικά. Όχι μόνο είναι σημαντικό, είναι απαραίτητο. Ο δικαστής δεν μπορεί να είναι απομονωμένος. Είναι διαφορετικό να υπάρχει η απόσταση, που πρέπει να υπάρχει, και η σωστή συμπεριφορά του δικαστή ο οποίος τραβά τη γραμμή εκεί που πρέπει να την τραβήξει, και είναι διαφορετικό να έχει επαφές με τον κόσμο. Πολύ διαφορετικό. Δηλαδή αν μιλήσω για τον εαυτό μου, δεν αισθάνομαι ότι στην προσωπική ζωή έχω κάποιον περιορισμό στο να μιλήσω με κάποιον, στο να πάω το Σάββατο να δω ποδόσφαιρο με φίλους κλπ. Σημασία έχει πώς συμπεριφέρεσαι. Τι δικαίωμα δίνεις στον άλλον που είναι μαζί σου, ποιους επιλέγεις ως φίλους, πού σταματάει η κοινωνική ζωή σου...

Η κοινωνική ζωή των δικαστών.

Χριστόφορος Χριστοφή: Πού σταματάει, κύριε Πρόεδρε;

Αντώνης Λιάτσος: Εκεί που επιβάλλει το δικαστικό καθήκον. Εκ των πραγμάτων πρέπει να υπάρχει περιορισμός.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ο κύριος Παμπαλής ήταν εδώ, ήταν ο πρώτος δικαστής –πρώην δικαστής– που είχα στο podcast, δεν ξέρω αν το έχετε...

Αντώνης Λιάτσος: Το έχω δει και με πολλή ευχαρίστηση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Λοιπόν, μου είπε τη φάση που πήγαν στη Λεμεσό και χορεύαν επάνω στα τραπέζια, και την επόμενη μέρα πήραν επιστολή από το κ. Πίκη

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, δεν θεωρώ ότι αυτή είναι η γραμμή. Το ξέρω ότι η γραμμή δεν είναι ένας δικαστής να χορεύει στο τραπέζι. Ε, όχι, εντάξει, υπάρχουν κάποια όρια.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ποια είναι τα όρια;

Αντώνης Λιάτσος: Δεν μπορεί κάποιος να προκαθορίζει ποια είναι τα όρια. Τα όρια σε κάθε λειτουργήμα καθορίζονται από το ίδιο το λειτουργήμα. Δηλαδή νομίζω ότι δεν μπορούμε να διαφωνήσουμε ότι ένας δικαστής δεν μπορεί να βγει στα τραπέζια να χορεύει. Σίγουρα έχει κοινωνική ζωή...

Χριστόφορος Χριστοφή: Κύριε Πρόεδρε, η Πρωθυπουργός της Φινλανδίας πήγε στο πάρτι, έχετε υπόψη σας το περιστατικό;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, είδα και δυο-τρία άλλα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ο δικαστής είναι άνθρωπος, δεν είναι;

Αντώνης Λιάτσος: Και τι σημαίνει πρέπει να βγαίνεις στα τραπέζια; Δηλαδή δεν το καταλαβαίνω.

Αντώνης Λιάτσος: Καταρχάς υπάρχει... [Συγγνώμη που] εγώ λέω πολλές φορές τη λέξη «ακούστε», δεν έχει να κάνει με...

Χριστόφορος Χριστοφή : Με προστακτικό τόνο

Αντώνης Λιάτσος: Με όλον τον σεβασμό.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εγώ συμφωνώ μαζί σας. Απλά βάζω την άλλη άποψη.

Υπάρχουν όρια στη κοινωνική ζωή των Δικαστών.

Αντώνης Λιάτσος:.. Αν με ρωτήσετε εμένα, ένας δικαστής ο οποίος ξέρει τα όριά του, δεν θέλει Κανονισμούς. Δεν χρειάζεται Κανονισμούς, ο Κανονισμός υπάρχει διότι πρέπει να υπάρχει μια ευθυγράμμιση στη συμπεριφορά. Θα πω για να κάνουμε ένα διάλειμμα, κάποτε είχαν ρωτήσει τον Αριστοτέλη «τι καταλαβαίνετε που είστε φιλόσοφος τόσα χρόνια;». Τους είπε «κάτι πολύ απλό, δεν χρειάστηκα νόμους για να καθορίσω τη συμπεριφορά μου». Αυτό είναι. Οι νόμοι χρειάζονται διότι υπάρχουν ανθρώπινες συμπεριφορές, δεν υπάρχει η ίδια γραμμή ως συμπεριφορά. Σίγουρα όμως ένας δικαστής είναι μέρος της κοινωνίας. Σίγουρα έχει τους φίλους του, έχει την κοινωνική ζωή του. Η κοινωνική ζωή του πρέπει να έχει εκ των πραγμάτων κάποιον περιορισμό. Δεν μπορεί ξέρω γω να συμμετέχει σε εκδηλώσεις που δεν συνάδουν με τη δικαστική ιδιότητα. Διότι η εικόνα του δικαστή είναι σημαντική σε ό,τι αφορά τον σεβασμό που πρέπει ο κόσμος να έχει προς τη Δικαιοσύνη και το κύρος της. Άρα λοιπόν δεν υπάρχουν προκαθορισμένες γραμμές. Υπάρχει η γενική γραμμή της συμπεριφοράς που συνάδει με τη δικαστική ιδιότητα και την οποία ο δικαστής θα πρέπει να τηρεί

Χριστόφορος Χριστοφή: Εσείς πηγαίνετε ποδόσφαιρο, είπατε.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, στο γήπεδο δεν πηγαίνω τώρα πλέον.

Χριστόφορος Χριστοφή: Α, δεν πάτε στο γήπεδο.

Αντώνης Λιάτσος: Πρέπει να σας πω, μετά από μια φορά που πήγα πριν πολλά χρόνια και είδα κάποια πράγματα, σταμάτησα να πηγαίνω. Αλλά παρακολουθώ όμως.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έχει δικαστές όμως που πάνε στο γήπεδο, ξέρω.

Αντώνης Λιάτσος: καλά κάνουν.

Χριστόφορος Χριστοφή: Αυτό δεν είναι κάτι το οποίο μεμπτό...

Αντώνης Λιάτσος: Σημασία έχει τι κάνουν

Συμμετοχή δικαστών σε εκδηλώσεις/ συνέδρια/ εκπομπές

Χριστόφορος Χριστοφή: Πριν έναν χρόνο - δύο χρόνια, είχα προσκαλέσει δύο γυναίκες δικαστές, την Ημέρα της Γυναίκας, για να κάνουμε ένα podcast για το πώς είναι να είσαι

γυναίκα δικαστής. Τις προκλήσεις, όταν μεγαλώνεις παιδιά κλπ. Οι αδελφές σας δικαστές αρχικά δέχτηκαν, μετά όμως όταν μίλησαν με το Ανώτατο Δικαστήριο –δεν ήσασταν εσείς Πρόεδρος– ενώ στην αρχή ήταν ενθουσιασμένες διότι ήθελαν να πουν πράγματα για το συγκεκριμένο θέμα, τελικά μου είπαν ότι καλύτερα να μην το κάνουν. Και, εντάξει, και έκανα τελικά εκείνο το podcast με μια άλλη συνάδελφο δικηγόρο, η οποία έγινε και αυτή δικαστής τώρα, οπότε είχε τύχη.

Αντώνης Λιάτσος: Θα τη φωνάξετε τώρα;

Χριστόφορος Χριστοφή: Εσείς πώς το βλέπετε; Ας πούμε, αν καλέσω εδώ τον Πρόεδρο του Οικογενειακού Δικαστηρίου να πούμε για τα Οικογενειακά, για τα διαζύγια κλπ, είναι κακό αυτό το πράγμα;

Αντώνης Λιάτσος: Όχι μόνο δεν είναι κακό. Οι κανόνες δεοντολογίας μας αφήνουν το ελεύθερο στους δικαστές...

Χριστόφορος Χριστοφή: Να επιλέγουν οι ίδιοι.

Αντώνης Λιάτσος: ...να επιλέγουν, να κάνουν διαλέξεις, να μιλούν κλπ επί θεμάτων...

Αντώνης Λιάτσος: Υπάρχουν δύο στοιχεία που πρέπει να λαμβάνει κάποιος υπόψη. Ότι ο δικαστής πρέπει να ξέρει ως ποιον βαθμό θα μιλήσει και τι θα πει, οπωσδήποτε. Και δεύτερον, ότι είναι υπεύθυνος γι' αυτά τα οποία λέει. Αν δηλαδή ο δικαστής συμμετέχει σε μια εκπομπή και ξεφύγει από τα όρια, βεβαίως είναι υπεύθυνος για τις πράξεις του. Αλλά ενθαρρύνω τους δικαστές και διαλέξεις να κάνουν και να ενημερώνουν τον κόσμο κλπ για θέματα που τους αφορούν. Πάντα υπάρχει αυτό το θέμα της γραμμής. Αυτό που σας είπα, δηλαδή είναι πλέον ευθύνη του δικαστή να διαχειριστεί την κοινωνική ζωή του, τις επαφές του...

Χριστόφορος Χριστοφή: Και να προστατεύσει το αξίωμά του.

Αντώνης Λιάτσος: Ακριβώς, με αυτή την απόλυτη γραμμή, ότι το καθήκον και η υποχρέωσή του είναι να ξέρει ότι είναι δικαστικός λειτουργός και ανάλογα να ενεργεί.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ισχύει, κύριε Πρόεδρε, ότι για να πάει κάποιος δικαστής ταξίδι στο εξωτερικό πρέπει να ενημερώσει το Ανώτατο πρώτα; Ας πούμε, αν θα πάει ένα Σαββατοκύριακο στην Αθήνα;

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάζετε, παλιά η απουσία στο εξωτερικό προϋπέθετε άδεια γενικότερα, διότι υπήρχε θέμα έλλειψης αντικαταστατών, υπηρεσιών κλπ και μπορούσε να δημιουργηθεί κάποιο πρόβλημα, για να ξέρει ο διοικητικός, ο Πρόεδρος, ότι «ξέρεις, εγώ δεν μπορώ να έρθω, θα είμαι εκεί» κλπ. Σήμερα όχι, τις μέρες τις οποίες είναι οι άδειές τους κλπ, βεβαίως δεν υπάρχει. Τώρα αν νομίζει ο ίδιος ότι, ξέρεις θα δημιουργηθεί κάποιο πρόβλημα διότι είναι λίγοι οι δικαστές στην Επαρχία και μπορεί να χρειαστεί κλπ, να ενημερώσει, ακόμη καλύτερα, αλλά... Οι άλλες μέρες όμως οι εργάσιμες, χρειάζεται άδεια βεβαίως, ως θέμα αρχής. Δηλαδή δεν μπορεί να εγκαταλείψει το καθήκον του, πρέπει να ξέρει... Συνήθως αυτό όμως συνεχίζεται, στέλνει επιστολή στον Πρόεδρο του Ανωτάτου και ζητάει άδεια μιας μέρας για προσωπικούς λόγους, για κάτι κλπ.

Σχέσεις Δικαστών με Δικηγόρους

Χριστόφορος Χριστοφή: Οι σχέσεις με τους δικηγόρους είναι ικανοποιητικές, κύριε Πρόεδρε; Εσείς από την οπτική τη δική σας πώς τις βλέπετε; Γιατί από την οπτική τη δική μας έχει θέματα που θα ήθελα να σας θέσω.

Αντώνης Λιάτσος: Βεβαίως να μου τα θέσετε, με μεγάλη χαρά θα τα ακούσω – με μεγάλη προσοχή θα τα ακούσω. Από τη δική μου οπτική, καταρχάς θα σας μιλήσω σε ό,τι αφορά το δικό μου το πρόσωπο. Θεωρώ ότι έχω άριστη σχέση με τους δικηγόρους. Σέβομαι ιδιαίτερα τους δικηγόρους, ιδίως τους νέους δικηγόρους. Όχι ότι δεν σέβομαι τους παλιούς αλλά επειδή θεωρώ ότι οι νέοι έχουν πιο πολύ την ανάγκη να αισθανθούν ότι τυγχάνουν της ίδιας ή «καλύτερης» (σε εισαγωγικά) μεταχείρισης από κάποιους παλιούς, διότι μπορεί να παρεξηγηθεί η σχέση του δικαστή με τον πιο παλιό δικηγόρο...

Χριστόφορος Χριστοφή: Άμα έχει μια οικειότητα.

Αντώνης Λιάτσος: Ακριβώς. Εγώ αισθάνομαι στα τόσα χρόνια που είμαι δικαστής ότι δεν είχα ποτέ πρόβλημα με δικηγόρο· αντιθέτως αισθάνομαι ότι έχω μια πολύ καλή σχέση και σεβασμό στο δικό τους έργο και οι ίδιοι στο δικό μου έργο. Το ίδιο αισθάνομαι ότι έχουν και οι πιο πολλοί δικαστές. Τώρα, η προτροπή η δική μου προς τους δικαστές είναι ότι οι δικηγόροι είναι επαγγελματίες, κάνουν τη δουλειά τους, αλλά είναι και συλλειτουργοί της Δικαιοσύνης.

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια πρέπει να υπάρχει ο απαραίτητος σεβασμός, κατανόηση, η σωστή προσέγγιση, σεβασμός στα όρια εξουσίας του καθενός. Και εγώ δεν βλέπω λόγο γιατί να μην υπάρχει καλή σχέση μεταξύ δικαστών και δικηγόρων, αντιθέτως βοηθά.

Χριστόφορος Χριστοφή: Υπάρχει μια αίσθηση μέσα στους δικηγόρους, κύριε Πρόεδρε, ότι απλά το Ανώτατο αποφασίζει και επιβάλλει και ότι δεν υπάρχει η απαραίτητη διαβούλευση. Μπορεί να άλλαξε αυτό επί εποχής σας, λίγο προηγούμενα, αλλά τα προηγούμενα χρόνια υπήρχε αυτό το πράγμα. Υπήρχε. Δηλαδή εσείς βλέπετε τους δικηγόρους, το έχετε πει και πριν, ως ισότιμους λειτουργούς σε αυτό που λέμε «διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης».

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας πω από την προσωπική μου εμπειρία. Παλιότερα βέβαια υπήρχε αυτή η αίσθηση, ναι. Ίσως οι εποχές, ίσως, δεν ξέρω, κάποιοι άλλοι παράγοντες, δεν μπορώ να είμαι απόλυτος.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Άλλη αντίληψη.

Αντώνης Λιάτσος: Εγώ δεν μπορώ να κρίνω, αλλά άλλη αντίληψη πιθανώς, ναι. Αλλά αυτό το οποίο συμβαίνει σήμερα, και νομίζω ότι και οι Σύλλογοι μπορούν να το επιβεβαιώσουν, θεωρώ ότι υπάρχει μια σωστή σχέση, μια επαφή. Διαφορές υπάρχουν αλλά είναι υγιές αυτό, δηλαδή διαφορετικές αντιλήψεις πάνω σε θέματα, πάντοτε όμως με μια βασική αρχή. Σεβασμό στα όρια της κάθε εξουσίας, σεβασμό στις συνταγματικές εξουσίες του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Αυτό είναι προαπαιτούμενο. Δεν σημαίνει ότι το Δικαστήριο θα ενεργήσει αυθαίρετα, αλλά μετά από μια συζήτηση είναι το Ανώτατο Δικαστήριο που θα πάρει την απόφαση πώς θα ενεργήσει σε θέματα που εμπίπτουν στη δική του δικαιοδοσία.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, τώρα αν υπάρχουν θέματα τα οποία μέσα από τη συζήτηση αισθάνεσαι ότι θα τα διαχειριστείς διαφορετικά, το βλέπεις. Και να φέρω παράδειγμα αυτό που είπαμε προηγουμένως: τις ασίδες. Συζητώντας βρίσκεις λύσεις κλπ. Βλέπουμε ποια είναι η καλύτερη προσέγγιση.

Συμπεριφορά Δικαστών προς Δικηγόρους

Χριστόφορος Χριστοφή: Υπάρχει και εδώ μια ερώτηση που λέει για το ζήτημα της συμπεριφοράς κάποιων δικαστών έναντι των δικηγόρων και αν υπάρχει μηχανισμός ελέγχου από το Ανώτατο Δικαστήριο.

Αντώνης Λιάτσος: Είναι αυτό που ανέφερα προηγουμένως, δηλαδή μηχανισμός ελέγχου υπάρχει και στην πράξη έχει διαφανεί στα προηγούμενα χρόνια με διάφορες ενέργειες του Ανώτατου Δικαστηρίου, τις οποίες γνωρίζουμε όλοι. Αλλά μπορεί ο ακροατής μας να μην ήταν από την αρχή, αλλά εγώ προτρέπω όποιον έχει παράπονο από δικαστή, βάσιμο παράπονο, έστω και αν δεν το κάνει προσωπικά, να απευθυνθεί στον Σύλλογό του. Να εξετάσει ο Σύλλογος ότι όντως υπάρχει βασιμότητα. Σας είπα, να αποφεύγουμε τους ψιθύρους, να αποφεύγουμε τον στιγματισμό χωρίς ιδιαίτερο λόγο. Και εφόσον είναι βάσιμα τα παράπονα, θα τα θέτουν στο Ανώτατο Δικαστήριο. Και αν το Ανώτατο Δικαστήριο δεν ενεργήσει, τότε να ακούσω παράπονα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Για θέματα σεξουαλικής παρενόχλησης ρωτά κάποιος. Υπήρχαν κρούσματα είτε μεταξύ των ίδιων των δικαστών είτε καταγγελίες από δικηγόρους για δικαστές; Δεν είχαμε, από ό,τι...

Αντώνης Λιάτσος: Δεν υπάρχει κάτι. Αλλά ούτε επίσημα ούτε ψιθύρους, εν πάση περιπτώσει. Σίγουρα όμως αν υπάρχει οτιδήποτε, σίγουρα η προτροπή η δική μου είναι να προβεί σε καταγγελία αμέσως. Αυτό είναι εκ των ουκ άνευ, δεν το συζητώ καν.

Χριστόφορος Χριστοφή: κύριε Πρόεδρε, εν τω μεταξύ, ξέρετε τώρα έχουμε Viber, έχουμε WhatsApp, έχουμε... και μου στέλνουν μηνύματα παντού, και υπάρχει και ένα πρόβλημα να τα συντονίσω όλα εδώ για να μη χάσουμε καμία σημαντική ερώτηση. Εντάξει, μου έστειλαν και ερωτήσεις που δεν μπορώ να σας υποβάλω.

Αντώνης Λιάτσος: Γιατί;

Χριστόφορος Χριστοφή: Διότι αφορούν ας πούμε το ποδόσφαιρο, που νομίζω ότι...

Η σχέση του Προέδρου με το ποδόσφαιρο

Αντώνης Λιάτσος: Δεν έχει πρόβλημα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, τι ομάδα είστε;

Αντώνης Λιάτσος: Είναι γνωστό, είμαι ΑΠΟΕΛ. Είναι γνωστό.

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι γνωστό.

Αντώνης Λιάτσος: Μου αρέσει ιδιαίτερα να συζητώ με φιλάθλους άλλων ομάδων σε μια πολύ υγιή βάση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Πώς το βλέπετε το ΑΠΟΕΛ, μια που απαντήσατε την ερώτηση. Θα μπορούσατε να μου πείτε «δεν είναι της ώρας να σας πω».

Χριστόφορος Χριστοφή: Θέλω να σας πω, τούτο που έφυγε ο Σοφρώνης...

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, πώς το βλέπω. Ε, καλά, αυτός δεν ήξερε, σε όλες τις ομάδες παίζει...

Χριστόφορος Χριστοφή: στην Κύπρου έχουμε πρόβλημα, κύριε Πρόεδρε. Δεν γίνεται ν' αλλάξεις προπονητή, και το λέω στο μέσον... ούτε ένας μήνας, τότε εξήγγειλε το πρωτάθλημα; Δηλαδή δεν μπορώ να καταλάβω κάποια πράγματα. Και την απαίτηση του κόσμου δηλαδή δεν μπορώ να καταλάβω.

Αντώνης Λιάτσος: Τώρα προφανώς θα μας ακούει και ο αδελφός ο δικαστής ο Οικονόμου και θα χαίρεται διότι είναι η πιο σταθερή στους προπονητές εκεί.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ποια ομάδα είναι ο κύριος Οικονόμου;

Αντώνης Λιάτσος: Ο κύριος Οικονόμου είναι με τη «Σαλαμίνα».

Χριστόφορος Χριστοφή: Α, με τη «Σαλαμίνα»; Δεν του φαίνεται ότι είναι με τη «Σαλαμίνα».

Αντώνης Λιάτσος: Και σήμερα, ειδικά σε σένα μπορώ να το πω. Αλλά να σας πω, εντάξει, όπως ξέρετε, οι ομάδες δουλεύουν με έναν δικό τους τρόπο...

Χριστόφορος Χριστοφή: Κυπριακό τρόπο.

Αντώνης Λιάτσος: Με έναν κυπριακό τρόπο. Εγώ αισθάνομαι ιδιαίτερη χαρά όταν έβλεπα φιλάθλους στα γήπεδα, οικογένειες, παιδιά, και λυπούμαι γιατί τελευταία αρχίζει πάλι να χαλά το πράγμα. Το ποδόσφαιρο είναι υγιές άθλημα και εγώ έπαιζα χρόνια ποδόσφαιρο –εντάξει, παλιά. Σε βοηθάει να διαμορφώσεις τον χαρακτήρα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Παίζατε στην Αστυνομική, εκεί στο Αρχηγείο; Μου το έχουν πει.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, και μάλιστα με πολύ καλούς φίλους παλιούς, μεγαλώσαμε

Χριστόφορος Χριστοφή: Και όταν ήσασταν και δικαστής παίζατε ποδόσφαιρο.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, μετά σταμάτησα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Όχι, μου είπαν ότι αρχικά παίζατε.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, μόνο για φιλανθρωπικούς σκοπούς.

Χριστόφορος Χριστοφή: Τι θέση παίζατε, κύριε Πρόεδρε;

Αντώνης Λιάτσος: Συνήθως έπαιζα κεντρικός στην άμυνα ή αμυντικό χαφ. Αλλά αυτό ανήκει στο πολύ μακρινό παρελθόν. Σίγουρα όμως αυτό το οποίο ήθελα να πω είναι ότι, όπως κάθε άθλημα, το ποδόσφαιρο διαμορφώνει χαρακτήρα, και ιδίως διαμορφώνει χαρακτήρα σε ό,τι αφορά την αντίληψη της κοινής προσπάθειας. Και όσο να φαίνεται παράξενο –που δεν είναι– αυτό σε βοηθάει στη ζωή σου να αντιλαμβάνεσαι διαφορετικά τη συμμετοχή σου σε ένα σώμα, την ανάγκη να υποχωρείς, να υποχωρεί το «εγώ» μπροστά στα μεγάλα ζητούμενα...

Χριστόφορος Χριστοφή: Στο κοινό καλό.

Αντώνης Λιάτσος: Και είναι πολύ σημαντικό αυτό. Εγώ προτρέπω κυρίως τα νέα παιδιά να ασχολούνται με τον αθλητισμό γενικότερα. Είναι πολύ σημαντικό για τη ζωή τους και για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους στη συνέχεια.

Η απόφαση του ΕΔΑΔ για την υπόθεση Λουκαΐδη (αρ. προσφυγής 60277/19).

Χριστόφορος Χριστοφή: Εδώ μου ζητούν να σχολιάσετε τη χθεσινή απόφαση του ΕΔΑΔ για την υπόθεση του κυρίου Λουκαΐδη. Καταρχάς, δεν ξέρω αν είχατε την ευκαιρία να τη διεξέλθετε την απόφαση.

Αντώνης Λιάτσος: Την είδα, όχι σε λεπτομέρεια αλλά έχω άποψη όμως.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έχετε σχόλιο να κάνετε;

Αντώνης Λιάτσος: Έχω άποψη Καταρχάς, είναι δυστάμενη, νομίζω υπάρχει...

Χριστόφορος Χριστοφή: 5-2.

Αντώνης Λιάτσος: «5-2», ναι. Η δική μου άποψη, με όλον τον σεβασμό, είναι ότι σε...

Χριστόφορος Χριστοφή: είναι ευαίσθητο ζήτημα

Αντώνης Λιάτσος: Είναι ευαίσθητο ζήτημα, αλλά δεν έχει να κάνει με το πρόσωπο, ξέρετε. Δεν θέλω να προσωποποιώ πράγματα...

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, ναι, σίγουρα.

Αντώνης Λιάτσος: Νομίζω ότι το δικαστήριο κάποιες φορές ξεπερνά τα όρια της δικής του δικαιοδοσίας. Αυτή είναι η δική μου άποψη γι' αυτή την υπόθεση. Νομίζω ότι ο ρόλος του δικαστηρίου θα πρέπει να είναι λίγο πιο περιορισμένος. Αυτή την αίσθηση έχω με μια πρώτη ανάγνωση. Με πολύ σεβασμό με μία πρώτη ανάγνωση αυτή την αίσθηση έχω.

Χριστόφορος Χριστοφή: σχολιάστηκε και από δικηγόρους.

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, το καταλαβαίνω αλλά ξέρετε εγώ διατηρώ το δικαίωμα να έχω άποψη την οποία προσπαθώ σε κάθε περίπτωση να εκφράσω.

Πως αντιμετωπίζονται από το Ανώτατο Δικαστήριο οι αποφάσεις του ΕΔΑΔ

Χριστόφορος Χριστοφή: Αυτό με το ΕΔΑΔ, κύριε Πρόεδρε, κατά καιρούς διάφορες αποφάσεις που ήταν, έτσι, επικριτικές και για την απονομή της δικαιοσύνης και για το Ανώτατο. Ένας δικαστής πώς αντιμετωπίζει αυτές τις αποφάσεις; Δηλαδή τις δέχεται με ανοιχτό πνεύμα, τις υιοθετεί ή στέκεται κριτικά; Μπορεί να διαφωνεί κιόλας.

Αντώνης Λιάτσος: Πρέπει να τονίσουμε ότι το ΕΔΑΔ είχε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση νομολογίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Και βεβαίως η όποια κριτική γίνεται επί συγκεκριμένων δεδομένων, συγκεκριμένη υπόθεση, τεκμηριωμένα, όπως αρμόζει σε κριτική δικαστικών αποφάσεων. Τώρα, κάποιες αποφάσεις, και του ΕΔΑΔ όπως κάθε δικαστηρίου, τυγχάνουν κριτικής. Κάποιος διαφωνεί, συμφωνεί, έτσι είναι οι νομικοί. Οι δικαστές στην Κύπρο είναι όπως ο κάθε νομικός ο οποίος κρίνει κάθε απόφαση. Κάποιος συμφωνεί, κάποιος διαφωνεί. Εγώ βρήκα πολλές υποθέσεις οι οποίες ήταν καθοριστικές και οι

οποίες έχουν διαμορφώσει και τη νομολογία και του δικού μας δικαστηρίου – πάνω σε μια άλλη γραμμή– αλλά πρέπει να πω ότι με κάποιες αποφάσεις διαφωνώ.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, εντάξει, σεβαστό. Να πω στους φίλους ότι ο λόγος που στέλνουν τα μηνύματα ότι δεν ακούγεται ο ήχος έχει να κάνει με το streaming του internet. Απλά διακόπτεται σε κάποιες στιγμές και επανέρχεται. Ήδη έχει διορθωθεί. Για κάποια δευτερόλεπτα μπορεί να διακοπεί ο ήχος και να επανέλθει, οπότε κάνετε λίγη υπομονή. Εξάλλου το επεισόδιο θα μπει και σε audio, όπως γίνεται κάθε φορά, αύριο στα social media, και νομίζω εκεί θα λυθεί το ζήτημα. Οπότε, κύριε Πρόεδρε, για να κλείσουμε το θέμα με τις... στέλνει και εδώ ένας συνάδελφος ότι κάποιοι δικαστές δεν έχουν σωστή συμπεριφορά έναντι δικηγόρων· το έχετε απαντήσει αυτό.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, ναι. Αν υπάρχουν παράπονα, εγώ προτρέπω όποιον έχει παράπονα, να κάνει σχετική καταγγελία.

Ο θεσμός των βοηθών των Δικαστών

Χριστόφορος Χριστοφή: Στέλνει ένας εδώ φίλος, εάν λήφθηκε υπόψη ο θεσμός των βοηθών δικαστών που υπάρχει στην Ελλάδα, για να υποβοηθήσει το έργο του δικαστηρίου. Είναι κάτι που σας έχει προβληματίσει;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, μας έχει προβληματίσει υπό την εξής έννοια: όπως γνωρίζετε, έχουμε νομικούς βοηθούς στο Ανώτατο Δικαστήριο. Ο θεσμός είχε ξεκινήσει, βεβαίως, αφορούσε υποθέσεις διοικητικής φύσεως. Τώρα γίνονται σκέψεις και θα ζητήσουμε τη συνδρομή της Πολιτείας σε αυτό, να γίνονται προσλήψεις βοηθών δικαστών στη βάση, όπως γίνεται σε άλλα δικαστήρια όπως το Ανώτατο Δικαστήριο της Αμερικής κλπ, ο ένας δικαστής να έχει τον δικό του βοηθό τον οποίον θα επιλέγει ο ίδιος από το σώμα των δικηγόρων –συνήθως νέους δικηγόρους που θα ήθελαν να κάνουν και άσκηση στο δικαστήριο και να εμπλουτίσουν βεβαίως και το βιογραφικό τους.

Χριστόφορος Χριστοφή: Θεωρείται και σημαντικό στο βιογραφικό.

Αντώνης Λιάτσος: Ακριβώς. Και προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να πω ότι αύριο έχω μια συνάντηση με το Τμήμα Προσωπικού για να το συζητήσουμε, να δούμε κατά πόσο μπορεί να υλοποιηθεί. Αλλά σίγουρα είναι ένα πολύ θετικό βήμα αντί να προσλαμβάνεις συνέχεια

δικαστές, να έχεις προσωπικό το οποίο θα στηρίζει τον δικαστή και θα διεκπεραιώνει το έργο του με μεγαλύτερη ευκολία και με λιγότερο κόστος για το κράτος.

Πόσες ώρες εργάζονται οι Εφέτες ;

Χριστόφορος Χριστοφή: Κύριε Πρόεδρε, τώρα ένας Εφέτης πόσες ώρες δουλεύει την ημέρα;

Αντώνης Λιάτσος: Τώρα εδώ που σας μιλάω, δουλεύω. Δηλαδή...

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι. Σκέφτεστε αποφάσεις;

Αντώνης Λιάτσος: Όχι ακριβώς αλλά... Ξέρετε, πολλές φορές στο μυαλό του, όπως και κάθε δικαστή είμαι σίγουρος, ιδίως όταν έχει πολλές υποθέσεις που εκκρεμούν ή είναι σοβαρά θέματα που πρέπει να... στο μυαλό του συνέχεια υπάρχουν αυτά τα θέματα, ασχέτως αν κάθεται στο γραφείο να τα μελετήσει. Διότι μελετάς και μετά τα σκέφτεσαι. Και επανέρχονται γιατί τα ξανασκέφτεσαι, και μετά το σημειώνεις, ή και μετά προσπαθείς να θυμηθείς τι δεν θυμήθηκες. Αλλά τώρα ώρες εργασίας δεν μπορεί κανείς να πει, διότι είναι σχετικό το τι σημαίνει «εργάζομαι». Νομίζω ότι τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τα απογεύματα, πολλοί δικαστές ασχολούνται είτε με συγγραφή αποφάσεων είτε με μελέτη κάποιων υποθέσεων. Είμαι σίγουρος ότι ο χρόνος τους είναι γενικά περιορισμένος.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ο προσωπικός χρόνος.

Αντώνης Λιάτσος: Ο προσωπικός, ναι. Εγώ προσωπικά τους προτρέπω να διατηρούν μια σωστή σχέση και μια ισορροπία μεταξύ της εργασίας και της οικογένειας, διότι αυτό βοηθάει και στην ισορροπία του ίδιου του δικαστή. Αλλά σίγουρα είναι απαιτητικό το λειτούργημα. Είναι απαιτητικό.

Η διεργασία στο μυαλό του Δικαστή για την έκδοση απόφασης.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έχετε περιπτώσεις, κύριε Πρόεδρε, εσείς στην πολυετή πορεία σας, που μείνατε άγρυπνος μια νύχτα διότι σκέφτεστε ότι η απόφαση πρέπει να βγάλετε;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, ναι.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έτυχε, έτσι;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, ναι. Αυτό δεν έτυχε, είναι πολλές περιπτώσεις, ιδίως όταν χειρίζεσαι υποθέσεις ποινικές ή Κακουργοδικείου. Πρέπει να πω ότι, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά εμένα, ότι αυτό σταματάει από τη στιγμή που θα δώσω την απόφαση. Δηλαδή με βασανίζει μέχρι να δώσω την απόφαση. Όταν δώσω την απόφαση...

Χριστόφορος Χριστοφή: Τελειώνει το θέμα εκεί;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι. Αισθάνομαι ότι...

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι λύτρωση;

Αντώνης Λιάτσος: Αισθάνομαι ότι έκανα ό,τι θα μπορούσα να κάνω. Το σκέφτηκα, το ξανασκέφτηκα κλπ. Είναι ένας μηχανισμός άμυνας, δεν ξέρω. Δεν μπορείς συνέχεια... έρχονται άλλα, δεν μπορείς συνέχεια να επανέρχεσαι στα παλιά. Απλώς καμιά φορά ίσως μετά από κάποιον χρόνο, μπορεί να σκεφτείς ότι «θα μπορούσα να το κάνω διαφορετικά» ή «θα μπορούσα να το χειριστώ διαφορετικά».

Χριστόφορος Χριστοφή: Αυτή θα ήταν η επόμενη ερώτηση.

Αντώνης Λιάτσος: Μπορεί, ναι. Μα είναι ανθρώπινο, κύριε Χριστοφή.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έτυχε να μετανιώσετε, ας πούμε;

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάζτε, να μετανιώσω... είναι δύσκολη λέξη. Νομίζω η πιο σωστή λέξη είναι: έτυχε να προβληματιστώ αν μπορούσε να γίνει διαφορετικά. Αλλά...

Αντώνης Λιάτσος: Αλλά από τη στιγμή όμως που το αποφάσιζα και το σκεφτόμουν και με ταλαιπωρούσε, όταν κατέληγα ήμουν βέβαιος ότι έκανα το καλύτερο. Τώρα, κάποιες φορές, ιδίως όταν κάποια απόφαση ανατρέπεται κλπ και βλέπεις με άλλο σκεπτικό, μπορεί να σκεφτείς ότι «ναι, έκανα λάθος» ή «θα μπορούσα να το δω και έτσι».

Πως λειτουργούν οι συνθέσεις των Δικαστηρίων

Χριστόφορος Χριστοφή: Ρωτάνε εδώ για το θέμα των συνθέσεων των δικαστηρίων. Πώς λειτουργούν οι συνθέσεις; Λαμβάνουν όλοι οι δικαστές μέρος στην έκδοση της απόφασης ή στην κατάληξη εν πάση περιπτώσει; Ή απλά αναλαμβάνει ένας και οι υπόλοιποι απλώς συμφωνούν; Εννοώ στα Τριμελή Εφετεία, στο Πενταμελές, κλπ.

Αντώνης Λιάτσος: Στην πράξη η κατανομή των αποφάσεων γίνεται με σειρά. Δηλαδή ξεκινάς από τον πιο νέο σε αρχαιότητα και προχωράς. Αυτό όμως έχει την έννοια ότι η υπόθεση συζητείται εν τω μεταξύ. Συζητείται καταρχάς πριν να έρθει σε δικαστήριο, ότι αυτή η υπόθεση έχει αυτά τα στοιχεία, μια πρώτη σκέψη κλπ, τι πρέπει να προσέξουμε...

Χριστόφορος Χριστοφή: Γίνονται συσκέψεις.

Αντώνης Λιάτσος: Μια σύσκεψη προηγουμένως –όταν λέω σύσκεψη, των 15-20 λεπτών περίπου– για να αντιληφθούμε πού πρέπει να βασιστούμε, ποια είναι τα στοιχεία που αφορούν την υπόθεση τα πιο σημαντικά, κάποιες ερωτήσεις που πρέπει να υποβληθούν ή πού πρέπει να επικεντρώσουμε την προσοχή του δικηγόρου ή τι να ζητήσουμε από τον δικηγόρο. Ακολούθως όταν επιφυλαχθεί αυτή η απόφαση, γίνεται μια συζήτηση μόλις τελειώσει το Εφετείο, εάν έχουμε περίπου κάποια θέση εκ πρώτης όψεως, πώς το βλέπουμε κλπ. Και ακολούθως ο δικαστής ο οποίος συγγράφει την απόφαση έρχεται σε επαφή με όλους τους υπόλοιπους για να δει στη συνέχεια αν σκέφτονται κάτι διαφορετικό. Όταν γράψει την απόφαση, τη στέλνει στους δικαστές τους υπόλοιπους, οι οποίοι μελετούν την απόφαση **το** κείμενο, και αν έχουν παρατηρήσεις ή αν έχουν κάτι **να πουν** και αν υπάρχει εντελώς διαφορετική άποψη συζητείται. Αν δεν υπάρχει κατάληξη κοινή, τότε ο δικαστής ο οποίος διαφωνεί, γράφει τη δική του απόφαση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Και τυχαίνει ας πούμε να διαφωνούν και μετά ν' αλλάζουν γνώμη;

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, βέβαια.

Χριστόφορος Χριστοφή: Δηλαδή γίνεται μια ζύμωση

Αντώνης Λιάτσος: Βεβαίως.

Χριστόφορος Χριστοφή: Η εντύπωση που επικρατεί είναι ότι απλά αναλαμβάνει ένας, τη γράφει, και οι υπόλοιποι συμφωνούν και βασικά έχει ο καθένας τη δική του απόφαση να **γράψει**.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι. Αυτό το οποίο γίνεται στην πράξη –και το έχω δει πολλές φορές– πολλοί από εμάς πολλές φορές είχαν μια άλλη αντίληψη του αποτελέσματος. Και συζητώντας, οδηγήθηκαν σε κάποιο άλλο αποτέλεσμα. Αυτό είναι υγιές.

Ο ρόλος του Δικηγόρου στα μάτια του Δικαστηρίου

Χριστόφορος Χριστοφή: Παίζει ρόλο ποιος δικηγόρος είναι ενώπιόν σας, κύριε Πρόεδρε;

Αντώνης Λιάτσος: Παίζουν όλα τα γεγονότα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Καλά, αν είναι ένας γνωστός δικηγόρος, έμπειρος αυτό... Δεν παίζει ρόλο δηλαδή η βαρύτητα του ονόματος; Αν ήταν ένας Αλέκος Μαρκίδης, ας πούμε –τον αναφέρω επειδή έχει αποβιώσει– και είχε απέναντι έναν νεαρό δικηγόρο, ο δικαστής δεν είναι ανθρώπινο να δώσει μεγαλύτερη βαρύτητα...;

Αντώνης Λιάτσος: Ανθρώπινο είναι ν' ακούσεις με πιο πολλή προσοχή όταν ξέρεις ότι κάποια αγόρευση είναι τεκμηριωμένη. Είναι πολλές φορές, όταν ξέρεις ότι κάποια αγόρευση δεν είναι τεκμηριωμένη, φυσικό είναι να στρέψεις την προσοχή σου σε αυτόν ο οποίος τεκμηριώνει αυτό το οποίο λέει. Αλλά όταν έχεις –τουλάχιστον εμένα αυτό μου συμβαίνει, όταν έχω έναν δικηγόρο ο οποίος έχει ικανότητες, είμαι πιο προσεκτικός διότι έχω την έγνοια μήπως αυτή η ικανότητα με οδηγήσει σε λανθασμένο αποτέλεσμα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μπορεί να πάει εναντίον του.

Αντώνης Λιάτσος: Όχι, εναντίον του όχι· απλώς είμαι πιο προσεκτικός στην εξέταση των επιχειρημάτων του, διότι η ικανότητα καμιά φορά μπορεί να σε οδηγήσει στο να εκλάβεις εκ προοιμίου ότι είναι σωστή θέση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι, σωστό.

Αντώνης Λιάτσος: Γι' αυτό πρέπει να είσαι πολύ προσεκτικός. Αλλά σίγουρα όμως δεν έχει σημασία ως προς το αποτέλεσμα ποιος είναι ο δικηγόρος, ως προς τη διαμόρφωση της κριτικής σκέψης του δικαστή. Εγώ έτσι το αισθάνομαι, ακούς τις αγορεύσεις με πολλή προσοχή και σεβασμό. Μελετάς μια αγόρευση η οποία είναι τεκμηριωμένη κλπ, αλλά στην τελική ανάλυση θα δεις ποια είναι η σωστή κατάληξη.

Οι γραπτές και οι προφορικές αγορεύσεις

Χριστόφορος Χριστοφή: Ο δικαστής βασίζεται περισσότερο πάνω στη γραπτή αγόρευση ή ακούει και την προφορική;

Αντώνης Λιάτσος: Να σας πω, εμένα τουλάχιστον με ικανοποιεί ν' ακούσω έναν δικηγόρο ο οποίος με λίγα λόγια θα θέσει τη θέση του επί του συγκεκριμένου σημείου που αφορά την υπόθεση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Και να μην υπάρχει πολυλογία.

Αντώνης Λιάτσος: Υπάρχει η λανθασμένη... ίσως είναι και η ευκολία που υπάρχει τώρα με την τεχνολογία, η ανεύρεση πολλών αποφάσεων επί του ίδιου θέματος κλπ. Υπάρχει η λανθασμένη εντύπωση ότι οι αγορεύσεις πρέπει να είναι μακροσκελείς...

Χριστόφορος Χριστοφή: Και όσα παραπάνω βάλεις... ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Μπορεί να είναι σημαντικό κάποιος να μπορεί να βάλει τη θέση του συγκεκριμένα, με τη νομολογία επί του θέματος, μια-δυ υποθέσεις που τις αφορούν.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ναι.

Αντώνης Λιάτσος: Είναι λάθος αυτό, το να μπαίνουν νομολογίες-νομολογίες. Προτρέπουμε τους δικηγόρους συνεχώς. Εντάξει, για πάρε στη θέση σου ποια νομολογία αυτή. Ποια είναι η βασική απόφαση; Αυτή.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι. Είναι πολύ κουραστικό, δηλαδή αναγκάζεσαι να βλέπεις πολλές αγορεύσεις, πολλές φορές, οι οποίες δεν έχουν ουσία· είναι επανάληψη της νομολογίας, αλλά πρέπει να τη δεις. Υπάρχει ένα πρόβλημα εδώ.

Χριστόφορος Χριστοφή: Πάντως από την εμπειρία τη δική μου ως μέλος Πειθαρχικών Επιτροπών, που ήμουν «δικαστής» (εντός εισαγωγικών), τις προφορικές αγορεύσεις εγώ σχεδόν ποτέ δεν τις λάμβανα υπόψη. Δηλαδή θέλω να δω το γραπτό κείμενο.

Αντώνης Λιάτσος: Κοιτάξτε, είναι σημαντικό βεβαίως κάποιος να ξέρει περίπου πριν να μπει στο δικαστήριο ποια είναι η υπόθεση, ποια είναι η βασική θέση, και να μπορεί να κατευθύνει τον δικηγόρο ως προς το ζήτημα που αφορά υπόθεση που έχουν σχέση, ούτως ώστε να μπορέσει ν' αποβάλει από εκείνη τη στιγμή από την έδρα όσα δεν έχουν σημασία, και να επικεντρωθεί στην ουσία.

Χριστόφορος Χριστοφή: Να κάνει ένα ξεσκεμπάρισμα.

Αντώνης Λιάτσος: Ακριβώς. Είναι πολύ σημαντικό, διότι όπως βλέπετε είναι τόσα πολλά θέματα που μπαίνουν μέσα, που δεν είναι εύκολο κάποιος να διαχειριστεί στη συνέχεια αν δεν μπορέσει να τα περιορίσει από την έδρα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μάλιστα. Κύριε Πρόεδρε, έχει πολλά ερωτήματα αλλά θα σας υποβάλω το τελευταίο,

Τα βιβλία του Μακάριου Δρουσιώτη

Χριστόφορος Χριστοφή: Περιστρέφονται γύρω από τα ίδια ζητήματα, απλώς τρεις-τέσσερις φορές το ερώτημα και δεν μπορώ να μην το υποβάλω, και αν θέλετε το απαντάτε. Με ρωτούν αν έχετε διαβάσει τα βιβλία του Δρουσιώτη, του Μακάριου Δρουσιώτη.

Αντώνης Λιάτσος: Ναι, έχω διαβάσει.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έχετε και το τελευταίο, το «Κράτος Μαφία»;

Αντώνης Λιάτσος: Τα έχω διαβάσει όλα.

Χριστόφορος Χριστοφή: Έχετε να σχολιάσετε κάτι;

Αντώνης Λιάτσος: Όχι.

Χριστόφορος Χριστοφή: «Όχι».

Αντώνης Λιάτσος: Δεν έχω να σχολιάσω γιατί νομίζω δεν αρμόζει από τη θέση μου να σχολιάσω...

Χριστόφορος Χριστοφή: Ακριβώς. Κι εγώ αυτό λέω...

Αντώνης Λιάτσος: ...επί θεμάτων τα οποία δεν τίθενται ενώπιόν μου από όλους όσους αφορά η συγκεκριμένη αναφορά. Και επειδή αναφέρονται πολλά και διάφορα, νομίζω ότι θα ήταν άκομψο και δεν θα ήταν σωστό εκ μέρους μου να αναφέρω οτιδήποτε. Μ' αρέσει όμως να μελετώ γιατί παίρνεις την αντίληψη του κόσμου γύρω σου ή τουλάχιστον πώς κάποιος αντιλαμβάνεται κάποια πράγματα ή τις διαφορετικές απόψεις που υπάρχουν επί θεμάτων. Αλλά μέχρι εκεί, δηλαδή δεν θέλω να εκφράσω...

Χριστόφορος Χριστοφή: Ακριβώς, και αυτό λέω στους φίλους, είναι δυο-τρεις που έστειλαν την ερώτηση. Ο Πρόεδρος του Ανώτατου Δικαστηρίου δεν μπορεί να σχολιάσει ειδικά ζητήματα τα οποία αναφέρονται σε ονόματα ή οτιδήποτε. Τα έχει διαβάσει, τα έχει υπόψη του, με ό,τι αυτό σημαίνει.

Αντώνης Λιάτσος: Σίγουρα, ναι.

Μία δικαστική υπόθεση που θυμάται ο Πρόεδρος όταν ήταν Δικηγόρος.

Χριστόφορος Χριστοφή: Νομίζω καλύψαμε τα θέματα. Γράψαμε ιστορία απόψε, κύριε Πρόεδρε, όπως αντιλαμβάνεστε. Θέλω να μου πείτε, έχει καμιά υπόθεση που θυμάστε όταν ασκούσατε δικηγορία;

Αντώνης Λιάτσος: Θα σας πω μια για ν' ακούσει ο κύριος Αντρέας Παπαχαραλάμπους που δικάσαμε.

Αντώνης Λιάτσος: Είναι μια υπόθεση που αφορούσε ζημιές σε πορτοκαλεώνες εκεί στην περιοχή Ακακίου κάπου. Και ήμουν σίγουρος ότι είχα πολύ καλή υπόθεση. Και όταν την εξέταζε ο κύριος Παπαχαραλάμπους τον βασικό μάρτυρα, τον ενάγοντα, και άρχισε και του υποβάλει ερωτήσεις για τις φυτείες, κλαδέματα, σκαλίσματα, πόσες φορές τον χρόνο, πόσα βγάζει κάθε δέντρο κλπ, έμεινα έκπληκτος διότι πραγματικά ήταν μια εξαιρετική αντεξετάση. Και σκέφτομαι ότι θα διάβαζε πολύ καιρό για να αντεξετάσει ... Βέβαια ο ίδιος καμιά φορά που βρισκόμαστε, μου το θυμίζει. Και όταν το ρώτησε πόσες ώρες διάβαζε μου είπε καμιά σχέση, εγώ γεννήθηκα μέσα στις πορτοκαλιές!. Τελικά τη συμβιβάσαμε. Νόμιζα πως είχα πολύ καλή υπόθεση.

Χριστόφορος Χριστοφή: Ποιος δικαστής ήταν, θυμάστε;

Αντώνης Λιάτσος: Δεν είμαι σίγουρος, νομίζω ήταν ο κύριος δεν είμαι σίγουρος, ή ο κύριος Λαούτας ή ο κύριος Ιωαννίδης. Δεν είμαι σίγουρος.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εγώ μια από τις υποθέσεις που θυμάμαι ήταν η πρώτη αίτηση για συνοπτική απόφαση, που έκανα. Πρέπει να ήταν το '97-'98, όταν ήμουν στον Χρίστο Κληρίδη τότε, διότι εκεί έκανα την άσκησή μου. Ήταν αίτηση για συνοπτική απόφαση. Και ήμουν πολύ

ενθουσιασμένος διότι ήταν διαταγή 18 να βγάλουμε απόφαση κλπ. Ήταν ενώπιον σας. Και όχι μόνο μου την απορρίψατε, αλλά μου την απορρίψατε ex tempore αλλά βέβαια, δεν θα θυμάστε. Τότε ήταν στη Λευκωσία.

Αντώνης Λιάτσος: Δεν ξέρω, έγινε έφεση;

Χριστόφορος Χριστοφή: Όχι, δεν έγινε έφεση. Αλλά ήμουν τόσο σίγουρος ότι θα έβγαινε απόφαση, διότι ο άλλος δεν είχε υπεράσπιση, όμως... Μάλιστα όταν την είδατε μου λέτε «Επιμένετε;», μου λέτε, «κύριε Χριστοφή;». Μάλιστα κύριε Πρόεδρε». Και την απορρίψατε με συνοπτικές διαδικασίες την αίτηση για συνοπτική.

Αντώνης Λιάτσος: Ελπίζω να μην έγινε έφεση δεν ξέρω, δεν θυμάμαι.

Χριστόφορος Χριστοφή: Απλώς είναι κάποια πράγματα στην καριέρα μας που μας σημαδεύουν: εννοώ στα δικαστήρια, που τα θυμάσαι πάντα, την πρώτη σου υπόθεση που έχασες ή που κέρδισες. Ποιος θα το φανταζόταν τότε, ας πούμε, πριν 25 χρόνια, ότι μετά από 25 χρόνια θα κάναμε ετούτη τη συζήτηση.

Είναι ένα ταξίδι ζωής 02:17:00

Αντώνης Λιάτσος: Έτσι είναι η ζωή. Να σας πω, η δικαιοσύνη, η δικηγορία, το δικαστικό λειτούργημα, είναι συναρπαστικά, γιατί είναι ένα ταξίδι ζωής. Καθημερινά μαθαίνεις νέα γεγονότα, νέα πρόσωπα, καταστάσεις οι οποίες για σένα ήταν αδιανόητες – σε δύσκολες ιδίως περιπτώσεις Κακουργοδικείων, ποινικές υποθέσεις κλπ. Αλλά εγώ λέω πάντα ότι είναι ένα συναρπαστικό ταξίδι, και λέω στους συναδέλφους μου ότι τουλάχιστον δεν ξύπνησα ούτε ένα πρωί χωρίς να είμαι ενθουσιασμένος που θα πάω στο δικαστήριο. Αυτό με ικανοποιεί.

Χριστόφορος Χριστοφή: Σημαντικό.

Αντώνης Λιάτσος: Με ικανοποιεί γιατί αισθάνομαι ότι όσο υπάρχει αυτό, θα συνεχίσω να λειτουργώ με αυτόν τον τρόπο. Εάν κάποια μέρα σταματήσει να υπάρχει, μπορεί να σκεφτώ διαφορετικά. Αισθάνομαι ιδιαίτερα ευτυχής διότι ζω αυτή τη περίοδο, της μεγάλης μεταρρύθμισης, παρά τα μεγάλα, τα πολλά προβλήματα που υπάρχουν, παρά τη μεγάλη ταλαιπωρία, τις πολύ μεγάλες προκλήσεις που υπάρχουν. Και θέλω ως καταληκτικό λόγο να ζητήσω από τους δικηγόρους να αισθανθούν ότι είναι μέρος της μεταρρύθμισης: ότι αυτή η

μεταρρύθμιση δεν αφορά τους δικαστές. Αφορά το δικαστικό σύστημα, αφορά τους συλλειτουργούς που είναι οι δικηγόροι. Και έχουμε μια άψογη σχέση με τους δικηγόρους, και με τον Πρόεδρο του Παγκυπρίου Δικηγορικού Συλλόγου και με τους τοπικούς Δικηγορικούς Συλλόγους. Οι όποιες διαφορές μπορεί να υπάρχουν, να προκύπτουν κατά καιρούς, είναι μηδαμινές μπροστά στους μεγάλους στόχους που έχουμε μπροστά μας. Εκεί θα πρέπει να επικεντρωθούμε, εκεί θα πρέπει να στρέψουμε την προσοχή μας και αυτό θα πρέπει να αποτελεί τον οδηγό για όλους μας. Με αυτόν τον καταληκτικό λόγο, θέλω να σας ευχαριστήσω. Ήταν μεγάλη ευχαρίστηση και για μένα να έχω επαφή με τους συναδέλφους νομικούς, με τους ακροατές και τους φίλους...

Χριστόφορος Χριστοφή: Κι εμείς ευχαριστούμε, κύριε Πρόεδρε.

Αντώνης Λιάτσος: ...και να ευχηθώ τα καλύτερα για όλους. Να παρακαλέσω όποιον έχει ιδιαίτερο πρόβλημα να μη διστάσει ν' αποταθεί στο δικαστήριο. Νομίζω ότι πάντα υπάρχουν λύσεις, πάντα υπάρχει η συζήτηση, ο διάλογος, ο γόνιμος διάλογος και η σωστή προσέγγιση και ο σεβασμός του ενός προς τον άλλον.

Χριστόφορος Χριστοφή: Εγώ να σας ευχαριστήσω, να πω ξανά ότι ήταν μεγάλη τιμή, κύριε Πρόεδρε, και για μένα και γενικά για το δικηγορικό σώμα νομίζω. Δηλαδή ανοίξατε μια μεγάλη πόρτα σήμερα. Δεν έχουμε δει αυτού του είδους τον διάλογο με τους δικαστές μας και με τον επικεφαλής της δικαστικής εξουσίας ποτέ. Και ελπίζω να συνεχίσει. Δόθηκε η δυνατότητα να τεθούν ερωτήματα, να εξηγήσετε τις θέσεις σας, το θεωρώ πάρα πολύ σημαντικό αυτό το πράγμα που έγινε. Και από μόνο του είναι ένα τεράστιο βήμα μπροστά. Να ευχαριστήσω και τους συναδέλφους που παρακολούθησαν – όχι μόνο τους συναδέλφους. Και τους φίλους, όσους έστειλαν μηνύματα. Να ευχαριστήσω ξανά τον Πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου. Το podcast θα είναι online και μετά που θα τελειώσουμε από εδώ, για να το παρακολουθήσετε στο Facebook και στο YouTube, αλλά και αύριο θα είναι στα άλλα social media σε ηχητική μορφή μόνο. Και ελπίζω... Δεν μας είπατε, θα σας δούμε στο Ανώτατο Συνταγματικό ή στο Ανώτατο εσάς; Πέστε μας για εσάς τουλάχιστον.

Που επέλεξε ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου να υπηρετήσει μετά τη μεταρρύθμιση

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, για εμένα μπορώ να πω, διότι αφορά το πρόσωπό μου.

Χριστόφορος Χριστοφή: Να σας πω εγώ πού νομίζω;

Αντώνης Λιάτσος: Πέστε μου.

Χριστόφορος Χριστοφή: Στο Συνταγματικό.

Αντώνης Λιάτσος: Γιατί το νομίζετε;

Χριστόφορος Χριστοφή: Δεν ξέρω, έτσι, σας έχω πιο... Κάνω λάθος;

Αντώνης Λιάτσος: Όχι.

Χριστόφορος Χριστοφή: Στο Ανώτατο Συνταγματικό.

Αντώνης Λιάτσος: Σε ό,τι αφορά εμένα, μπορώ να το πω διότι είναι γεγονός.

Χριστόφορος Χριστοφή: Σας ταιριάζει καλύτερα, νομίζω.

Αντώνης Λιάτσος: Εντάξει, το θεωρώ μια πρόκληση...

Χριστόφορος Χριστοφή: Είναι μια πρόκληση.

Αντώνης Λιάτσος: Μια πρόκληση, παρά το γεγονός ότι αισθάνομαι πολύ έντονα την ανάγκη να βοηθώ τα πρωτόδικα δικαστήρια από τη θέση που είμαι τώρα, και βεβαίως αυτό δεν θα υφίσταται από τη θέση του δικαστή του Συνταγματικού δικαστηρίου.

Χριστόφορος Χριστοφή: Θα είναι μια νέα πρόκληση.

Αντώνης Λιάτσος: Είναι μια νέα πρόκληση όμως. Θέλω μέχρι και την τελευταία στιγμή που θα μεταβώ στο επόμενο στάδιο, να συμβάλλω στο να λειτουργήσουν σωστά τα δικαστήρια και στο να υλοποιηθεί κατά το δυνατόν, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, η μεταρρύθμιση της Δικαιοσύνης.

Χριστόφορος Χριστοφή: Μάλιστα. Χαρά μου για την είδηση, ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε. Να ευχαριστήσω και τους φίλους. Καλό βράδυ σε όλους.